

**УПРАВЛІННЯ ОСВІТИ І НАУКИ
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ЛУЦЬКИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

**Тетяна МАРАЧ
Олександр МАРАЧ**

**Навчальний посібник
Композиція та постановка вокально-хореографічного
твору:
теорія і авторська практика**

Луцьк-2026

Композиція та постановка хореографічного твору: теорія і авторська практика: навч. посіб. / уклад.: Т.М. Марач, О.М. Марач. Луцьк: Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний інститут» Волинської обласної ради, 2026. 165 с.

Навчальний посібник «Композиція та постановка вокально-хореографічного твору: теорія і авторська практика» висвітлює теоретико-методичні основи балетмейстерської та постановочної діяльності в хореографічному мистецтві й демонструє практичні аспекти створення авторської вокально-хореографічної композиції. Перший розділ присвячено виразним засобам танцю, композиційним засадам, роботі з музичним матеріалом, хореографічним текстом і методиці постановочної роботи з колективом. Другий розділ містить сценарну розробку авторського твору «Україна в моєму серці назавжди» з описом композиційної побудови та рухів. Посібник призначений для студентів мистецьких спеціальностей, викладачів хореографії та керівників творчих колективів.

Укладачі:

Т. Марач, старший викладач кафедри музичного мистецтва, викладач хореографічних дисциплін

О. Марач, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музичного мистецтва Волинського національного університету імені Лесі Українки

Рецензенти:

С. Л. Панасюк – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри музичного мистецтва Волинського національного університету імені Лесі Українки;

Н. А. Антонюк – кандидат педагогічних наук, викладач циклової комісії шкільної, дошкільної педагогіки, психології та методик Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний інститут» Волинської обласної ради.

*Розглянуто на засіданні кафедри музичного мистецтва Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний інститут» Волинської обласної ради
(протокол № 4 від 14.01.2026)*

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний інститут» Волинської обласної ради
(протокол № 6 від 21.01.2026)*

© Марач Т. М.,
© Марач О. М.
«Луцький педагогічний інститут» Волинської обласної ради, 2026

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Розділ I. ТЕОРЕТИКО_МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ БАЛЕТМЕЙСТЕРСЬКОЇ ТА ПОСТАНОВОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ХОРЕОГРАФІЧНОМУ МИСТЕЦТВІ.....	6-65
1.1 Балетмейстерська діяльність та її види.....	6
1.2 Мистецтво хореографії.....	10
1.3 Виразні засоби танцю та їх роль у створенні хореографічного образу.....	15
1.4 Композиційні засади танцювального мистецтва.....	22
1.5 Хореографічний образ як основа художньої виразності танцю.....	28
1.6 Композиційний план як інструмент драматургії в хореографії.....	32
1.7 Організація сценічного простору в хореографії.....	36
1.8 Музичний матеріал у хореографії: аналіз і творче осмислення.....	40
1.9 Хореографічний текст і танцювальна лексика в композиції танцювального твору.....	47
1.10 Методика постановочної роботи з танцювальним колективом.....	52
1.11 Запис танцю як засіб фіксації та збереження хореографічного твору.....	56
1.12 Художнє оформлення хореографічної постановки як засіб розкриття образу.....	61
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМ.....	66
Розділ II. СЦЕНАРНА РОЗРОБКИ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ АВТОРСЬКОЇ КОМПОЗИЦІЇ «УКРАЇНА В МОЄМУ СЕРЦІ НАЗАВЖДИ».....	89-163
2.1 Лібрето авторського хореографічного твору.....	89
2.2 Композиційно-архітектонічна побудова хореографічної композиції «Україна в моєму серці назавжди».....	97
2.3 Характеристика художніх образів.....	99
2.4 Аналіз музичного оформлення відповідно до обраної теми...	101
2.5 Літературно-графічний запис авторського хореографічного твору.....	102
2.6 Опис рухів.....	161
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	164

ВСТУП

Підготовка висококваліфікованого фахівця у сфері хореографічного мистецтва є одним із пріоритетних завдань сучасної мистецької освіти України. Відповідно до стандартів вищої та фахової передвищої освіти, затверджених Міністерством освіти і науки України, майбутній учитель хореографії повинен володіти комплексом фахових, загальних і спеціальних компетентностей, що забезпечують його готовність до педагогічної, творчої та постановочної діяльності. Особливе місце в цій підготовці посідає формування балетмейстерського мислення та здатності до створення цілісного хореографічного твору.

Навчально-методичний посібник розроблено з урахуванням компетентнісного, діяльнісного та інтегрованого підходів до організації освітнього процесу, рекомендованих МОН України, а також відповідно до освітньо-професійних програм підготовки фахівців хореографічного спрямування. Посібник поєднує теоретичні положення з практичними матеріалами, що сприяє формуванню у здобувачів освіти стійких професійних умінь і навичок постановочної роботи.

Структура посібника передбачає два взаємопов'язані розділи. У першому розділі — «Теоретико-методичні основи балетмейстерської та постановочної діяльності в хореографічному мистецтві» — висвітлено ключові поняття й закономірності хореографічного мистецтва, зокрема види балетмейстерської діяльності, виразні засоби танцю, принципи створення хореографічного образу, композиційні засади танцювального твору, організацію сценічного простору, роботу з музичним матеріалом, хореографічний текст і танцювальну лексику, а також методику постановочної роботи з танцювальним колективом. Окрему увагу приділено питанням фіксації та збереження хореографічних творів і художньому оформленню постановок.

Другий розділ — «Сценарна розробка хореографічної авторської композиції “Україна в моєму серці назавжди”» — має практичну спрямованість і демонструє поетапний процес створення хореографічного

твору: від формування задуму й лібрето до композиційно-архітектонічної побудови, аналізу музичного матеріалу, літературно-графічного запису та детального опису рухів. Запропонована авторська композиція слугує зразком для самостійної творчої діяльності здобувачів освіти.

Мета посібника

Метою навчально-методичного посібника є формування у здобувачів освіти цілісного уявлення про балетмейстерську та постановочну діяльність у хореографічному мистецтві, а також розвиток практичних умінь створення хореографічних постановок у професійній педагогічній діяльності.

Завдання посібника:

- систематизація теоретичних знань з балетмейстерської та постановочної діяльності;
- ознайомлення з виразними засобами хореографії та принципами створення хореографічного образу;
- формування умінь аналізувати музичний матеріал і використовувати його в хореографічній композиції;
- розвиток навичок побудови композиційного плану та організації сценічного простору;
- удосконалення практичних умінь створення хореографічного тексту й добору танцювальної лексики;
- забезпечення умов для розвитку творчого мислення та балетмейстерських здібностей здобувачів освіти.

Навчально-методичний посібник призначений для студентів закладів фахової передвищої та вищої освіти, які навчаються за спеціальностями хореографічного та мистецького спрямування, викладачів фахових дисциплін, керівників хореографічних і танцювальних колективів, а також для здобувачів освіти, які проходять педагогічну та виробничу практику.

Розділ I. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ БАЛЕТМЕЙСТЕРСЬКОЇ ТА ПОСТАНОВОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ХОРЕОГРАФІЧНОМУ МИСТЕЦТВІ

1.1 Балетмейстерська діяльність та її види

Мета вивчення: Визначити сфери діяльності балетмейстера. Дати характеристику його роботи.

ПЛАН

1. Визначення терміну «балетмейстер».
2. Виділення видів балетмейстерської роботи.
3. Характеристика роботи балетмейстера-вигадника.
4. Діяльність балетмейстера-постановника.
5. Завдання балетмейстера-репетитора.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Балетмейстерська діяльність є однією з ключових складових хореографічного мистецтва. Саме балетмейстер формує художній образ танцю, поєднує музику, рух, драматургію та сценічний простір в єдине цілісне дійство.

Балетмейстер — це не лише постановник танців, а й художник, режисер, педагог і дослідник руху.

Балетмейстерська діяльність — це творча та організаційна робота зі створення, постановки, відновлення та інтерпретації хореографічних творів у різних жанрах і формах сценічного мистецтва.

Вона охоплює:

- створення хореографічного задуму;
- розробку композиції танцю;
- роботу з виконавцями;
- взаємодію з композитором, режисером, художником;
- репетиційний процес;
- підготовку виступу до показу глядачеві.

Балетмейстер – людина, яка мислить хореографічними образами з використанням пластичних виражальних засобів.

Можна виділити декілька видів балетмейстерської діяльності:

1. Балетмейстер-творець;
2. Балетмейстер-постановник;
3. Балетмейстер-репетитор.
4. Танцмейстер

Основні функції балетмейстера:

1. Творча функція - формування художнього образу, ідеї, стилю постановки.
2. Композиційна функція - побудова танцювальної драматургії, просторових малюнків, ритміки.
3. Педагогічна функція - навчання виконавців, розвиток їхньої техніки та артистизму.
4. Організаційна функція - планування репетицій, координація роботи колективу.
5. Інтерпретаційна функція - осмислення музичного матеріалу та його пластичне втілення.

Постановочна балетмейстерська діяльність - це створення нового хореографічного твору.

Характерні риси:

- ✓ авторський задум;
- ✓ оригінальна композиція;
- ✓ індивідуальний стиль балетмейстера.

Прикладами є балети, одноактні та багаточастинні хореографічні композиції, масові танці, концертні номери.

Репетиторська діяльність пов'язана з відновленням уже існуючих постановок та збереженням авторського стилю та хореографічного тексту.

Балетмейстер-репетитор:

- працює з новими виконавцями;

- контролює технічну та художню точність;
- адаптує номер до конкретного складу артистів.

Педагогічна балетмейстерська діяльність спрямована на:

- підготовку танцівників;
- виховання майбутніх артистів і хореографів.

Здійснюється у хореографічних школах, студіях, закладах вищої мистецької освіти, аматорських колективах.

Режисерсько-балетмейстерська діяльність поєднує хореографію та режисуру.

Особливості:

- робота з великими сценічними формами;
- взаємодія танцю з драматургією, світлом, сценографією;
- створення цілісної вистави.

Прикладами є: балетні спектаклі; музично-драматичні вистави з хореографічними сценами; шоу-програми, фестивалі.

Балетмейстер може спеціалізуватися в певному напрямі:

- ✓ класичний танець;
- ✓ народно-сценічний;
- ✓ сучасний танець (contemporary, jazz, modern);
- ✓ естрадний та шоу-танець.

В українському контексті особливе значення має збереження та сценічна інтерпретація народної хореографії.

Професійні якості балетмейстера:

- високий рівень хореографічної культури;
- музикальність;
- образне мислення;
- педагогічний такт;
- знання історії та теорії танцю;
- уміння працювати з людьми.

Балетмейстер не лише складає композицію танцю, а й за допомогою засобів хореографічного мистецтва прагне втілити свою думку у сценічних образах, висловити певну концепцію.

Щоб стати балетмейстером-творцем, потрібно мати не лише спеціальні знання, а й хист. Обдарування балетмейстера-творця складається з розвиненої уяви, вміння оперувати хореографічними образами, здібності винаходити велику кількість різноманітних танцювальних комбінацій, уміння розуміти, відчувати та копіювати жести, пози, рухи людей різного темпераменту. Він мусить мати виразні обличчя та тіло, вміти аналізувати музику та розкривати її засобами хореографії. Балетмейстер-постановник. Бездоганне знання твору, що ставиться, вивчення задуму, образного строю, хореографічного тексту, композиції, мізансцен, характеру дійових осіб та виконання рухів.

Балетмейстер-репетитор. Бездоганне знання хореографічної композиції. Відпрацювання поставленого, розкриття образу та характеру, передача стилю, участь у постановочній роботі. Основні завдання балетмейстера-репетитора полягають у:

- розкритті основної думки хореографічного твору;
- праці з виконавцями;
- планування репетицій.

Балетмейстер – репетитор-педагог і вихователь. Найближчий помічник балетмейстера-постановника, керівник колективу.

Танцмейстер – буквально «майстер танцю», тобто створювач окремих танцювальних номерів. Майстер малих форм танцю.

Балетмейстерська діяльність — це складний багатогранний процес, що поєднує творчість, педагогіку та організацію. Різноманіття її видів дозволяє балетмейстеру реалізувати себе в різних жанрах та формах хореографічного мистецтва, роблячи танець живим носієм культури й емоцій.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке балетмейстерська діяльність і які основні завдання вона охоплює?

2. Які функції виконує балетмейстер у процесі створення хореографічного твору?

3. У чому полягає різниця між постановочною та репетиторською балетмейстерською діяльністю?

4. Яку роль відіграє педагогічна діяльність у професії балетмейстера?

5. Що характеризує режисерсько-балетмейстерську діяльність і в яких формах сценічного мистецтва вона реалізується?

6. Які професійні якості є необхідними для успішної балетмейстерської діяльності?

Література:

1. Бойко О. С. Основи хореографічної композиції : навч.-метод. посіб. – Суми : Університетська книга, 2016. – 184 с.

2. Кіндеркнехт О. М. Мистецтво балетмейстера: композиція і постановка танцю : навч. посіб. – Київ : НАКККиМ, 2017. – 220 с.

3. Шариков Д. І. Теорія, методика та практика сучасної хореографії : навч. посіб. – Київ : Ліра-К, 2018. – 208 с.

1.2 Мистецтво хореографії

Мета вивчення: Визначення танцю як одного з видів мистецтв, його жанрів, видів та форм. Визначити значення постійного самовдосконалення в роботі балетмейстера

ПЛАН

1. Поняття «танець» і «хореографія».
2. Національні особливості розвитку танцю.
3. Види хореографічного мистецтва.
4. Форми танцю.
5. Жанри мистецтва.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Хореографічне мистецтво є важливою складовою світової та національної культури. Воно поєднує рух, музику, ритм, простір і час, створюючи художні

образи, здатні передавати емоції, думки та світогляд людини. Вивчення основ танцю та хореографії дає змогу глибше зрозуміти природу руху, закономірності розвитку танцювального мистецтва та його місце в культурному просторі.

Слово «танець» виникло від польського «*taniec*» і німецького «*tanz*». Це явище не лише художнє, а й цілком суспільне. Танець, який виконується у побуті або показується на сцені, має вплив на естетичні смаки не тільки тих, хто його виконує, а й тих, хто дивиться, на їх розуміння прекрасного та ставлення до світу. Тому танець — це також одна з соціально організованих форм естетичного виховання в суспільстві.

Танець належить до найбільш давніх мистецтв. Він виник з різноманітних рухів та жестів, які пов'язані з трудовою діяльністю та емоційними враженнями від світу, що оточував людину. В танцювальних ритмах втілювались спостереження людини за життям та відбивались її реальні почуття та бажання.

В далекі часи танці виступали як один із засобів об'єднання роду та племені. У танці знаходять відображення соціальні та естетичні ідеали народу, його історія, життєвий устрій, звичаї, характер.

Танець — це вид сценічного та народного мистецтва, у якому засобом художньої виразності є рухи людського тіла, організовані ритмічно й образно, зазвичай у поєднанні з музикою.

Основні ознаки танцю:

- ритмічність;
- пластичність;
- емоційна виразність;
- взаємодія з музичним супроводом;
- образність руху.

Танець виник ще в первісному суспільстві як форма:

- ✓ ритуалу;
- ✓ спілкування;

- ✓ обрядової дії;
- ✓ колективного самовираження.

Витоками, що впливали на виникнення, зміст та розвиток народного танцю, треба визнати:

- 1) трудову діяльність;
- 2) природно-кліматичні умови життя;
- 3) життєвий устрій народу, його звичаї, мораль, етику, вірування;
- 4) сферу домашнього господарства.

Хореографія — це мистецтво створення, запису, постановки та виконання танцю, а також сукупність теоретичних знань і практичних навичок, пов'язаних із танцювальним мистецтвом.

Хореографія включає:

- танцювальну лексику;
- композицію;
- драматургію танцю;
- стилі й напрями;
- балетмейстерську діяльність.

Таким чином, танець — це форма прояву, а хореографія — система і процес його створення.

Види хореографічного мистецтва

Класичний танець — академічна основа хореографії. Він є базою для підготовки професійних танцівників.

Характерні риси класичного танцю це:

- чітка система позицій;
- симетрія;
- витягнутість ліній;
- канонічність рухів.

Народний танець — автентична форма танцю, що існує в побуті народу.

Народно-сценічний танець — сценічно оброблений народний танець із збереженням стилю та характеру.

Національний танець формується під впливом:

- історичних подій;
- соціальних умов;
- побуту та традицій;
- релігійних вірувань;
- географічного середовища;
- музичної культури народу.

Кожна нація створює власну систему рухів, характерну манеру виконання та образність. Український танець вирізняється:

- багатством рухів;
- поєднанням ліричності та героїчності;
- чіткою ритмікою;
- яскравою емоційністю;
- тісним зв'язком із народною піснею.

Основні риси українського народного танцю:

- для чоловічих танців — віртуозність, стрибковість;
- для жіночих — м'якість, плавність, пластичність;
- для масових — колективність і синхронність.

До *сучасного танцю* належать modern, contemporary, jazz dance тощо.

Сучасна хореографія орієнтована на:

- свободу руху;
- індивідуальність виконавця;
- експеримент з формою та змістом.

Естрадний та шоу-танець виконується переважно на сцені та телебаченні, відзначається:

- яскравістю;
- видовищністю;
- поєднанням різних стилів.

Форма танцю — це спосіб організації танцювального матеріалу. Форма танцю визначає кількість виконавців і композиційну будову. За кількістю

виконавців розрізняють: **сольна** — виконується одним танцівником; **дуетна** — двоє виконавців; **групова** — невелика кількість учасників; **масова** — велика кількість виконавців, часто з ускладненими малюнками.

За композицією: одночастинна; багаточастинна; сюжетна; безсюжетна.

Жанр — це тип художнього твору, який має стійкі тематичні, образні та стилістичні ознаки.

Основні жанри хореографії

- *Ліричний* — передає почуття, емоції, внутрішній стан.
- *Героїчний* — відображає подвиг, силу, боротьбу.
- *Комічний* — заснований на гуморі, гротеску.
- *Драматичний* — розкриває конфлікти та переживання.
- *Побутовий* — зображає сцени повсякденного життя.
- *Обрядовий* — пов'язаний з традиціями та звичаями.

Жанр визначає характер рухів, темп, динаміку та емоційне забарвлення танцю.

Хореографічне мистецтво — це складна художня система, що поєднує танець, музику, драматургію та культуру руху. Знання основ танцю, національних особливостей, видів, форм і жанрів хореографії є необхідним для професійної підготовки майбутніх хореографів і виконавців.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає відмінність між поняттями «танець» і «хореографія»?
2. Які історичні, соціальні та культурні чинники впливають на формування національних особливостей танцю?
3. Які основні риси характерні для українського народного танцю?
4. Які види хореографічного мистецтва виокремлюють у сучасній класифікації?
5. Що таке форма танцю та за якими ознаками вона визначається?
6. Яке значення має жанр у створенні хореографічного твору?
7. Як взаємодіють вид, форма та жанр у побудові хореографічної композиції?

Література:

1. Бойко О. С. Основи хореографічної композиції : навч.-метод. посіб. – Суми : Університетська книга, 2016. – 184 с.
2. Кіндеркнехт О. М. Мистецтво балетмейстера: композиція і постановка танцю : навч. посіб. – Київ : НАКККиМ, 2017. – 220 с.
3. Плахотнюк О. А. Історія та теорія хореографічного мистецтва : навч. посіб. – Львів : Сполом, 2019. – 260 с.
4. Шариков Д. І. Теорія, методика та практика сучасної хореографії : навч. посіб. – Київ : Ліра-К, 2018. – 208 с.

1.3 Виразні засоби танцю та їх роль у створенні хореографічного образу

Мета вивчення: сформувати у здобувачів освіти цілісне уявлення про виразні засоби танцю як основні компоненти хореографічного твору; розкрити значення хореографічного образу, танцювальної лексики, малюнка танцю, жесту, міміки, пантоміми та музики у процесі створення художньо цілісної хореографічної композиції; розвинути вміння аналізувати виразні засоби танцю відповідно до жанру, стилю та ідейного задуму твору.

ПЛАН

1. Поняття виразних засобів танцю та їх місце в хореографічному мистецтві
2. Хореографічний образ як основа художньої виразності танцю
3. Малюнок танцю та його композиційна роль
4. Танцювальна лексика і хореографічний текст
5. Міміка, жест і пантоміма як засоби сценічної виразності
6. Музика як провідний чинник хореографічної композиції
7. Взаємодія виразних засобів у створенні цілісного хореографічного твору

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Виразні засоби танцю — це складові компоненти створення хореографічного твору (музика, драматургія, хореографічна лексика,

хореографічний текст, малюнок, хореографічний образ, пантоміма, міміка, жест, костюм, декорації, світло, реквізит, композиція танцю). У європейському сценічному танці існують наступні положення: танець існує у просторі і часі. Провідним елементом танцю є положення тіла (у класичному танці – позиції, пози). Перехід від одного положення тіла у інше, їх зміна – це рух. Найпростіша форма танцю-вального руху – темп; у свою чергу темп трансформується у па, які складаються у різноманітні танцювальні складові. Організація танцю у часі підпорядкована законам окремої музичної системи. Розглянемо більш детально деякі виразні засоби танцю.

Образ – це конкретний характер людини і його відношення до оточуючої дійсності, які виявляються в дійсності та вчинках, та зумовлені драматургічною дією.

В художньому мистецтві образ – явище вигадане, типове, але разом з тим взате з самого осередку життя. Він складається з багатьох органічно поєднаних особливостей та властивостей. Сюди входять соціальна, національна, професійна приналежність героя, принципи його сприйняття життя, вдосконалення або, навпаки, падіння особистості до розпаду.

Хореографічний образ – це: цілісне вираження у танці почуттів і думок, людського характеру; узагальнення через характерність тексту до конкретної типовості, тільки такий підхід може створити яскраву особистість, яка своєю дією розкриває сюжет та ідею твору; категорія естетична, під якою розуміємо конкретні чи узагальнені сцени життя, природи, створені балетмейстером за допомогою вигадки.

Малюнок танцю – це розташування та переміщення танцюючих по сценічному майданчику. Якщо ми будемо слідкувати за танцюючими, звертаючи увагу не на їх рухи, а лише на переміщення по сценічному майданчику і зафіксуємо ці переміщення на листі паперу, то тим самим ми зафіксуємо малюнок танцю.

Малюнок танцю складається з композиційного малюнка та композиційного переходу. *Композиційний перехід* – це логічне просування виконавців, в результаті якого виникає новий композиційний малюнок. *Композиційний малюнок* – це стійке, стабільне положення виконавців на сцені. Композиційний перехід не має яскраво вираженої композиції. Сумісність композиційного малюнка та переходу повинна бути логічною, малюнок повинен органічно витікати з переходу. Малюнок танцю як і вся композиція, повинен бути підкорений основній ідеї хореографічного твору, емоційного самопочуття героїв, які проявляються в їх діях та вчинках.

Малюнок танцю може бути простий, одноплановий, двохплановий чи багатоплановий. Малюнок будується від простого до складно-го за законами драматургії. При створенні малюнка треба враховувати логіку розвитку малюнків, прагнути до розмаїття, використовувати принцип контрасту, виділяти основний і другорядний малюнки, фіксуючі та прохідні.

Малюнок танцю залежить по перше від замислу номера, його ідеї, музичного матеріалу, музичної форми всього твору (його внутрішньо-го характеру і образу, ритмічної сторони, темпу, побудова музичних фраз), національної приналежності танцю (характерні риси танцю, які відображають танці даного народу, його характеру).

В створенні хореографічного образу найголовніше місце займає танцювальна мова і його **хореографічний текст**. Танцювальний текст, який придумав хореограф, повинен бути образним і дієвим для конкретного персонажу.

Танцювальний текст складається з рухів, поз (статичних і динамічних), жестів, міміки і ракурсів. Все це стає танцювальним текстом, лише в тому випадку, якщо підкоряється думці.

У конкретно-чуттєвому відтворенні дійсності засобами танцю на перший план виходять пластика і рух, що у поєднанні становлять основу

твору - його танцювальну лексику(тобто рухи).

Рух — це ланцюг жестів в логічній послідовності: ходити, бігати, працювати. В побутовій пантомімі рухи невимушені, в сценічній — художньо організовані, підкреслюють стан виконавця (дещо збільшені за амплітудою).

Кожний танцювальний рух складається з кількох частин: вихідного положення, затакту, основного елементу, прохідного чи прохідних та кульмінаційного елементів. Також танцювальний рух може бути локальним — рух характерний для певної місцевості, району.

Емоційність та конкретність виразних рухів, які використовуються в танці, визначаються почуттям міри та смаком.

Виконання одного руху обумовлюється формою іншого, у свою чергу передає естафету наступному, таким чином, будується чітка ритмічна зміна систематизованих виразів людського тіла. Органічні та багатогранні зв'язки між ними, жестами, позами підпорядковуються, матеріалу, який поєднується з художнім замислом балетмейстера. Саме ці непомітні на перший погляд, зв'язки, що ґрунтуються і міцно засвоєні мистецтвом того чи іншого народу специфічної будови руху, жесту, пози, їхнього органічного поєднання іншими виразально-зображувальними засобами, притаманним не тільки певній хореографічній культурі, але й окремому жанру, виду, в новому напрямку, ведуть створення чітких лексико-синтаксичних та композиційних сполучень, з яких і складається хореографічний твір.

У хореографічному мистецтві основним матеріалом для створення образу слугує лексика танцю. Однак відразу ж зазначимо, що образність лексики залежить не тільки від її якостей. Лексика стає образною лише у цілісній системі побудови хореографічного твору, в якому розкривається тема, ідея. Класичний танець — це форма відбиття у русі людських емоцій, поезія руху людського тіла. Треба тільки зрозуміти танець як рух соціально і емоційно осмислений і внести його у саму суть дії, будуючи

на ньому дію і рух хореографічного образу.

Образність лексики — категорія стилістична, вона створюється за допомогою об'єднання серії своєрідних рухів, жестів, міміки, засобів їх виконання і т.д.

Розвиток лексики залежить від:

1) культурно-історичних та соціально-економічних умов життя народу;

2) зв'язку танцювальної лексики з конкретно уявною дією, тобто сюжетом твору;

3) поєднання лексичного матеріалу з іншими формотворчими компонентами(малюнком, композицією).

Внутрішню техніку артистів формує осмислена **танцювальна техніка**, яка переробляє фізично-емоційні, біологічні ритми й окремі інтонації у функціональному русі з великою кількістю нюансів, динамічних відтінків, деталей. Під час створення образного тексту необхідно враховувати жанр, стиль, характер та форму майбутнього хореографічного твору.

В хореографічний текст входять також міміка, пантоміма і жести. **Міміка** — особливий дар, нема акторської майстерності. Якщо відсутня міміка, і якщо цього не дала сама природа, школа повинна розвивати у виконавців м'язи обличчя.

Пантоміма — це не вистава для глухонімих, де жести заміняють слова. Жести в пантомімі вимагають максимального кипіння почуттів. В балетному мистецтві жест має велике значення як один із основних провідників змісту, який виражає думки. почуття і внутрішній

стан героїв. Наші руки разом зі словами виражають почуття. переживання. Допомагаючи слову найбільш виразно виражати думки і почуття. Театральний жест відрізняється від побутового. Його відмінність в тому, що він повинен бути більш рельєфний, чіткіший масштабніший. Якщо в драматичному театрі жест доповнює мову, в

опері — вокальну партію, то в балетному театрі, де основним засобом виразності являється пластика людського тіла. Жест разом з мімікою є основним. Рухи можуть бути виразні «розмовляючими» від природи, але й можуть бути «дерев'яні», малорухливі і невиразні. В такому випадку руки як і міміку потрібно розвивати. Робити це слід на положеннях рук класичного, народно-сценічного, історично-побутового танцю, на уроках акторської майстерності добиватись максимально-го почуття у проведенні певної думки чи дії.

Жест (пантоміма) має три різновиди:

1. *Безпредметна пантоміма («вгадай»)* — створюється ілюзія існуючого предмета, що не може бути повноцінним мистецтвом, але може бути використане в окремих ігрових епізодах.

2. *Наслідувальна пантоміма* вважається театральною і використовується в гротескних творах.

3. *Транспонуюча пантоміма*, коли через жест, емоції створюється поема людського тіла (сприйняття горя, смерті та ін.).

Жест — це лаконічний рух, який визначає стан людини та її ставлення до оточення”. Жести можна розподілити на самостійні та допоміжні — жестикуляція.

Жести можуть бути:

1. Загальноприйняті: реакція на темряву і світло, холодне і гаряче, страх і захист, втому і спеку, погляд вдаль з прикладеною до очей рукою.

2. Жести набуті: нервові постукування рукою, заламування пальців, тупотіння ногами (злість), переможений (руки вгору), сльози і сміх, танець та радісні обійми.

3. Жести побутові та релігійні: вітання та прощання, поклони та реверанси, палець до губ (мовчи), палець угору (погроза).

4. Умовні жести: кивнути головою — згода, хитання головою вліво та вправо (ні), хочу їсти, хочу пити, два роз'єднанні пальці вгору, у

формі латинської V – перемога (вікторія).

Балетмейстер у створенні художнього образу відштовхується від сюжету, ідеї і будує хореографічний образ на основі музичного матеріалу.

Музика – це вид мистецтва, основний носій інформації, її обмін та засіб спілкування.

Основними компонентами музики є – ритм, мелодія, гармонія.

Ритм у танці – послідовна зміна рухів, більш-менш тривалих за часом, акцентованих та неакцентованих (по аналогії з музикою). Організований ритм – метр (дводольний, чотиридольний – симетричні, до кожної сильної – одна слабка доля).

Темп – швидкість відтворення як засіб виразності в музиці. *Largo* – “широко” – дуже повільно, *Adagio* – “зручно” – трохи швидше, *Andante* – “рухливо” – ще швидше, *Moderato* – “помірно” – середній темп, *Allegro* – “жваво” – швидко, *Presto* – дуже швидко.

Від художньої гідності музики, від того, наскільки вона образна, змістовна, виразна, в прямій залежності є якість хореографії.

Питання для самоконтролю:

1. Що розуміється під виразними засобами танцю та які їх основні складові?
2. Чому танець розглядається як мистецтво, що існує у просторі й часі?
3. У чому полягає поняття хореографічного образу та яку роль він відіграє у розкритті ідеї твору?
4. Що таке малюнок танцю і з яких елементів він складається?
5. Яке значення має танцювальна лексика і хореографічний текст у створенні образу персонажа?
6. Яку функцію виконують міміка, жест і пантоміма в хореографічному мистецтві?
7. Як музика, ритм і темп впливають на організацію танцю та його художню виразність?

8. Яким чином взаємодіють усі виразні засоби танцю для створення цілісного хореографічного твору?

Література:

1. Бойко О. С. Основи хореографічної композиції : навч.-метод. посіб. – Суми : Університетська книга, 2016. – 184 с.
2. Кіндеркнехт О. М. Мистецтво балетмейстера: композиція і постановка танцю : навч. посіб. – Київ : НАКККиМ, 2017. – 220 с.
3. Плахотнюк О. А. Історія та теорія хореографічного мистецтва : навч. посіб. – Львів : Сполом, 2019. – 260 с.
4. Шариков Д. І. Теорія, методика та практика сучасної хореографії : навч. посіб. – Київ : Ліра-К, 2018. – 208 с.

1.4 Композиційні засади танцювального мистецтва

Мета вивчення: сформувати у здобувачів освіти цілісне уявлення про хореографічну композицію як основу створення танцювального твору; розкрити сутність драматургії танцю, принципи побудови хореографічної лексики та хореографічного тексту, особливості малюнка танцю й просторової композиції; навчити аналізувати та застосовувати художні прийоми організації сценічного простору для розкриття змісту, ідеї та образної цілісності хореографічного твору.

ПЛАН

1. Хореографічна композиція як основа побудови танцювального твору
2. Драматургічні принципи розвитку хореографічної дії
3. Танцювальна лексика та формування хореографічного тексту
4. Малюнок танцю як засіб організації сценічного простору
5. Художні та композиційні прийоми просторової побудови танцю і засоби посилення сценічного сприйняття

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Хореографічна композиція є фундаментом будь-якого танцювального твору. Вона визначає логіку розвитку руху, образність, драматургію та

художню цілісність постановки. Без чітко вибудованої композиції навіть технічно досконалий танець втрачає змістову глибину й емоційну переконливість. Саме тому вивчення принципів хореографічної композиції є необхідним етапом професійної підготовки хореографа та виконавця.

Термін «композиція» (від латинського слова «compositio») означає – складання, розміщення, структура, поєднання, зв'язок, твір. Цей термін широко використовується в архітектурі, скульптурі, живопису, музиці, літературі і означає побудову художнього твору, зумовлену його змістом, характером та призначенням. Композиція – найважливіший організуючий компонент художньої форми, що надає творові єдності та цілісності.

Хореографічна композиція — це цілісна система організації танцювального матеріалу в просторі та часі відповідно до ідейного задуму, жанру, стилю та музичної форми твору.

До основних складових хореографічної композиції належать:

- задум і тема твору;
- ідея та образна система;
- танцювальна лексика;
- драматургія;
- малюнок танцю;
- музичний матеріал;
- просторово-часова організація.

Композиція в танці підпорядковується законам:

- *цілісності* — всі елементи працюють на єдину ідею;
- *логіки розвитку* — послідовність і взаємозв'язок частин;
- *контрасту і повтору* — засобів активізації сприйняття;
- *ритмічної організації*.

Хореографічна композиція не існує окремо від музики, оскільки саме музика задає темп, ритм, характер і структуру танцю.

У хореографії під терміном «композиція» розуміємо формотворчу структуру твору, побудову його частин від простих до найскладніших.

Архітектоніка (від грецького «arhitektonike» – будівельне мистецтво) означає пропорційність драматургічного співвідношення частин змісту до загального цілого, тобто пропорційність загального і часткового у танці. Компоненти композиції пов'язані сценічним простором та музикою. Процес створення танцювального твору від його задуму до показу на сцені, завжди залишається незмінним. Дія будь-якого танцю повинна розвиватись відповідно до законів драматургії.

Термін «драматургія» походить від грецького «drama» - дослівне – дія, «dramaturhija» - твори авторів, народів, епохи.

Драматургія танцю — це внутрішня логіка розвитку хореографічного образу та дії, виражена пластичними засобами.

Основні елементи драматургії:

1. *Експозиція* — знайомство з образами, настроєм, середовищем, перша поява дійової особи, знайомство з дійовою особою, або з групою дійових осіб. Експозиція може бути розгорнутою, довгою або короткою. Дає характеристику дії (час і місце), дійових осіб. Повинні бути заявлені усі дійові особи.

2. *Зав'язка* — поява конфлікту або основної ідеї, частина танцю, де персонажі вступають в дію, де між дійовими особами визначаються їх взаємовідносини, визначається конфлікт.

3. *Розвиток дії* — поступове наростання, напруження дії, виникнення ряду взаємовідносин, які призводять до найвищого напруження. Розвиток дії може мати один або декілька ступенів наростання.

4. *Кульмінація* — найвища емоційна точка, найвище напруження дії танцю, де повністю розкривається його тема та ідея.

5. *Розв'язка* — завершення дії, підсумок ідеї, завершення драматургічної побудови танцю.

У безсюжетних танцях драматургія будується на:

- зміні настроїв;
- розвитку пластичних тем;

- контрастах ритму, темпу, простору.

Драматургія визначає не лише зміст, а й структуру композиції, впливаючи на вибір лексики та малюнка танцю.

Хореографічна лексика — це сукупність танцювальних рухів, поз, жестів і пластичних елементів, характерних для певного виду, жанру або стилю танцю.

Лексика може бути:

- класичною;
- народною;
- народно-сценічною;
- сучасною;
- авторською.

Хореографічний текст — це осмислена, художньо організована послідовність лексичних елементів, підпорядкована драматургії та образу.

До складу хореографічного тексту входять:

- ✓ рухи та па;
- ✓ пози (статичні й динамічні);
- ✓ жести;
- ✓ міміка;
- ✓ ракурси;
- ✓ переходи.

Танцювальний текст повинен бути:

- образним;
- логічним;
- стилістично цілісним;
- дієвим для конкретного персонажа.

Протягом багатьох століть лексика накопичувалась та удосконалювалась. Самі по собі елементи хореографічної лексики не є носіями певного образного змісту, але володіють низкою виразних можливостей, які реалізуються в конкретному контексті танцю в цілому. Із послідовності та взаємозв'язку

елементів хореографічної лексики складається хореографічний текст, який втілює змістовний образ танцю.

Малюнок танцю — це система розташування та переміщення виконавців на сценічному просторі.

Він поділяється на:

- *композиційний малюнок* — стійке положення виконавців;
- *композиційний перехід* — логічне переміщення, що веде до нового малюнка.

За складністю малюнок може бути:

- простий (одноплановий);
- двоплановий;
- багатоплановий.

Малюнок танцю виконує функції:

- розкриття ідеї та образу;
- організації сценічного простору;
- підсилення драматургії;
- створення візуальної виразності.

Малюнок танцю має відповідати характеру музики, жанру та стилю танцю, емоційному стану героїв.

Просторова композиція — це система художніх прийомів організації сценічного простору для посилення сприйняття танцю.

Основні художні прийоми:

1. *Контраст* - зміна малюнків, темпу, щільності простору.
2. *Симетрія та асиметрія* - симетрія — відчуття врівноваженості, асиметрія — динаміки.
3. *Повтор і варіація* - закріплення образу та його розвиток.
4. *Наростання та спад* - відповідають драматургічному розвитку.
5. *Фокусування уваги* - виділення головного персонажа або дії.
6. *Рівні простору* - використання глибини сцени, діагоналей, вертикалей.

7. *Прохідні та фіксуючі малюнки* - забезпечують ритм та логіку руху композиції.

Ці прийоми допомагають не лише розкрити зміст, а й продовжити емоційне сприйняття танцю глядачем.

При створенні танцювального твору кожен автор використовує різні прийоми композиційної побудови. Є сенс на деякі з них звернути більш детальну увагу:

1. Поєднання дії солістів із загальною групою виконавців.
2. Прийоми на розвиток композиції в просторі:
3. Прийоми зорового сприйняття малюнку.
4. Побудова малюнків за законами перспективи.
5. Прийом скульптурності.
6. Прийом розширення дії в часі та просторі

Хореографічна композиція є складним багаторівневим процесом, у якому взаємодіють драматургія, лексика, хореографічний текст і просторовий малюнок. Саме їх гармонійне поєднання забезпечує художню цілісність танцювального твору та його емоційний вплив на глядача.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке хореографічна композиція і яке її значення у створенні танцювального твору?
2. Які основні складові входять до структури хореографічної композиції?
3. У чому полягає сутність драматургії танцювального твору?
4. Які етапи драматургічного розвитку характерні для сюжетного танцю?
5. Як вибір хореографічної лексики впливає на розкриття образу та ідеї твору?
6. Що розуміється під хореографічним текстом і з яких елементів він складається?
7. Яку роль відіграє малюнок танцю в організації сценічного простору?
8. Які види малюнка танцю виокремлюють залежно від складності та плановості?

9. Які художні прийоми просторової композиції застосовуються для посилення виразності танцю?

10. Як взаємодіють драматургія, лексика та просторове рішення у створенні цілісного хореографічного твору?

Література:

1. Бойко О. С. *Основи хореографічної композиції* : навч.-метод. посіб. – Суми : Університетська книга, 2016. – 184 с.
2. Кіндеркнехт О. М. *Мистецтво балетмейстера: композиція і постановка танцю* : навч. посіб. – Київ : НАКККиМ, 2017. – 220 с.
3. Плахотнюк О. А. *Історія та теорія хореографічного мистецтва* : навч. посіб. – Львів : Сполом, 2019. – 260 с.
4. Чілікіна Н. В. *Народно-сценічний танець: композиція, лексика, малюнок* : навч. посіб. – Харків : ХДАК, 2020. – 198 с.
5. Шариков Д. І. *Теорія, методика та практика сучасної хореографії* : навч. посіб. – Київ : Ліра-К, 2018. – 208 с.

1.5 Хореографічний образ як основа художньої виразності танцю

Мета вивчення: сформувати у здобувачів освіти цілісне уявлення про хореографічний образ як провідну естетичну категорію хореографічного мистецтва; розкрити його сутність, структуру та функції; ознайомити з основними засобами створення і розвитку хореографічного образу; навчити аналізувати взаємодію танцювальної лексики, драматургії, музики та просторової композиції у процесі художнього втілення образу.

ПЛАН

1. Поняття образу в мистецтві та його специфіка в хореографії
2. Сутність і структура хореографічного образу
3. Драматургія як основа розвитку хореографічного образу
4. Танцювальна лексика і хореографічний текст у створенні образу
5. Малюнок танцю та просторове рішення образу

6. Міміка, жест і пантоміма як засоби розкриття внутрішнього стану персонажа

7. Музика як провідний чинник формування хореографічного образу

8. Роль балетмейстера і виконавця у створенні цілісного хореографічного образу

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У хореографічному мистецтві головним завданням є не лише відтворення рухів, а створення художнього образу, здатного емоційно впливати на глядача. Саме через хореографічний образ танець набуває змістовності, ідейної глибини та естетичної цінності. Розуміння природи хореографічного образу є необхідним для професійної діяльності хореографа і виконавця.

Основним завданням балетмейстера, як і будь-якого іншого митця, є створення художнього відображення дійсності через зображення конкретного явища, тобто створення художнього образу.

Художній образ — це конкретний характер людини, який виявляється у його відношенні до дійсності, оточуючого середовища. Тільки максимальна увага до життя у всіх його проявах може бути матеріалом до створення образу. Велике значення має і особистий світогляд митця.

Образ хореографічний — це і є образ художній, але характер дійових осіб, лінія їхньої поведінки та стосунків розкривається засобами хореографічного мистецтва.

У створенні хореографічного образу чи не головне значення має танцювальна мова. Хореографічний текст повинен бути образним для певної дійової особи. Саме через пластику, через танцювальну мову сприймає глядач задум балетмейстера. Танцювальний текст, музичний матеріал - основне.

Сценічний образ – дуже складний сплав внутрішніх і зовнішніх рис людської особистості. В танцювальному мистецтві ці риси повинні бути розкриті засобами хореографії. Для цього використовуються і малюнок танцю, і танцювальна мова, і міміка, і драматургічний розвиток образу і, звичайно, музика.

Образ у мистецтві — це художнє узагальнення дійсності, створене за допомогою вигадки, але засноване на реальному життєвому матеріалі. Він поєднує індивідуальне і типове, конкретне і узагальнене.

У хореографії образ має особливу специфіку, оскільки він не використовує словесну мову, створюється через рух, пластику, ритм, існує в часі й просторі, розкривається у процесі дії.

Хореографічний образ — це цілісне пластичне втілення характеру, почуттів і думок людини або узагальненого явища, створене засобами танцю.

Структура хореографічного образу включає:

- ідею та тему твору;
- характер персонажа;
- емоційний стан;
- танцювальну лексику;
- хореографічний текст;
- просторову композицію;
- музичну основу.

Образ може бути: індивідуальним; узагальненим; символічним; колективним.

Драматургія визначає **логіку розвитку образу**. Навіть у безсюжетному танці образ проходить етапи становлення, розвитку та завершення.

Основні драматургічні етапи:

- ✓ експозиція образу;
- ✓ розвиток характеру;
- ✓ кульмінація;
- ✓ завершення або трансформація образу.

Зміна пластичних тем, динаміки та просторових рішень забезпечує розвиток образу в часі.

Танцювальна лексика є **основним матеріалом образотворення** в хореографії. Вона складається з: рухів; поз; жестів; міміки; ракурсів.

Хореографічний текст — це осмислена послідовність лексичних елементів, підпорядкована ідеї та характеру образу.

Лексика стає образною лише тоді, коли: відповідає жанру і стилю; логічно пов'язана з драматургією; поєднується з музичним матеріалом.

Малюнок танцю відіграє важливу роль у розкритті образу, оскільки: визначає взаємодію персонажів; створює акценти; формує сценічну виразність.

Зміна малюнків, рівнів і напрямків руху допомагає:

- підкреслити внутрішній стан героя;
- показати розвиток образу;
- створити драматургічну напругу.

Міміка і жест є важливими засобами **передачі внутрішнього стану персонажа**.

- *Міміка* передає емоції, переживання.
- *Жест* конкретизує думку, дію.
- *Пантоміма* поєднує жест і рух у логічну дію.

Сценічний жест відрізняється від побутового: більша виразність; чіткість; узагальненість.

Музика є основою емоційного впливу танцю. Вона визначає: темп і ритм; характер руху; динаміку розвитку образу.

Високохудожня музика допомагає балетмейстеру створити глибокий і переконливий образ.

Балетмейстер формує задум і образну концепцію твору, добирає лексику, вибудовує драматургію та композицію.

Виконавець:

- втілює образ через власну індивідуальність;
- наповнює рух емоційним змістом;
- забезпечує живе існування образу на сцені.

Хореографічний образ є центральною категорією хореографічного мистецтва. Саме через нього танець перетворюється з механічного руху на

художній твір. Гармонійна взаємодія драматургії, лексики, музики та просторової композиції забезпечує створення глибокого, емоційно переконливого хореографічного образу.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке образ у мистецтві та у чому полягає специфіка хореографічного образу?
2. Які складові входять до структури хореографічного образу?
3. Яку роль відіграє драматургія у розвитку хореографічного образу?
4. Як танцювальна лексика та хореографічний текст впливають на формування образу?
5. Яке значення має малюнок танцю у розкритті характеру персонажа?
6. У чому полягає роль міміки, жести та пантоміми в хореографічному образі?
7. Як музика впливає на емоційний зміст і розвиток хореографічного образу?
8. У чому полягає взаємодія балетмейстера та виконавця у створенні сценічного образу?

Література:

1. Бойко О. С. Основи хореографічної композиції : навч.-метод. посіб. – Суми : Університетська книга, 2016. – 184 с.
2. Кіндеркнехт О. М. Мистецтво балетмейстера: композиція і постановка танцю : навч. посіб. – Київ : НАКККиМ, 2017. – 220 с.
3. Плахотнюк О. А. Історія та теорія хореографічного мистецтва : навч. посіб. – Львів : Сполом, 2019. – 260 с.

1.6 Композиційний план як інструмент драматургії в хореографії

Мета вивчення: сформулювати у здобувачів освіти цілісне розуміння понять *програма, лібрето та композиційний план* у хореографічному мистецтві; розкрити їх функціональне призначення у процесі створення танцювального твору; ознайомити зі структурою композиційного плану та законами

драматургічної побудови хореографічного номера; навчити логічно вибудовувати сценічну дію відповідно до художнього задуму балетмейстера.

ПЛАН

1. Поняття програми, лібрето та композиційного плану в хореографічному мистецтві

2. Композиційний план та його структурні частини

3. Драматургічна побудова хореографічного твору

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Створення хореографічного твору є складним творчим процесом, що вимагає чіткого усвідомлення ідеї, логіки розвитку дії та художньої цілісності. Для цього балетмейстер користується такими важливими складовими, як програма, лібрето та композиційний план. Вони є теоретичною і практичною основою драматургічної побудови танцювального твору та забезпечують його змістову й образну виразність.

Програма хореографічного твору — це коротке словесне формулювання ідеї, теми та загального змісту хореографічного твору. Вона орієнтована передусім на глядача і допомагає йому зрозуміти художній задум.

Функції програми:

- інформує про тему та ідею твору;
- налаштовує глядача на сприйняття;
- визначає жанрову спрямованість номера.

Програма не розкриває деталей дії, а лише окреслює її загальний зміст.

Лібрето — це розгорнутий словесний виклад змісту хореографічного твору з описом подій, персонажів та розвитку дії.

Основні характеристики лібрето:

- ✓ розкриває сюжетну лінію;
- ✓ описує характери персонажів;
- ✓ визначає послідовність подій.

Лібрето необхідне балетмейстеру для логічного та послідовного втілення ідеї у пластичній формі.

Композиційний план — це поетапна схема побудови хореографічного твору, у якій поєднуються драматургія, музична форма, танцювальна лексика та просторові рішення. Він є робочим документом балетмейстера та слугує основою для постановки танцю.

Робота над композиційним планом. Підготовка роботи: екскурс в історію, знайомство з літературою і т.п. робота з композитором чи акомпаніатором. Робота зі створення образної лексики.

Композиційний план – це розгорнутий план балету або танцювального номеру, який втілює режисерську розробку змісту або конкретного сюжету. Це свого роду визначення режисерсько-балетмейстерського рішення майбутнього твору. Зміст плану є конкретним завданням для композитора, художника та всієї творчо-постановочної групи. Крім того він надає інформацію про час та місце дії, дійових осіб тощо, спрямовує роботу творчої групи у необхідне русло, допомагає проникнути в епоху, атмосферу, структуру музичного матеріалу або мати конкретне уявлення про нього.

До того як приступати до розробки композиційного плану, треба визначитися з темою майбутнього твору, його суттю та ідеєю.

Структура композиційного плану

1. Тема та ідея
2. Час дії.
3. Місце дії.
4. Вид хореографії.
5. Жанр.
6. Форма
7. Зміст
8. Драматургія
9. Дійові особи та їх коротка характеристика.
10. Аналіз музичного матеріалу.
11. Опис костюмів.
12. Реквізит

13.Світлова партитура

14.Композиційно-постановчий план включає до себе розробку малюнків та опис хореографічного тексту танцювального твору.

Драматургічна побудова хореографічного твору — це логічна організація сценічної дії у часі, підпорядкована розвитку образу та ідеї твору.

Основні принципи драматургічної побудови:

- єдність змісту і форми;
- причинно-наслідковий зв'язок епізодів;
- поступовий розвиток дії;
- емоційна логіка переходів.

Драматургічна побудова може бути:

- сюжетною;
- безсюжетною (образно-асоціативною);
- символічною.

У будь-якому випадку драматургія забезпечує внутрішню цілісність та художню переконливість хореографічного твору.

Програма, лібрето та композиційний план є фундаментальними складовими професійної роботи балетмейстера. Вони допомагають чітко сформулювати задум, логічно вибудувати драматургію та створити цілісний, художньо виразний хореографічний твір. Усвідомлення цих елементів є необхідною умовою для створення змістовної та професійної хореографічної композиції.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке програма хореографічного твору та яке її призначення?
2. У чому полягає відмінність між програмою та лібрето танцювального твору?
3. Що називають композиційним планом і яку роль він відіграє у роботі балетмейстера?
4. Які основні частини входять до композиційного плану хореографічного твору?

5. Яке значення має експозиція у драматургічній побудові танцю?
6. У чому полягає роль кульмінації в розвитку хореографічної дії?
7. Як драматургічна логіка впливає на добір танцювальної лексики та малюнка танцю?
8. Чому дотримання композиційно-драматургічних принципів є важливим для цілісності хореографічного твору?

Література:

1. Бойко О. С. Основи хореографічної композиції : навч.-метод. посіб. – Суми : Університетська книга, 2016. – 184 с.
2. Кіндеркнехт О. М. Мистецтво балетмейстера: композиція і постановка танцю : навч. посіб. – Київ : НАКККиМ, 2017. – 220 с.
3. Плахотнюк О. А. Історія та теорія хореографічного мистецтва : навч. посіб. – Львів : Сполом, 2019. – 260 с.

1.7 Організація сценічного простору в хореографії

Мета вивчення: сформулювати у здобувачів освіти розуміння малюнка танцю як одного з основних виразних засобів хореографії; ознайомити з класифікацією танцювальних малюнків та їх національними особливостями; розкрити специфіку використання малюнка танцю в сучасній хореографії; навчити послідовності створення танцювального малюнка відповідно до художнього задуму та драматургії хореографічного твору.

ПЛАН

1. Малюнок танцю як складова виразності хореографічного твору
2. Класифікація малюнків танцю
3. Основні малюнки танців різних народів
4. Особливості малюнка танцю в сучасній хореографії
5. Процес створення танцювального малюнка

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Поняття «композиція хореографічного твору». Два основні компоненти хореографічного твору: текст, малюнок.

Хореографічне мистецтво існує у просторі й часі. Якщо танцювальна лексика визначає «що» танцюється, то малюнок танцю відповідає на питання «де» і «як» це відбувається у сценічному просторі. Малюнок є не лише технічною схемою розташування виконавців, а й важливим художнім засобом, що формує зоровий образ танцю та впливає на його емоційне сприйняття.

Малюнок в широкому сенсі слова - зображення, обрис якої- небудь поверхні. Малюнок танцю - це розташування і переміщення танцюючих по сценічному майданчику. Якщо ми будемо стежити за танцюючими, звертаючи увагу не на їх рухи, а лише на переміщення по сценічному майданчику, і зафіксуємо ці пересування на аркуші паперу, то тим самим ми зафіксуємо малюнок танцю. Малюнок танцю, як і вся композиція, повинен бути підпорядкований основній ідеї хореографічного твору, емоційному стану героїв, яке проявляється в їхніх діях і вчинках. У стародавні часи найбільш розвиненим в композиції танцю був саме малюнок, це в якійсь мірі було пов'язане з відображенням у ньому трудового процесу, польових робіт. Протягом століть хореографія ускладнювалась, різноманітнішим ставав малюнок.

Малюнок танцю — це організоване розташування та переміщення виконавців у сценічному просторі, що створює зорову форму хореографічного твору. Особливостями організації сценічного простору є: постійно перебуває у динаміці, змінюється в часі

- існує у динаміці;
- змінюється у часі;
- підпорядковується музиці та драматургії;
- взаємодіє з танцювальною лексикою.

Малюнок повинен бути завершеним і переходити з одного в інший. Завдання хореографа, який вивчає народний танець і працює над ним – не тільки дбайливо зберегти те, що створено поколіннями колишніх виконавців, а й уміло розвинути цей вид хореографічного мистецтва. Важливо при цьому не спотворити образ, життєвий характер людини, його чистоту, гідність, що

відтворилися в гордовитій поставі, плавності і співучості рухів. Працюючи над постановкою народного танцю, балетмейстер повинен ознайомитись і досконало вивчити фольклорний матеріал даної області, регіону, різновиди танців, характер і манеру рухів, специфічні, характерні для цієї області теми хороводних пісень. При створенні танцю широко використовується принцип лейтмотиву, повтору композиційного малюнку. У цю частину нерідко включаються специфічні рухи, жести, пози, ігрові моменти, які також проходять через весь танцювальний номер. Вони найчастіше завершують малюнок, танцювальну комбінацію, фігуру танцю, надають йому своєрідність, оригінальність.

Малюнок танцю виступає рівноправним виразним засобом поряд із музикою, рухом, мімікою, жестом.

Балетмейстер мислить не лише рухами, а й простором. Малюнок танцю є проявом цього мислення у практичній формі.

Просторове мислення передбачає:

- усвідомлення сцени як багатовимірного середовища;
- вміння розподіляти увагу глядача;
- створення композиційних центрів;
- використання симетрії та асиметрії.

Хореографічні малюнки поділяються:

За геометричною формою:

- лінійні (лінія, колона);
- кругові (коло, півколо);
- комбіновані (вісімка, зірка, хвиля).

За плановістю:

- однопланові — всі виконавці в одному плані;
- двопланові — основна і другорядна дія;
- багатопланові — глибина сценічного простору.

За драматургічною функцією:

- фіксує — закріплюють стан;

- перехідні — забезпечують рух і розвиток;
- кульмінаційні — підсилюють емоційний пік.

Малюнок танцю формується історично та відображає світогляд народу.

- Українська хореографія: коло як символ громади; хрест як знак єдності.
- Кавказькі танці: лінії та діагоналі — символ мужності і дисципліни.
- Європейські бальні танці: парні побудови, геометрична чіткість.
- Східні танці: хвилеподібні, м'які просторові лінії.

Малюнок танцю в сучасній хореографії

Сучасна хореографія руйнує класичні канони простору:

- використовує асиметрію;
- змінює центри композиції;
- активно залучає підлогу і нестандартні рівні;
- застосовує імпровізацію.

Простір стає повноцінним партнером виконавця.

Малюнок танцю формує розвиток дії; підкреслює конфлікти; акцентує кульмінації; створює фінальне узагальнення. Зміна малюнків часто є головним засобом драматургічного розвитку без зміни лексики. Малюнок має бути різноманітним, але логічним і підпорядкованим задуму.

Етапи роботи балетмейстера під час **створення танцювального малюнка**

1. Аналіз музики та ідеї
2. Визначення драматургічної структури
3. Розробка основних малюнків
4. Побудова переходів
5. Перевірка логіки та цілісності

Малюнок танцю — це не лише схема руху на сцені, а складна система художнього мислення. Він поєднує простір, час, рух і образ, формуючи

цілісний хореографічний твір. Усвідомлене використання малюнка танцю є ключовою професійною компетенцією балетмейстера.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке малюнок танцю та яке його значення у хореографічному мистецтві?
2. Чому малюнок танцю вважається одним із основних виразних засобів хореографії?
3. Які основні види та класифікації малюнків танцю ви знаєте?
4. Як національні традиції впливають на формування танцювального малюнка?
5. У чому полягає специфіка використання малюнка танцю в сучасній хореографії?
6. Яку драматургічну функцію виконує малюнок танцю в хореографічному творі?
7. Назвіть основні етапи створення танцювального малюнка в роботі балетмейстера.

Література:

1. Коваленко О. В. Основи балетмейстерської майстерності : навч. посіб. – Харків : ХДАК, 2017. – 212 с.
2. Литвиненко Т. С. Просторова композиція в хореографії : навч.-метод. посіб. – Київ : Ліра-К, 2019. – 180 с.
3. Таранцева Н. О. Композиція танцю : навч. посіб. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. – 196 с.

1.8 Музичний матеріал у хореографії: аналіз і творче осмислення

Мета вивчення: сформувати у студентів цілісне уявлення про роль музичного матеріалу в створенні танцювального твору; навчити аналізувати музику з позицій музичної драматургії та використовувати її як формотворчий і образний чинник у хореографічній постановці; розвинути навички осмисленої взаємодії музики й хореографії в роботі балетмейстера.

ПЛАН

1. Поняття музичної та хореографічної драматургії.
2. Музика як партнер танцювального мистецтва.
3. Танцювальний образ і музичний матеріал.
4. Метр, ритм і темпоритм у хореографічній композиції.
5. Музичні та хореографічні виразні прийоми.
6. Поліфонія та поліритмія в хореографії.
7. Симфонізація танцю як метод розвитку образу.
8. Примірний алгоритм аналізу музичного матеріалу до постановки танцю.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Термін «музична драматургія» міцно і надійно увійшов у практичну і наукову лексику. Термін «хореографічна драматургія» входить в обіг повільно, хоча з давніх-давен музика і хореографія перебувають у найтіснішому взаємозв'язку, а в сучасній народно-хореографічній практиці музична драматургія - одна з найважливіших формотворчих ланок. Прикладна танцювальна музика народжується в тісній єдності творчості композитора та балетмейстера-постановника. Тільки повна відповідність музики і хореографії, сценічної дії і музики можуть дати високохудожній оригінальний твір мистецтва.

Яку б музику не використовували балетмейстери, хореографічна і музична драматургія, об'єднавшись, повинні розкритися у сценарії, бо мелодія і пластика пов'язані між собою єдністю художнього життя і спільністю багатьох законів буття і поезії.

Нові ідеї, теми, сюжети вимагають від музики не простого акомпанементу або зовнішньої зображальної характерності, чіткого танцювального ритму, вона повинна бути гідним партнером танцю, передавати його настрої, емоції, динаміку розвитку.

Танцювальний образ, який будується на певну музику, потребує конкретного узагальнення виразально-зображальних засобів. Працюючи над

тим чи іншим музичним матеріалом, балетмейстер має право і на своє прочитання музичного матеріалу, його змісту, незважаючи навіть на назву, яку дав композитор.

Народні мелодії, безперечно, підказують балетмейстеру сюжети, теми, лексику, композицію, стиль, характер тощо. Надзвичайно велика ритмічна різноманітність народних наспівів, але значно більша вона у народних танцях. Тому ніколи не можна покладатись на зовнішню зображальну сторону музики і хореографії.

Не можна використовувати кожен нову цікаву, а іноді і «модну» мелодію, яка не призначалась для танцю, як супровід до тієї чи іншої постановки. Оригінальність ритму, мелодійного малюнку, музичної побудови, якими приваблює та чи інша пісня, може обернутися спотворенням у рухах, нівелюванням теми танцю, а іноколи й його ідеї, якщо балетмейстер намагатиметься творити щось незвичайне. Музика, яка не була написана для танцю, завжди загрожує виразності танцю, часта зміна ритмів, тембрів, коротка побудова фраз, які так потрібні для музики, гублять хореографію, бо звуковий потік порушує пластичний образ в його ембріоні або, навпаки, непомірно затягує створення образу.

Іноколи балетмейстер змушений переривати свою думку, порушуючи ще не закінчений пластичний образ, бо музика вже закінчується. Буває й інша ситуація: музичний супровід продовжується, а балетмейстер неспроможний його заповнити, бо хореографія в цьому випадку повинна бути лаконічною, чіткою, тоді як звуковий потік підхоплює пластичні мотиви і в подальшому «топить» їх.

Під час створення нового хореографічного твору балетмейстер повинен у своїй практиці відбирати музичний матеріал, йдучи лише шляхом пошуків зовнішнього збігу музичних і хореографічних мотивів. Не можна йти за кожним звуком, фразою музики. В сучасній музиці тембри, барви, необхідні для мелодії, можуть не відповідати потребам хореографії. Тіло танцівника не завжди встигає за звуком, мелодією, бо воно виконує велику фізичну роботу

при створенні хореографічного образу. Ритмоформули танцювальної музики повинні бути чіткими для виконавця і легко лягати на слух глядача.

Музичні прийоми, які допомагають розкрити хореографічну дію. У пропорціональному співвідношенні різних компонентів композиції визначну роль відіграє метроритм. Метр і ритм, як відомо, окремо існують лише як абстраговані поняття.

Метр — порядок чергування рівних за довжиною часток музики, які поділяються на опорні (сильні) та не опорні (слабкі) системи організації ритму, а ритм - закономірності чергування музичних звуків. У музиці та хореографії вони використовуються водночас.

Метр існує завдяки ритмічному оформленню часу, а ритм організується завдяки закономірностям метра. Разом зі зміною загального ритму змінюються темп, динаміка, характер лексики та композиційних побудов.

Темпоритм — конструктивна основа композиції, а часом, і основа естетична.

Прискорення чи скорочення часу дії в хореографії залежить від характеру дії, художнього завдання.

Хореографічна пауза — повне виключення музики під час виконання танцю — один з найефективніших виражальних художніх засобів. Прийом продовження хореографічної дії під час музичної паузи характерний для хореографічного мислення і зустрічається майже в усіх хореографічних культурах.

Одним із розповсюджених засобів є прийом варіювання мелодії. Якщо, наприклад, потрібно підкреслити у дівчат рухи ніг, витонченість, легкість виконання, доцільно музичну тему перенести у більш високий регістр, поділити тривалість нот з 1/8 на 1/16 тощо. Перенесення ж мелодії у низький регістр, уповільнення темпу надає звучанню урочистості.

Ці прийоми, що як найміцніше пов'язані з лексикою і композицією танцю, урізноманітнюють музичний супровід хореографічного твору, збагачують його художньо-виражальні засоби.

Модуляція – зміна ладо тональності або ладу. Модулювання пов'язане з хореографічними перебудовами (зміна малюнку, частин танцю). Можуть бути модуляції раптові, без підготовленого переходу. Такі модуляції називають зіставленнями. Переходи з мінорної тональності в мажорну і, навпаки, найчастіше зустрічаємо у танцях, де є жіноча і чоловіча партії (мажор, як правило характерний для чоловічої партії, мінор – для жіночої).

Хореографічна поліфонія. Сутність хореографічної поліфонії полягає в розвитку ряду самостійних лексичних партій, композиційних побудов, в їх органічному поєднанні, підпорядкуванні основній образно-сценічній лінії.

Таким чином, невід'ємною ознакою хореографічної поліфонії є наявність декількох хореографічних партій, побудов, які самі по собі являють самостійні, завершені структури.

Поліфонія в народному хореографічному мистецтві – це специфічний засіб художньої виразності, який не можна змішувати з поліфонією в музиці і, навіть, у балеті, бо закономірності, своєрідний розвиток народно-сценічної хореографії ґрунтуються на притаманній саме їй естетиці.

Симфонізація танцю. Схожість поняття симфонізму в хореографії, як і в музиці, полягає в тому, що обидва види симфонізму будуються на узагальнено-образному, поетичному вираженні почуттів, які закладено в драматичних колізіях і які несуть у собі певні ідейно-тематичні навантаження. Звідси і схожість використання деяких прийомів, про які йшлося вище: контрастність, лексична та композиційна поліфонія, розробка основних та другорядних хореографічних мотивів.

Під симфонізацією танцю розуміємо принцип розвитку хореографічного матеріалу, який веде до нового якісного перетворення: первообразу, початкового композиційного задуму. Цей прийом, а точніше метод музично-хореографічного мислення, частіше використовується у великих хореографічних формах, оскільки потребує багато часу для розробки образів.

Використовуючи цей прийом поліфонії в поєднанні з хореографічною імпровізацією балетмейстер розкриває багато цікавих тем.

Примірний план аналізу музичного матеріалу до постановки танцювального номеру:

1. Визначити жанр, зміст, музичну драматургію.
2. Визначити форму. Форма може бути простою або складною. Складна включає, наприклад, куплет, приспів – потрібно встановити, зі скількох частин складається твір, як вони співвідносяться з тривалості, як повторюються.
3. Розбирається кожна частина - ділиться на періоди, фрази.
4. Уточнити музичні теми, характер, ритмічний малюнок, музичний розмір, динамічні відтінки, акценти. В результаті цієї роботи керівник повністю освоює зміст, форму і композиційну структуру музики.

Музика зазвичай заучується напам'ять за допомогою прослуховування запису. Освоївши музику, її драматургію, постановник простежує злиття музики і танцю. Узгоджуються всі найдрібніші деталі сценічної дії і відображення його в музиці. У процесі цієї роботи все більше конкретніше стає хореографічне бачення частин, малюнків, фрагментів танцю. Все це керівник фіксує, вказує, на яку частину музики планується виконання даного фрагменту.

Починається творчий процес - продумування композиції танцю.

За допомогою концертмейстера визначають:

- жанр музичного твору;
- зміст;
- музичну драматургію;
- музичну форму (двочасну, трьохчасну).

5. Визначити частини музичного твору, скільки разів повторюються динамічні відтінки, характер. Звучність при виконанні (форте, піано).

6. Визначити характер кожної частини (гострий, різкий, грайливий, м'який, повітряний, жартівливий, легато, стаккато).

7. Розділити кожен частину музичного твору на періоди, пропозиції, музичні фрази.

Період – побудова, в якому викладена більш-менш завершена музична думка. Зазвичай період складається з двох схожих за будовою частин пропозицій, кожна з яких містить 4 або 8 тактів.

Фраза – це будь-яка закінчена невелика частина музичної теми.

8. Усвідомити музичні теми.

9. Визначити ритмічний малюнок, підкреслити ритмічні частини (синхронність). Вказати розбіжність ритмічних і метричних частин (синкопа).

Поліритмія - прояв різноманіття, найяскравіша властивість нашого мистецтва.

Питання для самоконтролю:

1. Що розуміють під терміном «музична драматургія» у хореографічному мистецтві?

2. У чому полягає взаємозв'язок музичної та хореографічної драматургії?

3. Чому музика в танцювальному творі повинна бути партнером, а не лише акомпанементом?

4. Які труднощі виникають при використанні музики, не призначеної для танцю?

5. Яку роль відіграють метр, ритм і темпоритм у побудові хореографічної композиції?

6. У чому полягає значення хореографічної паузи як виразного засобу?

7. Що таке хореографічна поліфонія та як вона проявляється у народно-сценічному танці?

8. Які основні етапи аналізу музичного матеріалу перед постановкою танцювального номеру?

Література:

1. Таранцева Н. О. Композиція танцю : навч. посіб. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. – 196 с.

2. Кіндеркнехт О. М. Основи балетмейстерської майстерності : навч. посіб. – Київ : НАКККиМ, 2017. – 220 с.

3. Плахотнюк О. А. Історія та теорія хореографічного мистецтва : навч. посіб. – Львів : Сполом, 2019. – 260 с.

1.9 Хореографічний текст і танцювальна лексика в композиції танцювального твору

Мета вивчення: сформувати у студентів цілісне уявлення про хореографічний текст і танцювальну лексику як основні складові композиції танцю; розкрити їх взаємозв'язок із малюнком танцю та драматургією; навчити аналізувати танцювальну мову з урахуванням образу, національних особливостей, музики й композиційного задуму балетмейстера.

ПЛАН

1. Поняття хореографічного тексту та його місце в композиції танцю
2. Танцювальна мова як засіб художнього вираження образу
3. Вплив національних, побутових і соціальних чинників на формування танцювальної лексики
4. Взаємозв'язок хореографічного тексту, малюнка танцю та законів драматургії
5. Хореографічна лексика: поняття, види та різновиди
6. Прийоми створення образної танцювальної лексики (контраст, варіювання, лейт-рух)
7. Фактори формування типового хореографічного тексту
8. Значення композиційного плану у створенні хореографічного твору

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Якщо малюнок танцю - це переміщення виконавців по сценічному майданчику, то хореографічний текст - це танцювальні рухи, жести, пози, міміка. Малюнок танцю і хореографічний текст складають композицію танцю. Танцювальна мова хореографічного твору настільки ж важлива, як літературна мова для твору літератури. Танцювальна мова так само, як і літературна, виражає думки, почуття, розкриває взаємини людей і їхні характери, образи героїв, ідею твору.

На хореографічний текст впливали умови побуту народу, його заняття, клімат. Танцювальна мова увібрала в себе характер народу, його темперамент, а також життєвий устрій, соціальний стан.

В хореографічному творі один рух народжує інший, вони логічно пов'язані і складають єдине ціле. Тому при створенні хореографічного тексту балетмейстер повинен стежити за логікою розвитку танцювальних рухів. Іноді рух на місці не справляє враження, але якщо його виконати з швидким просуванням по колу - відразу стає цікавим, а ще краще сприймається, коли він виконується по діагоналі або в обертанні. Таким чином, створення хореографічного тексту повинно бути логічно пов'язане з малюнком танцю.

Складаючи хореографічний текст, балетмейстер повинен наділити своїх героїв такою танцювальною мовою, щоб в повній мірі розкрилися їх образи.

У свою чергу, танцювальні образи дають можливість розкрити ідею твору. У танцювальному тексті повинні бути відображені індивідуальні особливості характерів дійових осіб, навіть деякі звички, властиві їм. Особливо яскраво це виражається в комедійних, гротескових образах. Існує нерозривний зв'язок між малюнком і законами драматургії, так і між хореографічним текстом і законами драматургії.

В хореографічному творі балетмейстер прагне виділити кульмінацію засобами хореографії. У номері, що не має взаємозв'язаного сюжету, це може бути каскад технічно складних рухів і комбінацій, або найцікавіший малюнок танцю, найбільша динаміка руху, найвища емоційність виконання, або інший балетмейстерський прийом. Один із прийомів, використовуваних при створенні танцювальних рухів і комбінацій - це прийом контрасту: контраст швидких дрібних рухів і несподіваної паузи. Велике значення має ракурс, в якому сприймається рух.

Хореографічна лексика – це набір різноманітних хореографічних рухів, які балетмейстер використовує для вираження своєї ідеї, створення хореографічного образу.

До хореографічної лексики відносяться: руху, пози, ракурси, міміка.

Хореографічна лексика відображає індивідуальність автора, її якість залежить від професійного рівня та інтелекту автора.

Хореографічна лексика завжди знаходиться в розвитку. Будь-яка нова лексика протягом часу, або забувається, або залишається, затверджується і переходить в традиційну - нову.

Діапазон лексики широкий. Це класичний танець, народно-сценічний танець, історико-побутовий танець, бальний танець, джаз-танець, танець модерн, вільна пластика, акробатика (трюки), пантоміма (побутові жести, міміка).

Балетмейстер може використовувати окремі види лексики, або їх збагачувати. Кожен з видів лексики має власну поетику, тобто певну сферу застосування, власну здатність, відмінну від інших передавати зміст танцю.

Різновиди лексики:

1. Імітаційно-наслідувальна (образотворча) - трудовим процесом, звичкам тварин, птахів.
2. Образно-виразна.
3. Національна.
4. Технічна (трюкова) - це найбільш складні елементи, які демонструють спритність і індивідуальність виконавця (доступна не всім).
5. Дитяча лексика (характерна тільки дітям, для її створення потрібно спостерігати за поведінкою та іграми дітей).

Хореографічний текст-це поєднання в певній послідовності всіх танцювальних рухів хореографічного номеру. Саме в хореографічному тексті задум балетмейстера отримує конкретне втілення. Зміна будови цієї послідовності включення в неї інших рухів змінює смисловий зміст номеру. Таким чином, створення хореографічного тексту це складний творчий процес, який вимагає від балетмейстера:

- розуміння сенсу кожного руху, вміння поєднувати і з'єднувати рухи в потрібній послідовності, щоб стали зрозумілі: тема, ідея, образ твору;
- музична грамотність;

- уміння осмислювати побачене і почуте в хореографії, щоб створювати хореографічний образ пластикою тіла і виразністю.

Джерелами впливу на хореографічний текст є:

1. Рельєф місцевості, географічне положення.
2. Клімат.
3. Великий вплив на пластику надали національні прикраси.
4. Уклад життя відбився в темах і образах.
5. Звичаї та звички позначаються, наприклад, на те, як піднімають руки, як тримають дівчину.

Танцювальна мова залежить:

- від теми, ідеї;
- взаємозв'язку з драматургією;
- національності номеру;
- характеру образів і персонажів;
- малюнку танцю;
- музики - вміння правильно чути образно-інонаціональний

лад музики допомагає точніше вирішити танцювальний текст.

Написання композиційного плану

У композиційному плані хореографічної постановки в хореографічній єдності розробляється драматургічна побудова з докладним рішенням хореографічних форм і його втіленням. У композиційному плані містяться наступні відомості:

- час і місце дії танцю, обставини, в якій він виникає;
- при необхідності дається опис декорацій, детально викладається за законами драматургії вся дія танцю з характерними обставинами, обґрунтуванням вчинків дійових осіб.

Послідовно описується експозиція, розвиток дії, кульмінація, розв'язка, вказується імовірно характер хореографічної форми танцю: хоровод, дует, сольний та тому подібне.

Визначається характер музики - її темп, розмір, - робиться точний хронометраж всього танцю і окремих його епізодів в секундах.

Описуються нюанси, які потрібні в номері. У композиційному плані корисно дати схему і креслення хореографічного вирішення найбільш важливих моментів і епізодів дії.

Питання для самоконтролю:

1. Що таке хореографічний текст і з яких елементів він складається?
2. У чому полягає відмінність між малюнком танцю та хореографічним текстом?
3. Яку роль відіграє танцювальна мова у розкритті образу та ідеї твору?
4. Як національні, побутові та соціальні умови впливають на формування танцювальної лексики?
5. Чому логіка розвитку танцювальних рухів є важливою при створенні хореографічного тексту?
6. Що таке лейт-рух і яке його значення у розвитку танцювального образу?
7. Назвіть основні різновиди хореографічної лексики та їх особливості.
8. Яке значення має композиційний план у створенні хореографічного твору?

Література:

1. Таранцева Н. О. Композиція танцю : навч. посіб. – Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2016. – 196 с.
2. Кіндеркнехт О. М. Основи балетмейстерської майстерності : навч. посіб. – Київ : НАКККіМ, 2017. – 220 с.
3. Плахотнюк О. А. Історія та теорія хореографічного мистецтва : навч. посіб. – Львів : Сполом, 2019. – 260 с.
4. Чілікіна Н. В. Народнo-сценічний танець: лексика, композиція, образ : навч. посіб. – Харків : ХДАК, 2020. – 198 с.

1.10 Методика постановочної роботи з танцювальним колективом

Мета вивчення: сформувати у студентів уявлення про етапи та методи роботи балетмейстера-постановника з виконавцями; ознайомити з методикою розучування та відпрацювання танцювального матеріалу; розкрити особливості організації репетиційного процесу від першого знайомства з номером до генеральної репетиції.

ПЛАН

1. Підготовчий етап роботи постановника
2. Методи роботи з виконавцями під час постановки танцю
3. Знайомство виконавців з танцювальним номером
4. Методика розучування танцювальних рухів
5. Поетапна постановка танцювального номеру
6. Репетиційний процес як завершальний етап постановки

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Успіх хореографічної постановки залежить не лише від художнього задуму балетмейстера, композиції чи музичного матеріалу, а й від того, як саме цей задум буде реалізований виконавцями. Робота постановника з танцівниками — це складний педагогічно-творчий процес, який поєднує знання хореографії, психології, методики викладання та організації репетиційної діяльності.

Балетмейстер виступає одночасно як автор, педагог, режисер і організатор, тому його взаємодія з виконавцями має бути чітко продуманою, послідовною та професійною.

1. Підготовчий етап роботи постановника

Після створення композиції танцю, визначення хореографічної лексики, мізансцен та малюнка танцю, балетмейстер переходить до практичної роботи з виконавцями. Перед початком занять він повинен:

- продумати методику викладання;
- визначити послідовність постановочних етапів;
- підготувати робочий план (по тактах, фразах, епізодах);

- зафіксувати схеми рухів, положення рук, ніг, ракурси, повтори рухів.

Ретельна підготовка до кожного заняття дозволяє уникнути хаотичності в роботі та економить репетиційний час.

2. Методи роботи з виконавцями у постановочному процесі

У практиці балетмейстера використовуються два основні методи роботи:

- Метод «поставити — потім відпрацювати»

За цим методом хореограф спочатку повністю ставить танцювальний матеріал, а вже після цього переходить до його шліфування. Такий метод доцільний у роботі з підготовленими виконавцями, які швидко запам'ятовують матеріал.

- Метод поетапної постановки з одночасним відпрацюванням

Матеріал ставиться частинами, і кожен фрагмент одразу відпрацьовується технічно й образно. Цей метод є більш ефективним у навчальних колективах, оскільки забезпечує глибше засвоєння рухів.

3. Знайомство виконавців з танцювальним номером

Робота над номером починається зі знайомства виконавців із задумом постановки. Балетмейстер:

- дає прослухати музичний матеріал;
- розповідає сюжет або ідейний задум танцю;
- пояснює характер, стиль, жанр твору;
- створює емоційний настрій, зацікавлює виконавців.

Ролі та партії розподіляються з урахуванням:

- технічних можливостей виконавців;
- індивідуальних особливостей (манера руху, темперамент);
- зовнішніх даних (ріст, комплекція, сценічна виразність).

Такий підхід допомагає максимально розкрити потенціал кожного танцівника.

4. Методика розучування танцювальних рухів

Розучування рухів відбувається за чіткою методичною послідовністю:

1. Показ руху без музики та під музику.

2. У разі складності — поділ руху на частини.

3. Вивчення кожної частини під рахунок.

4. Об'єднання частин у цілісний рух:

- спочатку повільно;
- потім у потрібному темпі під музику.

5. Робота над виразністю, характером і емоційністю виконання.

Важливо, щоб виконавці не лише технічно виконували рухи, а й розуміли їх зміст та образне навантаження.

5. Постановка танцювального номеру частинами

Постановка номера здійснюється поетапно.

1. Проходження малюнка танцю

Спочатку виконавці проходять сценічний простір простими кроками, засвоюючи:

- напрямки руху;
- побудови;
- взаємодію в групі.

2. Проходження малюнка танцю з рухами

Далі малюнок поєднується з танцювальною лексикою. Рухи можуть виконуватися спрощено, щоб у майбутньому їх ускладнити.

3. З'єднання малюнка та лексики

На цьому етапі формується цілісний танцювальний текст, у якому просторове рішення та рухи існують у єдності.

6. Репетиційний процес

Після завершення постановки розпочинається етап репетицій.

Види репетицій:

- робочі репетиції (відпрацювання техніки та ансамблю);
- репетиції на сцені;
- репетиції в костюмах;
- зведені репетиції (з оркестром, хором, світлом).

Прогони та генеральна репетиція

Прогони готують виконавців до цілісного виконання номеру. Генеральна репетиція — це пробний показ вистави або номеру зі світлом, костюмами та гримом. Після неї можливі корекції: скорочення, уточнення, доповнення.

Робота балетмейстера з виконавцями є багатоступеневим творчо-педагогічним процесом. Вона вимагає:

- професійної підготовки;
- методичної послідовності;
- уважного ставлення до індивідуальності кожного виконавця;
- вміння поєднати техніку, образ і драматургію.

Саме через грамотно організовану роботу з танцівниками хореографічний задум набуває сценічного життя.

Питання для самоконтролю:

1. Яку роль відіграє балетмейстер-постановник у роботі з виконавцями?
2. Які основні етапи підготовки балетмейстера до роботи з танцівниками?
3. У чому полягає сутність двох основних методів роботи з виконавцями?
4. Чому важливо знайомити виконавців із задумом, сюжетом і музикою танцю до початку розучування?
5. За якими критеріями здійснюється розподіл ролей у танцювальному номері?
6. Опишіть послідовність розучування танцювального руху.
7. Яке значення має робота над малюнком танцю на початковому етапі постановки?
8. У чому полягає поєднання малюнка танцю та хореографічної лексики?
9. Назвіть основні види репетицій у постановочному процесі.
10. Яке значення має генеральна репетиція та які зміни можуть вноситися після неї?

Література:

1. Андрощук Л. М. Методика роботи балетмейстера з хореографічним колективом : навч. посіб. Київ : Вид-во Ліра-К, 2016. 240 с.

2. Бойко О. С. Основи хореографічної педагогіки : навчальний посібник. Харків : ФОП Панов, 2017. 198 с.
3. Вантух М. М. Українська народно-сценічна хореографія: теорія і практика. Київ : Музична Україна, 2018. 312 с.
4. Гуменюк А. І. Хореографічна композиція та постановка танцю : навч. посіб. Київ : НАКККиМ, 2019. 256 с.
5. Кіндер К. Ю. Репетиційний процес у хореографічному колективі : навч.-метод. посіб. Львів : Сполом, 2020. 184 с.
6. Плахотнюк О. А. Сучасні методи постановки танцю : навч. посіб. Київ : АртЕк, 2021. 220 с.
7. Шкоріненко Н. М. Практика роботи балетмейстера з виконавцями. Одеса : Астропринт, 2022. 196 с.

1.11 Запис танцю як засіб фіксації та збереження хореографічного твору

Мета вивчення: ознайомити студентів із призначенням та значенням запису танцю в хореографічному мистецтві; сформуванню уявлення про основні системи та способи фіксації танцювального матеріалу; розкрити структуру та правила грамотного запису танцювального твору як важливого етапу балетмейстерської та педагогічної діяльності.

ПЛАН

1. Запис танцю в історії та сучасній практиці хореографії
2. Значення запису танцю для балетмейстера та виконавця
3. Структура запису танцювального твору
4. Вступна частина запису танцю
5. Опис костюмів і реквізиту
6. Фіксація малюнку танцю та пересувань виконавців
7. Запис танцювальних рухів (хореографічного тексту)
8. Музичний додаток до запису танцю

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

Хореографічне мистецтво за своєю природою є живим, рухливим і емоційним. Воно існує в моменті виконання і безпосередньо залежить від виконавця, простору, часу та емоційного стану. Саме тому питання фіксації танцю завжди було одним із найскладніших у хореографії. На відміну від музики чи літератури, танець не має єдиної універсальної системи запису, яка могла б повноцінно передати рух, пластику тіла та внутрішній стан образу.

Протягом різних історичних періодів балетмейстери намагалися створити системи запису танцю, які існували в окремих регіонах (зокрема на Кавказі, на Півночі), однак жодна з них не стала універсальною. Причина цього полягає у специфіці самого мистецтва танцю — його багатогранності, пластичній свободі та тісному зв'язку з емоцією.

1. Сучасний стан системи запису танцю

На сьогоднішній день система запису танцю значно вдосконалилася завдяки використанню новітніх мультимедійних технологій. Відеозапис і кіноматеріали стали найповнішим і найдостовірнішим способом фіксації хореографічного твору. Саме відео дозволяє зберегти не лише послідовність рухів, а й:

- пластику тіла;
- манеру виконання;
- емоційний стан виконавця;
- темпоритм і динаміку танцю.

Разом із тим, традиційний письмовий запис танцю не втрачає своєї актуальності. Він необхідний для:

- систематизації хореографічного матеріалу;
- педагогічної роботи;
- відтворення танцю іншими колективами;
- наукового аналізу хореографічних творів.

Важливо не лише зберігати записи, а й уміти їх читати та створювати самостійно, дотримуючись професійних вимог.

2. Призначення та значення запису танцю

Запис танцю виконує декілька важливих функцій:

- збереження видатних зразків хореографічного мистецтва;
- передача авторського задуму балетмейстера;
- навчальна та методична підтримка педагогів і студентів;
- відновлення хореографічних творів у майбутньому.

Грамотний запис танцю повинен бути чітким, логічним і зрозумілим, щоб будь-який фахівець міг відтворити твір, максимально наблизившись до авторського оригіналу.

3. Загальна структура запису танцю

Запис танцю складається з п'яти основних розділів, які в сукупності створюють повну картину хореографічного твору:

1. Вступ
2. Опис костюмів і реквізиту
3. Запис малюнку танцю та пересувань
4. Опис танцювальних рухів
5. Музичний додаток

Кожен із цих розділів має власне функціональне призначення та вимагає ретельного опрацювання.

4. Вступ до запису танцю

У вступній частині зазначається:

- назва танцю;
- автор музики;
- балетмейстер-постановник;
- автор запису.

Обов'язково подається розгорнутий опис змісту танцю: сюжет (за наявності), характер твору, його національні особливості, манера виконання. Також зазначається:

- кількість виконавців;
- музичний розмір;
- загальна стилістика танцю.

Саме у вступі закладається ідейно-образне розуміння твору.

5. Опис костюмів і реквізиту

Опис костюмів повинен бути максимально детальним. Вказується:

- фасон;
- крій;
- тканина;
- кольорова гама;
- декоративні елементи.

Також описується реквізит та аксесуари. Обов'язково використовується план сцени з точки зору глядача. При цьому:

- танцювальні рухи аналізуються з позиції виконавця;
- малюнок танцю — з позиції глядача.

Це дозволяє уникнути плутанини у просторових орієнтирах.

6. Запис малюнку танцю та пересувань

Усі пересування виконавців позначаються умовними знаками:

- прямі лінії або пунктир — шлях руху;
- стрілки — напрям руху;
- коло — рух за або проти годинникової стрілки;
- спіраль — рух з обертанням.

Композиційні малюнки виконуються з точки зору глядача. Кожна фігура має:

- назву або номер;
- кількість тактів;
- детальний опис дій персонажів;
- зазначення емоційного стану.

Для наочності використовуються схеми та креслення.

7. Опис танцювальних рухів

У цьому розділі фіксується хореографічний текст танцю. Зазначається:

- назва руху;
- порядковий номер;

- вихідне положення;
- кількість тактів;
- музичний розмір.

Рух розписується за рахунком. Зліва подається рахунок, справа — конкретні елементи руху (підскок, удар, стрибок, поворот тощо). Особливо ретельно фіксуються дрібні та складні рухи.

8. Музичний додаток

Музичний додаток включає:

- нотний матеріал;
- авторів музики;
- темп;
- цифрове позначення частин музики відповідно до частин танцю.

Якщо танець виконується під ударні інструменти, додається схема ритмічного малюнка. За наявності аудіозапису додається носій (CD або інший формат).

Запис танцю є важливою складовою професійної діяльності балетмейстера, педагога та виконавця. Він дозволяє зберегти хореографічні твори, передати авторський задум та забезпечити наступність хореографічної культури. Грамотно виконаний запис танцю — це поєднання художнього бачення, технічної точності та педагогічної доцільності.

Питання для самоконтролю:

1. Чому виникла необхідність у фіксації та записі танцювальних творів?
2. Які причини ускладнюють створення універсальної системи запису танцю?
3. Яку роль відіграють сучасні мультимедійні технології у записі танцю?
4. Які основні функції виконує запис танцю в хореографічній практиці?
5. Назвіть п'ять основних розділів запису танцювального твору.
6. Яка інформація обов'язково подається у вступній частині запису танцю?
7. Чому опис костюмів і реквізиту є важливою складовою запису танцю?

8. Як у записі танцю фіксуються пересування та малюнок танцю?
9. Що включає в себе опис танцювальних рухів (хореографічного тексту)?
10. Яке значення має музичний додаток у структурі запису танцю?

Література:

1. Андрущук Л. М. Методика роботи балетмейстера з хореографічним колективом : навч. посіб. Київ : Вид-во Ліра-К, 2016. 240 с.
2. Бойко О. С. Основи хореографічної педагогіки : навчальний посібник. Харків : ФОП Панов, 2017. 198 с.
3. Вантух М. М. Українська народно-сценічна хореографія: теорія і практика. Київ : Музична Україна, 2018. 312 с.
4. Гуменюк А. І. Хореографічна композиція та постановка танцю : навч. посіб. Київ : НАКККіМ, 2019. 256 с.
5. Кіндер К. Ю. Репетиційний процес у хореографічному колективі : навч.-метод. посіб. Львів : Сполом, 2020. 184 с.

1.12 Художнє оформлення хореографічної постановки як засіб розкриття образу

Мета вивчення: сформувати у студентів цілісне уявлення про художнє оформлення хореографічної постановки як важливу складову сценічного образу; розкрити роль костюма, гриму, сценічного світла, декорацій і реквізиту у створенні художньо цілісного танцювального твору; навчити усвідомлено використовувати засоби сценографії в хореографічній практиці.

ПЛАН

1. Поняття художнього оформлення хореографічної постановки
2. Сценічний костюм як засіб виразності танцю
3. Аксесуари та реквізит у хореографічному творі
4. Грим у хореографії та його функції
5. Декорації як елемент сценічного простору
6. Сценічне світло та його художні можливості

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

1. Поняття художнього оформлення хореографічної постановки

Художнє оформлення хореографічної постановки є важливою складовою сценічного образу танцю. Воно охоплює сукупність засобів сценографії: костюм, грим, декорації, реквізит та світло, які допомагають балетмейстеру повноцінно розкрити ідею, тему та образ хореографічного твору.

Грамотно продумане художнє оформлення не повинно бути самоціллю або зовнішньою прикрасою. Воно підпорядковується задуму постановки та працює на єдність музики, пластики та сценічної дії.

2. Сценічний костюм у хореографічній постановці

У професійних хореографічних колективах робота над сценічним костюмом починається з вивчення життєвого матеріалу: побуту, ілюстрацій, орнаментів, етнографічних джерел. Особливо це стосується народно-сценічного танцю.

Сценічний народний костюм — це не точне копіювання фольклорного вбрання, а його творче переосмислення з позицій сучасної сцени. Для досягнення художньої досконалості до роботи над костюмом залучається художник.

На формування костюма впливають такі чинники:

1. національна приналежність танцю;
2. історична епоха;
3. характеристика дійових осіб;
4. характер і амплітуда танцювальних рухів;
5. жанр танцю (ліричний, драматичний, сатиричний, жартівливий).

Сценічний костюм прагне підкреслити рухоме тіло танцівника, зберегти його силует. Для цього використовуються:

- спеціальний крій;
- еластичні матеріали;
- конструкції на основі трико, купальників, майок.

Важливу роль відіграє фактура тканин. Перевага надається легким, м'яким, пластичним матеріалам, які не сковують рухи й зберігають форму під час складних танцювальних елементів.

3. Аксесуари та реквізит

Аксесуари є складовою костюма. До них належать:

- хустки;
- квіти;
- головні убори;
- взуття.

Головне правило сценічного використання аксесуарів полягає в тому, що вони працюють на розкриття образу, а не виконують декоративну функцію заради прикраси.

Реквізит — це предмети, з якими безпосередньо виконується танець: відро, коромисло, стілець, іграшки тощо. Реквізит допомагає:

- конкретизувати дію;
- поглибити сюжет;
- підсилити образну характеристику номеру.

4. Грим у хореографічному мистецтві

У хореографії, на відміну від драматичного театру, зазвичай використовується легкий грим, який не перевантажує обличчя, але робить його виразним при сценічному освітленні.

Основні функції гриму:

1. Загальний молодий грим — прикрашає обличчя, допомагає глядачеві сприймати міміку.
2. Підкреслення національних особливостей — акцент на очах, вилицях, носі, роті.
3. Віковий грим — створення образу літньої людини.
4. Характерний грим — передає риси характеру (доброта, злість, підступність, наївність тощо).

Грим є важливим засобом образної характеристики персонажа і доповнює пластичну виразність танцю.

5. Декорації в хореографічній постановці

Декорації слугують для створення обстановки та атмосфери сценічної дії. Вони допомагають окреслити місце та умови подій, але не повинні відволікати увагу глядача від танцю.

Надмірно яскраві або перевантажені декорації можуть заважати сприйняттю хореографії, тому балетмейстер має використовувати їх стримано і доцільно.

6. Сценічне світло як виразний засіб

Сценічне світло є одним із найсильніших засобів художнього впливу в сучасній хореографії. Уміле світлове рішення часто визначає успіх постановки.

Сценічне світло виконує такі функції:

1. допомагає сприйняттю костюмів, декорацій та зовнішності виконавців;
2. створює атмосферу та настрій (лірика, тривога, радість, смуток);
3. вказує на час і умови дії (день, ніч, зима, літо);
4. зосереджує увагу глядача на головному персонажі або ключовому моменті дії (ефект «театральної гармати»).

Художнє оформлення хореографічної постановки є невід'ємною складовою сценічного образу. Костюм, грим, реквізит, декорації та світло повинні працювати в єдності з музикою та хореографічною лексикою, підпорядковуючись загальному задуму балетмейстера. Саме гармонійне поєднання цих елементів забезпечує художню цілісність та емоційний вплив танцювального твору.

Питання для самоконтролю:

1. Що включає поняття художнього оформлення хореографічної постановки?

2. Яку роль відіграє сценічний костюм у створенні хореографічного образу?
3. Чим відрізняється сценічний народний костюм від етнографічного?
4. Які чинники впливають на вибір і конструкцію танцювального костюма?
5. У чому полягає відмінність між аксесуарами та реквізитом у хореографії?
6. Які основні функції виконує грим у хореографічній постановці?
7. Як грим допомагає підкреслити національні та вікові особливості образу?
8. Яке призначення декорацій у танцювальному номері та які вимоги до них висуваються?
9. Які художні завдання виконує сценічне світло в хореографії?
10. Чому важлива єдність костюма, світла, гриму та реквізиту з хореографічною лексикою?

Література:

1. Богуцький Ю. П., Андрущенко В. П. Хореографічне мистецтво: теорія і практика. Київ : НАКККиМ, 2018. 312 с.
2. Коваленко О. М. Основи сценічного оформлення танцювальних номерів. Харків : ХДАК, 2020. 198 с.
3. Плахотнюк О. А. Сценографія та костюм у хореографії : навч. посіб. Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2019. 224 с.
4. Чурпіта Т. М. Теорія та практика хореографічної постановки. Київ : Освіта України, 2021. 260 с.
5. Шариков Д. І. Мистецтво балетмейстера: композиція, образ, постановка. Київ : Ліра-К, 2017. 296 с.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДО ТЕМ

1.1 Балетмейстерська діяльність та її види

1. Балетмейстерська діяльність — це:

- а) виконання танцювальних номерів на сцені
- б) організація концертної діяльності
- в) творча та постановча робота зі створення хореографічних творів
- г) викладання музичних дисциплін

Правильна відповідь: в)

2. Яка з функцій балетмейстера пов'язана зі створенням художнього образу танцю?

- а) організаційна
- б) педагогічна
- в) технічна
- г) творча

Правильна відповідь: г)

3. Хто відповідає за побудову композиції, просторових малюнків і ритміки танцю?

- а) концертмейстер
- б) балетмейстер
- в) художник-постановник
- г) адміністратор

Правильна відповідь: б)

4. Постановча балетмейстерська діяльність передбачає:

- а) повторення вже відомих танців
- б) збереження традицій без змін
- в) створення нового хореографічного твору
- г) технічне обслуговування сцени

Правильна відповідь: в)

5. Репетиторська балетмейстерська діяльність полягає у:

- а) написанні музики до танцю
- б) створенні костюмів
- в) відновленні та відпрацюванні існуючих постановок
- г) підготовці афіш

Правильна відповідь: в)

6. Яка діяльність спрямована на навчання та виховання майбутніх танцівників?

- а) постановча
- б) режисерська
- в) педагогічна
- г) організаційна

Правильна відповідь: в)

7. Режисерсько-балетмейстерська діяльність характеризується:

- а) роботою лише з сольними номерами
- б) поєднанням хореографії з драматургією та сценографією
- в) відсутністю музичного супроводу
- г) роботою тільки з дітьми

Правильна відповідь: б)

8. У якому напрямі балетмейстер працює зі збереженням національних традицій танцю?

- а) класичний танець
- б) сучасний танець
- в) естрадний танець
- г) народно-сценічний танець

Правильна відповідь: г)

9. Яка якість є обов'язковою для професійного балетмейстера?

- а) сценічна зовнішність
- б) технічні знання освітлення
- в) музикальність і образне мислення
- г) адміністративний досвід

Правильна відповідь: в)

10. Балетмейстер у процесі роботи взаємодіє з:

- а) лише танцівниками
- б) лише режисером
- в) композитором, режисером, художником
- г) тільки адміністрацією закладу

Правильна відповідь: в)

1.2 Мистецтво хореографії

1. Танець як вид мистецтва характеризується насамперед:

- а) словесною формою вираження
- б) ритмічними та пластичними рухами тіла
- в) використанням живописних образів
- г) драматичним текстом

Правильна відповідь: б)

2. Хореографія — це:

- а) лише сценічний танець
- б) система музичного супроводу
- в) мистецтво створення, постановки та виконання танцю
- г) різновид театрального мистецтва без руху

Правильна відповідь: в)

3. Який чинник НЕ впливає на формування національного танцю?

- а) історичні події
- б) побут і традиції
- в) кліматичні умови
- г) технічне оснащення сцени

Правильна відповідь: г)

4. Для українського народного танцю характерні:

- а) стриманість і мінімалізм рухів
- б) статичність і повільний темп
- в) поєднання ліричності та динамізму
- г) повна відсутність стрибкових рухів

Правильна відповідь: в)

5. Який вид хореографічного мистецтва має чітку академічну систему рухів?

- а) народний танець
- б) сучасний танець
- в) класичний танець
- г) естрадний танець

Правильна відповідь: в)

6. Народно-сценічний танець — це:

- а) автентичний побутовий танець
- б) сучасна імпровізація
- в) сценічна обробка народного танцю
- г) виключно масовий танець

Правильна відповідь: в)

7. Сучасний танець передбачає:

- а) суворе дотримання класичних канонів
- б) відмову від музичного супроводу
- в) свободу руху та індивідуальність виконавця
- г) використання лише народної лексики

Правильна відповідь: в)

8. За кількістю виконавців танець НЕ поділяється на:

- а) сольний
- б) дуетний
- в) ансамблевий
- г) симфонічний

Правильна відповідь: г)

9. Сюжетна форма танцю передбачає:

- а) відсутність образу
- б) чіткий розвиток подій і образів
- в) виконання без музики
- г) лише імпровізаційний характер

Правильна відповідь: б)

10. Жанр у хореографії визначає:

- а) лише кількість виконавців
- б) характер і емоційний зміст танцю
- в) розміри сцени
- г) технічне оснащення вистави

Правильна відповідь: б)

11. До драматичного жанру належить танець, який:

- а) має гумористичний характер
- б) передає конфлікти та внутрішні переживання
- в) зображає побутові сцени
- г) пов'язаний з обрядовістю

Правильна відповідь: б)

12. Що поєднує всі види хореографічного мистецтва?

- а) однакова лексика рухів
- б) використання слова
- в) художня виразність руху
- г) однаковий музичний стиль

Правильна відповідь: в)

1.3 Виразні засоби танцю та їх роль у створенні хореографічного образу

1. Виразні засоби танцю — це:

- а) лише танцювальні рухи
- б) складові компоненти створення хореографічного твору
- в) елементи музичного супроводу
- г) технічні можливості сцени

Правильна відповідь: б)

2. У якому вимірі існує танець як вид мистецтва?

- а) лише у просторі
- б) лише у часі
- в) у просторі і часі
- г) поза простором і часом

Правильна відповідь: в)

3. Провідним елементом танцю є:

- а) музика
- б) костюм
- в) положення тіла
- г) декорації

Правильна відповідь: в)

4. Перехід від одного положення тіла до іншого називається:

- а) темп
- б) малюнок
- в) рух
- г) жест

Правильна відповідь: в)

5. Найпростіша форма танцювального руху — це:

- а) па
- б) позиція
- в) темп
- г) жест

Правильна відповідь: в)

6. Хореографічний образ — це:

- а) набір окремих рухів
- б) зовнішній вигляд виконавця
- в) цілісне вираження почуттів, думок і характеру в танці
- г) лише сюжет твору

Правильна відповідь: в)

7. Малюнок танцю — це:

- а) схема костюма
- б) послідовність рухів
- в) розташування та переміщення виконавців на сцені
- г) темпоритм музики

Правильна відповідь: в)

8. Композиційний перехід — це:

- а) стійке положення виконавців
- б) логічне переміщення, що створює новий малюнок
- в) кульмінація танцю
- г) завершальна поза

Правильна відповідь: б)

9. Основним матеріалом для створення хореографічного образу є:

- а) декорації
- б) світло
- в) лексика танцю
- г) реквізит

Правильна відповідь: в)

10. До складових танцювального тексту належать:

- а) лише рухи
- б) рухи, пози, жести, міміка, ракурси
- в) музика і декорації
- г) світло і костюм

Правильна відповідь: б)

11. Театральний жест, на відміну від побутового, є:

- а) менш помітним
- б) випадковим
- в) більш чітким і масштабним
- г) завжди умовним

Правильна відповідь: в)

12. Від чого безпосередньо залежить якість хореографії?

- а) від кількості виконавців
- б) від технічного оснащення сцени
- в) від художньої гідності та образності музики
- г) від тривалості номера

Правильна відповідь: в)

1.4 Композиційні засади танцювального мистецтва

1. Хореографічна композиція — це:

- а) набір танцювальних рухів
- б) система організації танцювального матеріалу в просторі й часі
- в) музичний супровід танцю
- г) сукупність костюмів і декорацій

Правильна відповідь: б)

2. Основою хореографічної композиції є:

- а) кількість виконавців
- б) ідейний задум та тема твору
- в) технічні можливості сцени
- г) світлове оформлення

Правильна відповідь: б)

3. Драматургія танцю — це:

- а) послідовність музичних фраз
- б) логіка розвитку хореографічної дії та образу
- в) спосіб виконання рухів
- г) система сценічного освітлення

Правильна відповідь: б)

4. Який елемент НЕ належить до класичної структури драматургії?

- а) експозиція
- б) зав'язка
- в) імпровізація
- г) кульмінація

Правильна відповідь: в)

5. Хореографічна лексика — це:

- а) мова жестів
- б) сукупність танцювальних рухів і поз
- в) текст музичного твору
- г) малюнок танцю

Правильна відповідь: б)

6. Хореографічний текст визначається як:

- а) запис танцю на папері
- б) довільний набір рухів
- в) осмислена послідовність лексичних елементів
- г) сценічний костюм

Правильна відповідь: в)

7. Малюнок танцю — це:

- а) схема рухів рук
- б) послідовність па
- в) розташування та переміщення виконавців на сцені
- г) темп музики

Правильна відповідь: в)

8. Композиційний перехід — це:

- а) фінальна поза танцю
- б) стійке розташування виконавців
- в) логічне переміщення, що створює новий малюнок
- г) кульмінаційний рух

Правильна відповідь: в)

9. Який малюнок танцю створює найбільшу глибину сценічного простору?

- а) одноплановий
- б) фронтальний
- в) багатоплановий
- г) статичний

Правильна відповідь: в)

10. Контраст у просторовій композиції використовується для:

- а) спрощення танцю
- б) підсилення виразності та уваги глядача
- в) зменшення темпу
- г) вирівнювання рухів

Правильна відповідь: б)

11. Який прийом передбачає повтор малюнка з його змінами?

- а) симетрія
- б) варіація
- в) кульмінація
- г) фіксація

Правильна відповідь: б)

12. Що забезпечує цілісність хореографічного твору?

- а) велика кількість рухів
- б) складний малюнок
- в) узгодженість драматургії, лексики та просторової композиції
- г) яскравий костюм

Правильна відповідь: в)

1.5 Хореографічний образ як основа художньої виразності танцю

1. Хореографічний образ — це:

- а) сукупність танцювальних рухів
- б) зовнішній вигляд виконавця
- в) цілісне пластичне втілення характеру, почуттів і думок
- г) сценічний костюм

Правильна відповідь: в)

2. Образ у мистецтві є:

- а) точною копією дійсності
- б) вигаданим і відірваним від життя
- в) художнім узагальненням реальності
- г) лише символічним знаком

Правильна відповідь: в)

3. Який елемент є основним матеріалом створення хореографічного образу?

- а) світло
- б) декорації
- в) танцювальна лексика
- г) реквізит

Правильна відповідь: в)

4. Драматургія танцю визначає:

- а) кількість виконавців
- б) логіку розвитку образу в часі
- в) техніку виконання рухів
- г) форму костюма

Правильна відповідь: б)

5. Хореографічний текст — це:

- а) запис танцю
- б) довільна імпровізація
- в) осмислена послідовність лексичних елементів
- г) музичний супровід

Правильна відповідь: в)

6. Малюнок танцю — це:

- а) послідовність па
- б) розташування та переміщення виконавців на сцені
- в) характер музики
- г) стиль костюма

Правильна відповідь: б)

7. Сценічний жест, на відміну від побутового:

- а) менш виразний
- б) випадковий
- в) більш чіткий і узагальнений
- г) не має значення

Правильна відповідь: в)

8. Музика в хореографічному образі виконує функцію:

- а) другорядного фону
- б) лише ритмічного супроводу
- в) провідного чинника емоційного впливу
- г) декоративного елемента

Правильна відповідь: в)

9. Хто формує образну концепцію хореографічного твору?

- а) виконавець
- б) композитор
- в) балетмейстер
- г) глядач

Правильна відповідь: в)

10. Що забезпечує цілісність хореографічного образу?

- а) складна техніка
- б) велика кількість рухів
- в) узгодженість усіх виразних засобів
- г) яскравий костюм

Правильна відповідь: в)

1.6 Композиційний план як інструмент драматургії в хореографії

1. Програма хореографічного твору — це:

- а) детальний опис усіх рухів
- б) коротке словесне формулювання теми та ідеї
- в) схема розташування виконавців
- г) нотний запис музики

Правильна відповідь: б)

2. Лібрето відрізняється від програми тим, що:

- а) призначене лише для глядача
- б) має узагальнений характер
- в) детально розкриває сюжет і персонажів
- г) не пов'язане з ідеєю твору

Правильна відповідь: в)

3. Композиційний план — це:

- а) перелік музичних номерів
- б) схема костюмів
- в) поетапна побудова хореографічного твору
- г) довільна імпровізація

Правильна відповідь: в)

4. Яка частина композиційного плану вводить глядача в атмосферу твору?

- а) кульмінація
- б) розв'язка
- в) експозиція
- г) розвиток дії

Правильна відповідь: в)

5. Зав'язка у драматургії танцю виконує функцію:

- а) завершення дії
- б) узагальнення ідеї
- в) запуску розвитку конфлікту або дії
- г) зниження емоційної напруги

Правильна відповідь: в)

6. Основна частина композиційного плану, де наростає напруга, називається:

- а) експозиція
- б) розвиток дії
- в) фінал
- г) вступ

Правильна відповідь: б)

7. Кульмінація — це:

- а) початок твору
- б) найнижчий рівень напруги
- в) вершина емоційного та смислового розвитку
- г) випадковий епізод

Правильна відповідь: в)

8. Розв'язка у хореографічному творі:

- а) загострює конфлікт
- б) вводить нових персонажів
- в) підсумовує ідею твору
- г) не має значення

Правильна відповідь: в)

9. Драматургія танцю — це:

- а) техніка виконання рухів
- б) організація сценічної дії у часі
- в) музичний супровід
- г) сценічний реквізит

Правильна відповідь: б)

10. Що забезпечує цілісність хореографічного твору?

- а) складна танцювальна техніка
- б) яскраві костюми
- в) логічна драматургічна побудова і композиційний план
- г) велика кількість виконавців

Правильна відповідь: в)

1.7 Організація сценічного простору в хореографії

1. Малюнок танцю — це:

- а) сукупність танцювальних рухів
- б) організоване розташування і переміщення виконавців у просторі
- в) музична форма твору
- г) стиль костюма

Правильна відповідь: б)

2. Малюнок танцю існує насамперед:

- а) лише у часі
- б) лише у просторі
- в) у просторі та часі
- г) поза сценічним простором

Правильна відповідь: в)

3. Який малюнок належить до простих?

- а) спіраль
- б) хвиля
- в) коло
- г) комбінована форма

Правильна відповідь: в)

4. Одноплановий малюнок танцю — це:

- а) дія в різних рівнях сцени
- б) розташування виконавців в одному плані
- в) складна просторово-часова побудова
- г) імпровізаційна форма

Правильна відповідь: б)

5. Фіксує малюнок танцю виконує функцію:

- а) розвитку дії
- б) переходу
- в) закріплення стану або образу
- г) створення конфлікту

Правильна відповідь: в)

6. Який малюнок характерний для українського народного танцю?

- а) асиметричні лінії
- б) коло та півколо
- в) хаотичні переміщення
- г) лише діагоналі

Правильна відповідь: б)

7. Малюнок танцю в сучасній хореографії характеризується:

- а) строгою симетрією
- б) статичністю
- в) асиметрією та змінністю
- г) відсутністю простору

Правильна відповідь: в)

8. Драматургічна функція малюнка танцю полягає у:

- а) прикрашанні сцени
- б) підкресленні розвитку дії
- в) заміні музики
- г) демонстрації костюма

Правильна відповідь: б)

9. Що визначає вибір малюнка танцю?

- а) лише кількість виконавців
- б) ідея, музика та драматургія твору
- в) розмір сцени
- г) стиль одягу

Правильна відповідь: б)

10. Композиційний перехід — це:

- а) стійке положення виконавців
- б) логічне переміщення, що веде до нового малюнка
- в) кульмінаційний рух
- г) фінальна поза

Правильна відповідь: б)

11. Який принцип передбачає використання різних форм для підсилення виразності?

- а) повтор
- б) контраст
- в) симетрія
- г) фіксація

Правильна відповідь: б)

12. Що забезпечує цілісність танцювального малюнка?

- а) велика кількість фігур
- б) логічний зв'язок малюнків і переходів
- в) швидкий темп
- г) складні рухи

Правильна відповідь: б)

1.8 Музичний матеріал у хореографії: аналіз і творче осмислення

1. Музична драматургія — це:

- а) сукупність танцювальних рухів
- б) система розвитку музичних образів у часі
- в) сценічний костюм
- г) малюнок танцю

Правильна відповідь: б)

2. Єдність музики і хореографії забезпечує:

- а) зовнішню видовищність
- б) цілісність художнього образу
- в) технічну складність рухів
- г) швидкий темп

Правильна відповідь: б)

3. Акомпанемент відрізняється від партнерства музики тим, що:

- а) не має ритму
- б) не впливає на образ і драматургію
- в) завжди народний
- г) виконується наживо

Правильна відповідь: б)

4. Метр у музиці — це:

- а) швидкість виконання
- б) чергування сильних і слабких долей
- в) гучність звучання
- г) ладотональність

Правильна відповідь: б)

5. Темпоритм у хореографії визначає:

- а) лише техніку виконання
- б) конструктивну основу композиції
- в) костюмне оформлення
- г) кількість виконавців

Правильна відповідь: б)

6. Хореографічна пауза — це:

- а) зупинка руху з музикою
- б) рух без музичного супроводу
- в) пауза між номерами
- г) помилка в композиції

Правильна відповідь: б)

7. Варіювання мелодії використовується для:

- а) скорочення танцю
- б) підкреслення характеру та образу рухів
- в) заміни лексики
- г) зниження темпу

Правильна відповідь: б)

8. Модуляція — це:

- а) зміна темпу
- б) зміна динаміки
- в) зміна ладотональності
- г) повтор теми

Правильна відповідь: в)

9. Хореографічна поліфонія передбачає:

- а) виконання одного руху всіма
- б) розвиток кількох самостійних партій
- в) імпровізацію без структури
- г) відсутність сюжету

Правильна відповідь: б)

10. Симфонізація танцю означає:

- а) використання симфонічної музики
- б) дублювання музичних тем рухами
- в) принцип розвитку хореографічного матеріалу
- г) відмову від образності

Правильна відповідь: в)

11. Період у музичному творі — це:

- а) будь-яка фраза
- б) завершена музична думка
- в) вступ до танцю
- г) кульмінація

Правильна відповідь: б)

12. Поліритмія в хореографії — це:

- а) одноманітність рухів
- б) співпадіння музики і танцю
- в) поєднання різних ритмічних структур
- г) відсутність темпу

Правильна відповідь: в)

1.9 Хореографічний текст і танцювальна лексика в композиції танцювального твору

1. Хореографічний текст — це:

- а) переміщення виконавців по сцені
- б) поєднання танцювальних рухів, жестів, поз і міміки
- в) музичний супровід танцю
- г) декорації та костюми

Правильна відповідь: б)

2. Малюнок танцю визначається як:

- а) танцювальна лексика
- б) драматургічна дія
- в) переміщення виконавців у сценічному просторі
- г) ритмічний малюнок музики

Правильна відповідь: в)

3. Танцювальна мова в хореографії виконує функцію:

- а) технічної демонстрації
- б) вираження думок і почуттів
- в) музичного оформлення
- г) декоративного елементу

Правильна відповідь: б)

4. Хореографічна лексика включає:

- а) лише танцювальні кроки
- б) рухи, пози, ракурси, міміку
- в) малюнок танцю
- г) музичну форму

Правильна відповідь: б)

5. Який різновид лексики наслідує трудові процеси або поведінку тварин?

- а) технічна
- б) національна
- в) імітаційно-наслідувальна
- г) дитяча

Правильна відповідь: в)

6. Лейт-рух у танці — це:

- а) випадковий рух
- б) технічно найскладніший елемент

- в) провідний рух, що характеризує образ
- г) заключна поза

Правильна відповідь: в)

7. Контраст у хореографічному тексті використовується для:

- а) зменшення емоційності
- б) механічного чергування рухів
- в) підсилення виразності образу
- г) скорочення номера

Правильна відповідь: в)

8. Який чинник НЕ впливає на формування танцювальної мови?

- а) клімат
- б) національні традиції
- в) сценічне освітлення
- г) уклад життя

Правильна відповідь: в)

9. Ракурс у хореографії — це:

- а) музичний розмір
- б) положення тіла відносно глядача
- в) частина композиційного плану
- г) різновид жесту

Правильна відповідь: б)

10. Хореографічний текст тісно пов'язаний із:

- а) лише музикою
- б) лише костюмом
- в) малюнком танцю та драматургією
- г) світловим оформленням

Правильна відповідь: в)

11. Яка лексика найчастіше передає конкретну інформацію?

- а) класична
- б) народно-сценічна
- в) пантоміма
- г) бальна

Правильна відповідь: в)

12. Основний принцип створення образної лексики полягає у:

- а) використанні максимальної кількості рухів
- б) відборі яскравих і характерних рухів
- в) повторенні технічних елементів
- г) копіюванні готових комбінацій

Правильна відповідь: б)

1.10 Методика постановочної роботи з танцювальним колективом

1. Робота постановника з виконавцями розпочинається після:

- а) підбору костюмів
- б) створення композиції, лексики та мізансцен
- в) проведення генеральної репетиції
- г) публічного показу

Правильна відповідь: б)

2. До основних методів роботи з виконавцями належить:

- а) імпровізаційний
- б) метод «поставити — потім відпрацювати»
- в) експериментальний
- г) концертний

Правильна відповідь: б)

3. Який метод передбачає поетапне розучування з одночасним відпрацюванням?

- а) метод цілісної постановки
- б) метод часткової імпровізації
- в) метод «ставити частинами і відразу відпрацьовувати»
- г) вільний метод

Правильна відповідь: в)

4. Перед початком розучування танцю постановник повинен:

- а) одразу показати всі рухи
- б) провести репетицію на сцені
- в) ознайомити виконавців із музикою та змістом танцю
- г) роздати костюми

Правильна відповідь: в)

5. Розподіл ролей у танцювальному номері здійснюється з урахуванням:

- а) лише бажання учасників
- б) випадкового вибору
- в) технічних, індивідуальних і зовнішніх якостей виконавців
- г) кількості учасників

Правильна відповідь: в)

6. З чого починається розучування нового танцювального руху?

- а) з виконання у швидкому темпі
- б) з показу руху без музики

- в) з репетиції в костюмах
- г) з імпровізації

Правильна відповідь: б)

7. Що означає «пройти по малюнку танцю»?

- а) виконати повний номер
- б) схематично пройти простими кроками рисунок танцю
- в) імпровізувати рухи
- г) повторити технічні елементи

Правильна відповідь: б)

8. На якому етапі поєднується малюнок танцю з танцювальною лексикою?

- а) під час знайомства з музикою
- б) на етапі з'єднання постановочних частин
- в) після прем'єри
- г) під час костюмної репетиції

Правильна відповідь: б)

9. До робочих репетицій належать:

- а) лише прогони
- б) репетиції на сцені, у костюмах, зведені
- в) тільки генеральна репетиція
- г) імпровізаційні заняття

Правильна відповідь: б)

10. Генеральна репетиція — це:

- а) остаточний показ глядачеві
- б) пробний виступ із повним сценічним оформленням
- в) перше заняття з номером
- г) повторення рухів під рахунок

Правильна відповідь: б)

11. Яка мета генеральної репетиції?

- а) вивчення нових рухів
- б) перевірка цілісності номеру
- в) заміна виконавців
- г) створення нової композиції

Правильна відповідь: б)

12. Які зміни можуть вноситися після генеральної репетиції?

- а) лише музичні
- б) скорочення, доповнення, уточнення номеру
- в) повна заміна ідеї
- г) скасування постановки

Правильна відповідь: б)

1.11 Запис танцю як засіб фіксації та збереження хореографічного твору

1. Запис танцю в хореографічному мистецтві призначений для:

- а) спрощення постановочного процесу
- б) збереження та відтворення хореографічних творів
- в) заміни сценічного виконання
- г) навчання музичній грамотності

Правильна відповідь: б

2. Найдосконалішим способом фіксації танцю є:

- а) графічний запис
- б) словесний опис
- в) відео- та кінозапис
- г) нотний запис

Правильна відповідь: в

3. Основною причиною недосконалості систем запису танцю є:

- а) відсутність музичного супроводу
- б) складність символів
- в) емоційна та рухлива природа танцю
- г) брак досвіду балетмейстерів

Правильна відповідь: в

4. Скільки основних розділів містить грамотний запис танцю?

- а) 3
- б) 4
- в) 5
- г) 6

Правильна відповідь: в

5. У якому розділі запису подається сюжет та характер танцю?

- а) опис костюмів
- б) музичний додаток
- в) вступ
- г) опис рухів

Правильна відповідь: в

6. Малюнок танцю в записі читається з точки зору:

- а) виконавця

- б) диригента
- в) глядача
- г) постановника

Правильна відповідь: в

7. Танцювальні рухи в записі аналізуються з точки зору:

- а) глядача
- б) виконавця
- в) критика
- г) музиканта

Правильна відповідь: б

8. Яким знаком позначається рух з обертанням у записі танцю?

- а) стрілкою
- б) пунктиром
- в) колом
- г) спіраллю

Правильна відповідь: г

9. До елементів танцювального руху належать:

- а) сюжет і образ
- б) музичний темп
- в) підскок, удар, стрибок
- г) костюм і реквізит

Правильна відповідь: в

10. Що фіксується у розділі «Опис танцювальних рухів»?

- а) тільки назва рухів
- б) тільки малюнок танцю
- в) структура руху за рахунком
- г) лише емоційний стан

Правильна відповідь: в

11. Якщо танець виконується під ударні інструменти, до запису додається:

- а) нотний текст
- б) відеозапис
- в) схема ритмічного малюнка
- г) сценарій

Правильна відповідь: в

12. Головна вимога до запису танцю — це:

- а) художність
- б) спрощеність
- в) грамотність і точність
- г) скороченість

Правильна відповідь: в

1.12 Художнє оформлення хореографічної постановки як засіб розкриття образу

1. Художнє оформлення хореографічної постановки — це:

- а) лише оформлення сцени
- б) система засобів сценографії
- в) музичний супровід
- г) танцювальна техніка

Правильна відповідь: б

2. Основним завданням сценічного костюма є:

- а) прикрашання виконавця
- б) копіювання побутового одягу
- в) розкриття образу та підкреслення руху
- г) відволікання уваги глядача

Правильна відповідь: в

3. Сценічний народний костюм — це:

- а) точна реконструкція фольклорного одягу
- б) довільна фантазія балетмейстера
- в) творче переосмислення етнографічного костюма
- г) сучасний естрадний одяг

Правильна відповідь: в

4. Який фактор НЕ впливає на створення танцювального костюма?

- а) національність
- б) жанр танцю
- в) характер рухів
- г) погода за вікном

Правильна відповідь: г

5. До аксесуарів належать:

- а) декорації
- б) меблі сцени
- в) хустки, головні убори, взуття
- г) світлові прилади

Правильна відповідь: в

6. Реквізит у хореографії — це:

- а) частина освітлення
- б) предмети, з якими виконується танець
- в) елементи костюма

г) музичні інструменти

Правильна відповідь: б

7. Який грим найчастіше використовується в хореографії?

а) складний театральний

б) гротесковий

в) легкий сценічний

г) кінематографічний

Правильна відповідь: в

8. Грим у танці НЕ виконує функцію:

а) підкреслення віку

б) передачі характеру

в) створення декорацій

г) виділення національних рис

Правильна відповідь: в

9. Основне призначення декорацій у хореографії:

а) прикрасити сцену

б) створити атмосферу дії

в) замінити костюм

г) ускладнити сценічний простір

Правильна відповідь: б

10. Надмірно яскраві декорації можуть:

а) посилити драматургію

б) покращити техніку танцю

в) відволікати увагу глядача

г) зробити номер коротшим

Правильна відповідь: в

11. Сценічне світло допомагає:

а) лише освітлювати сцену

б) створювати настрій і атмосферу

в) замінювати музику

г) приховувати виконавців

Правильна відповідь: б

12. Засіб, що дозволяє зосередити увагу глядача на головному персонажі:

а) реквізит

б) костюм

в) театральна гармата (світловий акцент)

г) декорації

Правильна відповідь: в

РОЗДІЛ II СЦЕНАРНА РОЗРОБКА ХОРЕОГРАФІЧНОЇ АВТОРСЬКОЇ КОМПОЗИЦІЇ «УКРАЇНА В МОЄМУ СЕРЦІ НАЗАВЖДИ».

2.1 Лібрето авторського хореографічного твору

Тема: «Україна в моєму серці назавжди». Вид – для більш виразного пластичного відтворення різноманітних художніх образів використано різноманітні техніки: народно-сценічний, модерн-джаз-танець, хіп-хоп. Форма – масова; Жанр (за формою) – хореографічна міні-вистава; жанр (за драматургією) – героїчно-філософський.

Володимир Зеленський:

«Можна мати гідність, але не мати свободи.

Можна мати свободу, але не бути гідним її.

«Україна в моєму серці назавжди!», – чудове гасло, яке повинно бути у серці кожного українського громадянина, який живе на нещасній-щасливій землі, яку звати Україна!

Дія перша Як боляче дивитись на Україну сьогодні, як вона страждає... Страждають діти, матері, батьки, гинуть чоловіки... Та наш народ не здається, ми боремося за своє рідне, за свою землю...

Наші ангели нас захищають

Від навали і тьми ворогів,

Мої крила тебе обіймають,

Мої руки в крові чужаків.

Вони ніж нам встромили у спину,

Увірвавшись нахабно вночі,

Але стали ми за Україну єдині,

Схрестивши у битві мечі!

Виходить Мати-Україна, стомлена боротьбою, ракетами, слізьми, пролитою кров'ю... Тужить за полеглими бійцями... Але весь народ від заходу до сходу і з півночі до півдня невпинно бореться і вірить, що все буде Україна...

Відбудуємо все, повернуться
Із далеких країв всі птахи,
Очі твої мені посміхнуться,
Засміються ще знов дітлахи!
Сильна нація, вільна, єдина,
Мирне небо, щасливе життя.
Ми є всі твої, ми - родина,
І нехай буде так! Буде так!

«Українці! Кожного дня болить все більше, але ми все витримаємо! Ми сильні! Лише тримаючись духом і серцем ми зможемо. Не забудемо жодного, хто в ці дні пішов у вічність! Тримаймося, як би важко не було. Сьогодні кожен з нас — це Україна!»

Всі мріють про мирне життя в незалежній державі і сподіваються, що весь цей жах скінчиться.

Загояться всі рани,
Розчиниться вся кров,
Колись мене побачиш ти
Квітучою і знов,
Я подарую чисте небо -
І прийде весна колись,
Коли закінчиться війна!

Боротьба українського народу за власне самостійне існування є актуальною. Тисячі українських чоловіків, жінок, хлопців та дівчат протягом усієї історії нашої країни ставали на захист державного суверенітету і сьогодні захищають її територіальну цілісність. Якщо б не їх відвага та хоробрість – не було б на світовій мапі України, а значить, не було б української мови, не чув би світ чарівних українських пісень та не бачив би щасливих облич українських громадян. А ми переможемо, тому що це Україна!

Тому що я – Україна!
Я витримаю біль!

Я захищу тебе від куль,
Що в мене цілять звідусіль!
Тому що я сильна! Я подолаю все,
Бо ти мене у своїх руках несеш!

Дія друга Незламний народ повстав за волю – це боротьба за існування, за права людини та її щасливе майбутнє. Сини і дочки своєї держави боронять її кордони, невпинно воюючи проти окупанта. Плач ще нікому не дав свободи, а хто борець – той здобуває світ.

Зродились ми великої години
З пожеж війни і полум'я вогнів.
Плекав нас біль за долю України,
Зростив в нас гнів і лють на ворогів!
Ми йдемо в бій переможним ходом,
Тверді, міцні, незламні, мов граніт,
Бо плач не дав нікому ще свободи,
Хто борець – той здобуває світ!

Захисники і захисниці України, які щодня роблять неймовірне та борються за нашу з вами перемогу! Хай віра українців оберігає вас від ворожої зброї, а любов до країни не вичерпується навіть у найскладніші миті!

Ви – найкращі і найсильніші. Ви – сміливі і патріотичні. Ви – відважні та стійкі, підготовлені до виконання найскладніших бойових завдань. Ви – завжди там, де найважче! Вклоняємося перед вашою силою, мужністю та патріотизмом. Я впевнена, що завдяки таким Героям і Героїням, як Ви, нас точно чекає Перемога. Допоки є герої, що захищають мирне майбутнє наших дітей від брехливого підступного ворога, ми обов'язково переможемо.

Захисники України – це дуже відважні, навіть героїчні люди, і кожен з них заслуговує поваги. Ви – оберіг нашої держави, ви ті, які у серці носять слово Україна!

Україно! Свята Мати Героїв,
Зійди до серця мого!

За Твою славу,
За Твої Святі Ідеї!
Нехай душа моя у тобі відродиться,
Славою твоєю опроміниться!
Страху нехай не знає,
Не знає, що таке вагання!
Скріпи мій дух, загартуй волю,
Щоб сміло йшов я в бій!
Щоб віра моя була гранітною,
Щоб зросла завзяття, міць!
Свята! Могутня! Соборна!
Слава Україні! Героям слава!
Слава нації! Смерть ворогам!
Україна – понад усе!
Україна – понад усе!
Мати-Україна повстає, виростає, відбудовується...

Дія третя «Ніхто нам не збудує держави, коли ми самі її собі не збудуємо, і ніхто з нас не зробить нації, коли ми самі нацією не схочемо бути. Я хочу, щоб була Україна, щоб був український державницький лад на моїй рідній землі, і знаю, що як не буде України, як не буде нашої Української держави, то я і нащадки мої не зможемо на своїй землі по-людськи жити», – писав В'ячеслав Липинський. Слова цього українського політичного діяча, історика сьогодні дуже актуальні.

Доля дала мені щастя народитися в Україні, на землі з величною і трагічною історією, не менш трагічним сучасним і величним майбутнім (вірю в це!). Вірю, бо є ще один неоціненний скарб у тебе, моя державо. Це народ. Добрий, лагідний, щирий, доброзичливий, працьовитий, вольовий. Йому належить майбутнє. Він виборює своє право жити і на цілий світ проголосити Акт своєї незалежності.

І я пишаюсь своїм народом, який виборов незалежність. Я пишаюсь людьми, які роблять усе для того, щоб зберегти українську націю. І повторюю за В. Симоненком:

Україно! Ти для мене диво!

І нехай пливе за роком рік,

Буду, мамо гордий і вродливий,

З тебе дивуватися повік.

Ми звикли називати себе й суспільство, до якого належимо, українською нацією. Ми пишаємося національною історією, творимо національну культуру, розвиваємо національну економіку... Я щиро вірю в невмирущість української нації. Ми, українці, надзвичайно сильний і витривалий народ, який здатен захищати себе і свою країну. Допоки ми будемо вірити в себе, у свої сили, у свій потенціал, доти існуватиме й розвиватиметься незалежна українська держава, бо про неї знає і її поважає уже цілий світ. Я вірю в процвітання моєї Батьківщини. Я впевнена, що мій народ буде жити у мирі та достатку, щасливий і впевнений у завтрашньому дні. А для здійснення мрій про славетне та щасливе майбутнє треба багато й наполегливо працювати. Адже ми всі і є український народ, і тільки від нас залежить, яким стане наше майбутнє. Я пишаюся тим, що живу у прекрасній державі – Україні, що я є часточкою моєї держави, її кровинкою. Озираючись довкола – і ми побачимо безліч таких часточок і кровинок, з яких і складається наш народ, наша Україна.

На жаль, сьогодні склалася така ситуація, в якій ми знову маємо боронити свою неньку Україну від ворога, який ще недавно називався нашим братом. Щоб перемогти у цій битві, ми усі повинні об'єднатися. Тільки у єднанні наша сила. І нашим обов'язком є зберегти ту Соборність, незалежність, волю, яку так довго та важко здобували наші пращури, і за яку сьогодні українські патріоти кладуть голови на східному кордоні.

Що значить бути українцем, українським патріотом? Це, перш за все, оберігати свою державу, працювати на її благо, процвітання. А ще значить – пишатися своєю Вітчизною.

І нам є чим пишатися. Ми пишаємося красою української природи, древніми традиціями і мудрістю предків, найбагатшою культурною спадщиною. Бути українцем – значить беззавітно вірити в Україну, як вірили в неї генії і безстрашні захисники українського народу. Тільки почуття любові й глибокої гордості за Вітчизну разом з вірою у її величне майбутнє дає кожному українцеві, незалежно від того, молодий він чи сивий, чи живе він в Україні, чи в інших краях, право стверджувати: це моя країна, мій народ, моя Україна!

Віримо, що територіальна цілісність України, скріплена кров'ю мільйонів незламних борців, навіки залишатиметься непорушною.

Ми маємо розуміти, що лише в єдності дій та соборності душ можемо досягти величної мети – побудови економічно й духовно багатой, вільної й демократичної України, якою пишатимуться наші нащадки. Плекаймо все, що працює на ідею загальнонаціональної єдності, повсякчас пам'ятаючи про незліченні жертви, покладені на вівтар єдності, незалежності, соборності нашої України.

Наша Україна – єдина країна! І не важливо на якій частині цієї величної держави ми проживаємо, ми єдині. Єдині в думках, в помислах, в бажанні жити у вільній, незалежній державі.

Україна єдина! Від краю до краю.

Нас усіх спільна ціль у житті поєднає!!!!

Прийде час, і візьмемось всі разом за руки.

Миру прагнемо ми для дітей і онуків!!!

І нікому нас не розділити. Ніколи!!!

Україна єдина!!! Від степу до моря!

Від рівнин і до гір Україна єдина!!!!

Київ, Харків, Донецьк, Львів і Крим – Україна!

І немає різниці у вірі чи в слові...

Ми пліч-о-пліч за неньку стояти готові!

Не важливо хто звідки. Народ ми єдиний!

Нас єднає любов до своєї країни!

Українці – нація нескорених, які вільні творити своє майбутнє

Саме завдяки їм, мужнім, сміливим патріотам своєї країни, які у різні періоди української історії відстоювали демократичні цінності та свободу, ми сьогодні вільні творити своє майбутнє. Ми показали всьому світові, що ми – нація нескорених, сильних духом, гідних, вільних нащадків славного козацького роду.

Дія четверта Нашу націю сотнями років гнобили інші держави, цим самим деморалізуючи народ та пригнічуючи українську гідність. У різні часи по - різному жилося українцям, але ми завжди змушували загарбників пам'ятати про себе, як про справжню націю, яка живе на своїй Богом даній землі і не є просто статистичними цифрами про заселення Центральної Європи. Боротьба за незалежність тривала завжди, починаючи від падіння Київської Русі і закінчуючи сьогоднішніми днями.

Ми обов'язково зміцнимо нашу країну, зробимо її по-справжньому вільною та демократичною державою, відновимо її авторитет і повагу серед наймогутніших країн. А наше життя, життя наших нащадків, буде схоже на світлий, легкий вірш, рядки якого освячені нескінченною любов'ю до рідної України.

Під жовто-блакитним стягом воюють за власну землю, а не чужу, під ним ростять дітей, створюють бізнеси та мистецькі твори, роблять наукові відкриття, перемагають у спорті, будують, винаходять, кохають, живуть щирі, вільні, щасливі люди! Так буде завжди!

Не має значення, де ми народилися: у Києві чи Львові, Полтаві чи Одесі, не має значення якого ми віку чи статі... Тільки одне має вирішальне значення: наша спільна Батьківщина і наше спільне майбутнє.

Разом ми єдині! І зовсім скоро наша Україна буде вільною і мирною КРАЇНОЮ.

2.2 Композиційно-архітектонічна побудова хореографічної композиції «Україна в моєму серці назавжди».

Назва частини	Кількість тактів	Зміст
<i>Експозиція</i>	26 тактів	На сценічній площадці стоять в різних позах дівчата, які відтворюють частини України, яким важко, вони борються, падають, знову підіймаються і йдуть далі. Виходить з куліс Мати-Україна, проходить між ними, торкається, хвилюється і плаче...
<i>Зав'язка</i>	44 такти	Боротьба українського народу за власне самостійне існування є актуальною. Тисячі українських чоловіків, жінок, хлопців та дівчат протягом усієї історії нашої країни ставали на захист державного суверенітету і сьогодні захищають її територіальну цілісність. Якщо б не їх відвага та хоробрість – не було б на світовій мапі України, а значить, не було б української мови, не чув би світ чарівних українських пісень та не бачив би щасливих облич українських громадян. А ми переможемо, тому що це Україна!

<i>Розвиток дії</i>	120 тактів	Виходять хлопці – наші захисники, які і в холоді і в голоді захищають нашу державу. Показують, які вони мужні і готові стояти до кінця. До хлопців доєднуються дівчата, витривалі, мужні, нескорені. Незламний народ повстав за волю – це боротьба за існування, за права людини та її щасливе майбутнє. Сини і дочки своєї держави боронять її кордони, невпинно воюючи проти окупанта. Плач ще нікому не дав свободи, а хто борець – той здобуває світ. Захисники і захисниці України, які щодня роблять неймовірне та борються за нашу з вами перемогу! Хай віра українців оберігає вас від ворожої зброї, а любов до країни не вичерпується навіть у найскладніші миті! Ви – найкращі і найсильніші. Ви – сміливі і патріотичні. Ви – відважні та стійкі, підготовлені до виконання найскладніших бойових завдань. Ви – завжди там, де найважче! Вклоняємося перед вашою силою, мужністю та патріотизмом. Я впевнена, що завдяки таким Героям і Героїням, як Ви, нас точно чекає Перемога. Допоки є герої, що захищають мирне майбутнє наших дітей від брехливого підступного ворога, ми обов’язково переможемо. Захисники України – це дуже відважні, навіть героїчні люди, і кожен з них заслуговує поваги. Ви – оберіг нашої держави, ви ті, які у серці носять слово Україна!
<i>Кульмінація</i>	24 такти	Мати-Україна повстає, виростає, відбудовується... Вона вірить в невмирущість української нації. Ми, українці, надзвичайно сильний і витривалий народ, який здатен захищати себе і свою країну. Допоки ми будемо вірити в себе, у свої сили, у свій потенціал, доти існуватиме

		й розвиватиметься незалежна українська держава, бо про неї знає і її поважає уже цілий світ.
<i>Розв'язка</i>	96 тактів	Українці – нація нескорених, які вільні творити своє майбутнє. Під жовто-блакитним стягом воюють за власну землю, а не чужу, під ним ростять дітей, створюють бізнеси та мистецькі твори, роблять наукові відкриття, перемагають у спорті, будують, винаходять, кохають, живуть щирі, вільні, щасливі люди! Так буде завжди! Саме завдяки їм, мужнім, сміливим патріотам своєї країни, які у різні періоди української історії відстоювали демократичні цінності та свободу, ми сьогодні вільні творити своє майбутнє. Ми показали всьому світові, що ми – нація нескорених, сильних духом, гідних, вільних нащадків славного козацького роду.

2.3 Характеристика художніх образів

Дівчата, що символізують частини України. Україна – це чарівна природа: високі гори, й неосяжні степи, плодючі чорноземи, тополя у волошковому полі, хрущі над вишнями, калина у дворі, п'янки любисток і м'ята, верба край дороги, жовтогарячі соняшники на струнких стеблах.

Україна - це неповторна культура: ніжна лірична пісня, героїчна, сповнена патріотизму дума, вишитий рушник на покуті, розмальована святкова писанка, солов'їна мова - можна довго перераховувати, чому цікаво знати про Україну. Однак головне, що Україна це та земля, де народився, де завжди на тебе чекатиме батьківська домівка, зігріта теплим родинним затишком, добротою та материнською ласкою.

Мати-Україна. Сильна, рішуча, волелюбна. Україна – це наша держава. Ми - українці, її сини й дочки. Україна – це теплота осель, наша сім'я, рідна українська мова. Україна – це багата природа, високі гори, зелені ліси,

бурхливі води. Ми, українці, і живемо у квітучій вільній Україні, яка є для кожного з нас Батьківщиною. А Вітчизна, як і мати, в кожного – єдина, тому ми зобов'язані її любити, берегти, охороняти.

Це дорога серцю земля батьків і прадідів наших. Оспівані в піснях неозорі степи, зелені ліси й долини, високі блакитні небеса. Україна – це наша земля, рідний край, країна зі славною історією, мудрими людьми, чарівними піснями, що дивують світ, багатими народними традиціями, мальовничими картинами природи. Вона в усьому, що нас оточує: у замріяному шелесті листя, чарівній таємничості нічного зоряного неба, діамантовому блиску росяної краплинки на тендітній квітковій пелюсточці, у кожній стежинці, якою ми поспішаємо до школи. Усе це рідне й дороге для кожного українця.

Хлопці та дівчата в українському національному вбранні – борці за незалежну Україну. Кожен наш день нині боронять і творять гідні й вільні люди. Україна – це та Земля, де нас постійно чекає батьківська хата, земля, де ми народились, пісня, яка лунає звідусіль, лелека який летить у небі, все це і є наша дорога мила, ненька Батьківщина.

Дівчата з жовто-блакитними стягами. Під жовто-блакитним стягом воюють за власну землю, а не чужу, під ним ростять дітей, створюють бізнеси та мистецькі твори, роблять наукові відкриття, перемагають у спорті, будують, винаходять, кохають, живуть щирі, вільні, щасливі люди! Так буде завжди!

Не має значення, де ми народилися: у Києві чи Львові, Полтаві чи Одесі, не має значення якого ми віку чи статі... Тільки одне має вирішальне значення: наша спільна Батьківщина і наше спільне майбутнє.

Хлопці та дівчата- прототип військових, які обороняють нашу землю. Тисячі українських чоловіків, жінок, хлопців та дівчат протягом усієї історії нашої країни ставали на захист державного суверенітету і сьогодні захищають її територіальну цілісність. Якщо б не їх відвага та хоробрість – не було б на світовій мапі України, а значить, не було б української мови, не чув би світ чарівних українських пісень та не бачив би щасливих обличч українських громадян.

Боротьба за волю – це боротьба за існування, за права людини та її щасливе майбутнє. Плач ще нікому не дав свободи, а хто борець – той здобуває світ.

2.4 Аналіз музичного оформлення відповідно до обраної теми

Дія 1

Пісня Я – Україна! НК

Сл. Олексій Потапенко, муз. Настя Каменських

Хронометраж: 1,36 хв

Дія 2

Марш нової армії

Сл. Олесь Бабій, муз. Олег Скрипка, обробка слів, переклад Олег Скрипка

Хронометраж: 2,12 хв

Дія 3

Пісня «Ми – з України» Співають всі зірки

Сл. Артур Железняк, муз. Артур Железняк

Хронометраж: 0,36 хв

Дія 4

ТНМК «Історія України за 5 хв»

Хронометраж: 0,16 хв

DNK RomaNa Нескорена (Boilook Remix)

Хронометраж: 0,40 хв

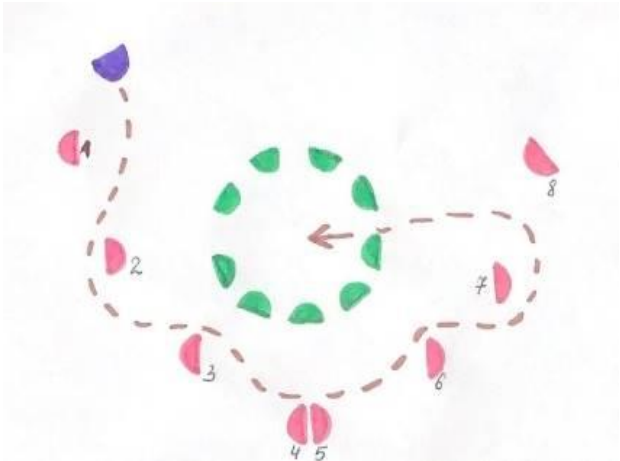
Пісня «In The Shadows of Ukraine» Kalush Orchestra, The Rasmus

Сл. *Lauri Ylönen, Ivan Klimenko, Oleh Psiuk*, Муз. *The Rasmus, Kalush Orchestra*

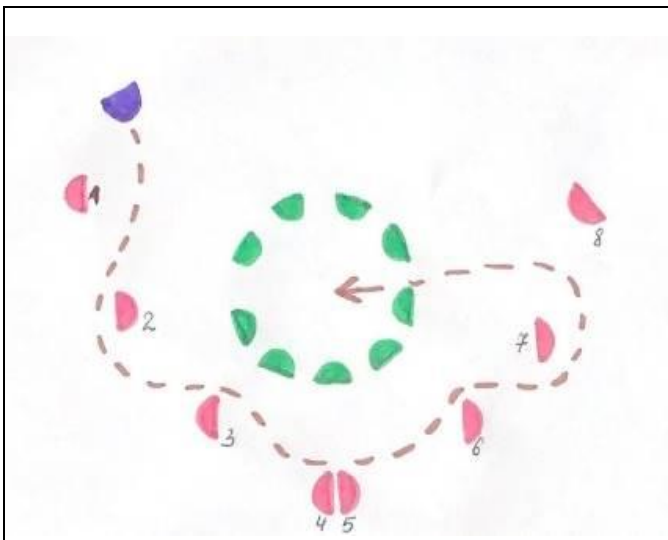
Хронометраж: 1,40 хв

2.5 Літературно-графічний запис авторського хореографічного твору

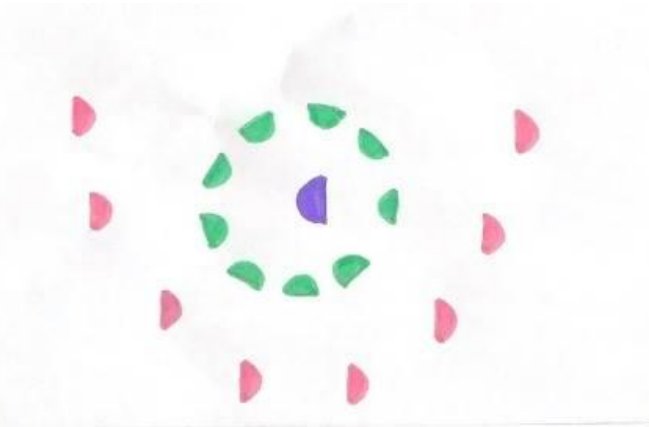
Схема запису

Малюнки танцю	Музичний супровід	Рухи, комбінації
ПЕРША ДІЯ		
	точка	Дівчата в сукнях (див. Додаток Б, рис. 2.1.) 9 дівчат лежать у колі в центрі сцени на лівому боці з зігнутими ногами, руки складені біля голови. Дівчата в льолях (див. Додаток Б, рис. 2.2.) 8 дівчат стоять півколом в різних позах: 1 - повернута в точку 3, випад на лівій нозі, права витягнута вперед на носок, спина вигнута назад, руки опущені. 2 - повернута в точку 7, ліва нога на півпальцях, нога зігнута в коліні. 3 - повернута в точку 3, руки схрещені перед собою, опора на лівій нозі, права витягнута назад на півпальці.

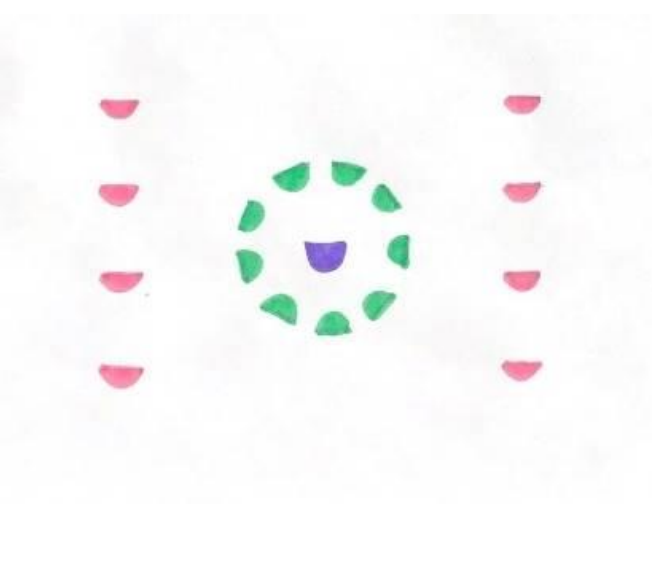
		4-5- пара двох дівчат, повернуті спиною одна до одної (1-ша в точку 3, 2-га в точку 7), тримаються за руки. 6 - повернута в точку 7, руки схрещені перед собою, опора на лівій нозі, права витягнута назад на півпальці. 7 - повернута в точку 7, вага корпусу на лівій нозі, права витягнута вперед на носок, руки утворюють діагональ лівою рукою ввєрх. 8 - повернута в точку 3, вага корпусу на правій нозі, ліва витягнута вперед на носок, руки утворюють діагональ правою рукою ввєрх.

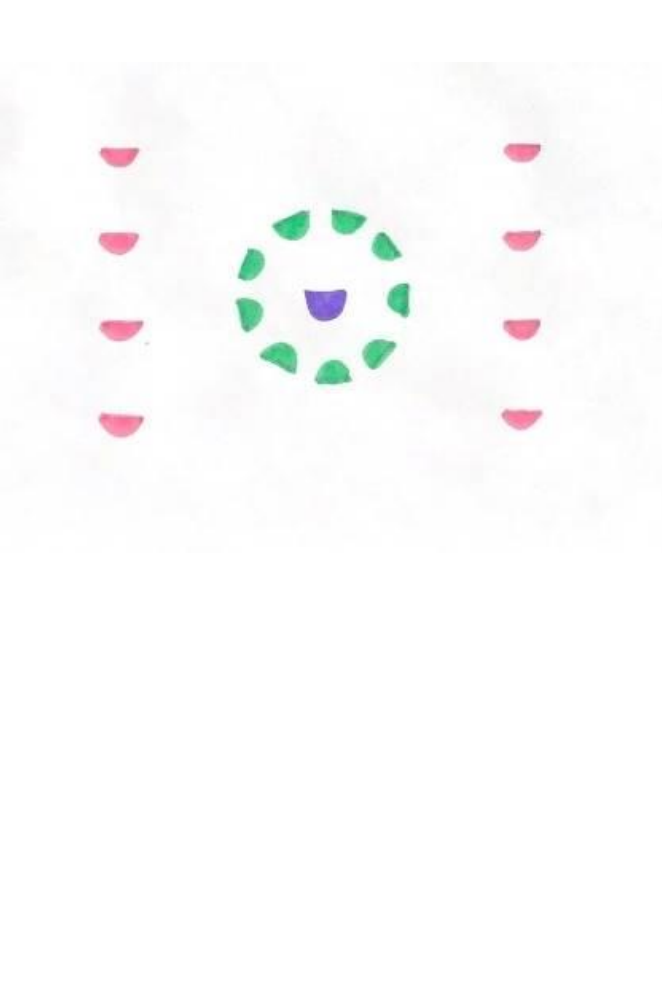
	1-8 такти	8 тактів Мати-Україна (див. Додаток Б, рис. 2.3.) 3 третьої лівої куліси рухом №1 виходить Мати-Україна, торкається до дівчат, що стоять півколом. Дівчата в льолях Дівчата починають рухатись, приймаючи пози: 1 такт 1 дівчина 1-руки підтягуються до грудей, корпус піднімається, 2-поворот на лівій нозі через праве плече на 180°, руки по черзі йдуть на верх та зупиняються паралельно в зігнутих ліктях. 2 такт 2 дівчина 1 - «ронд» правою ногою, 2-поворот в точку 8, права рука наверх. 3 такт 3 дівчина 1- повертається через праве плече

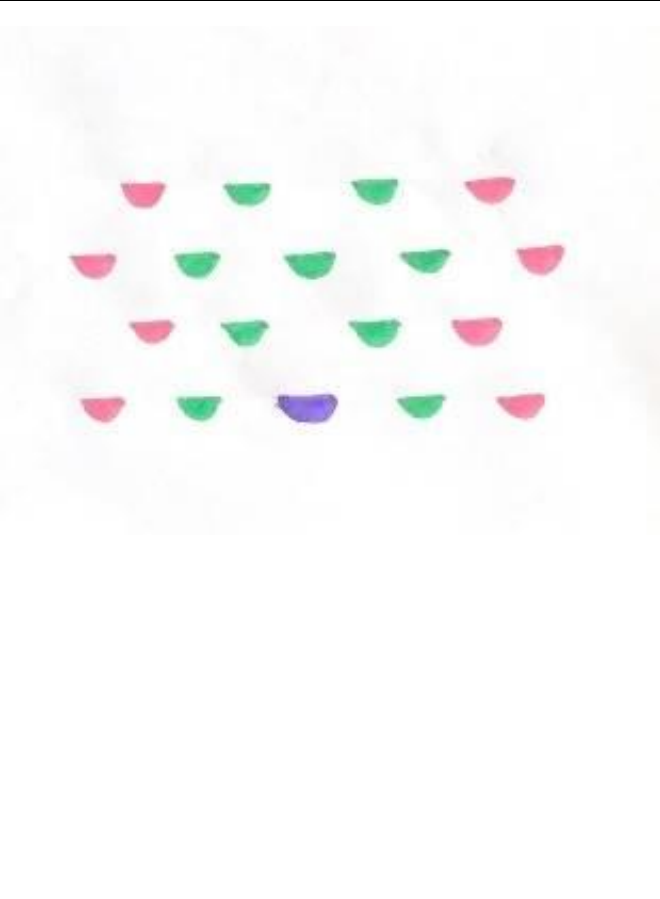
		на лівій нозі на 180° 2-пауза 4 такт 1-робить пліє, руки через сторони опускаються вниз. 2 пауза 5 такт 4-5 <i>дівчата</i> 1- повертаються одна до одної обличчям, 2- беруться за руки. 6 такт 1-Дівчина, що стояла зліва виконує поворот через ліву руку 2-«фонд» в повітрі лівою ногою переміщається на місце партнерки. 7 такт 6, 7, 8 <i>дівчата</i> 1- повертаються через праве плече в точку 7, 2-руки опускаються вниз, ноги по шостій позиції. 8 такт 1-2 пауза

	9-12 такти	9 такт На 1- 2 крок правою назад, руки через зігнуті лікті випрямляються перед собою, 10 такт 1-2-крок лівою ногою назад, рівні руки в ліву сторону, поворот в точку 5. 11 такт 1-2- поворот ліворуч на 180°, 12 такт 1-2-права нога робить крок навхрест, руки зачерпним рухом піднімаються за голову.
	13-14 такти	13 такт 1-2- руки опускаються на грудну клітку з її вжаттям в середину. 14 такт 1-2- ногою роблять замах назад, виходять вперед з зігнутою в коліні правою ногою.
	15-18 такти	15 такт 1-2 з викиданням ноги назад поворот праворуч на 180° човен гарячу, руки через верх, 16 такт

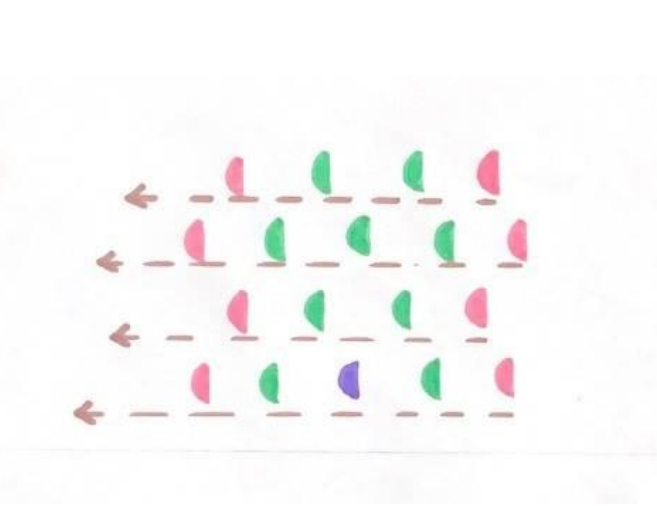
		1-2-крок правою ногою вперед. 17 такт 1-2- ліва нога згинається та вирівнюється з скороченою стопою, 18 такт 1-2- ліва нога опускається на підлогу.
	19-24 такти	19 такт 1-2-поворот на 360° на лівій нозі, права «рондом» сковзить по підлозі, руки розміщені діагоналлю, ліва рука зверху. 20 такт 1-2-крок правою ногою на півпальці, права рука за голову, 21 такт 1-2-крок лівою ногою на півпальці, ліва рука за голову. 22 такт 1-2-перехід з права наліво через «гранд пліє» 23 такт 1-2-руки з першої позиції відкриваються в другу, 24 такт

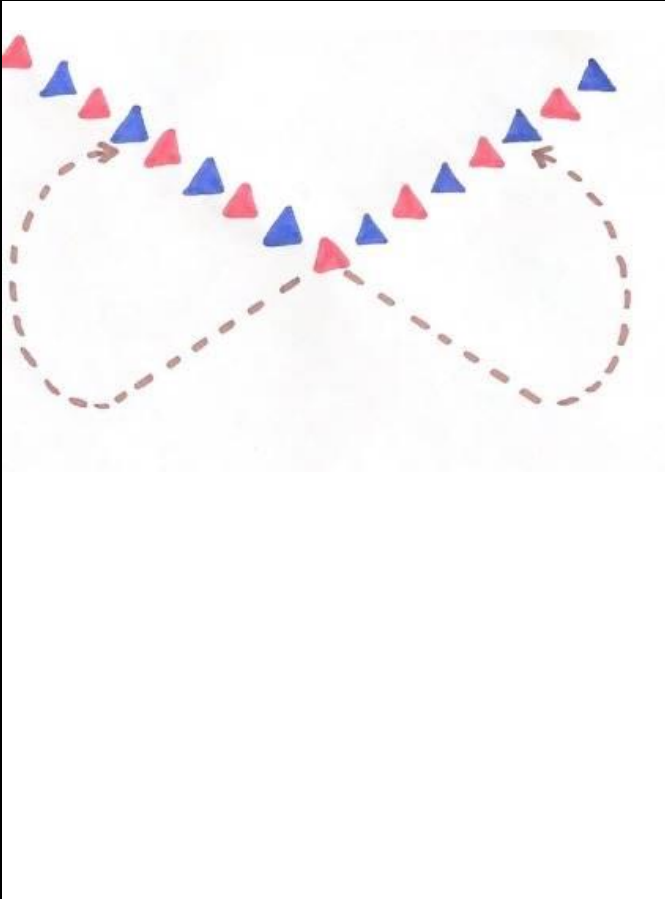
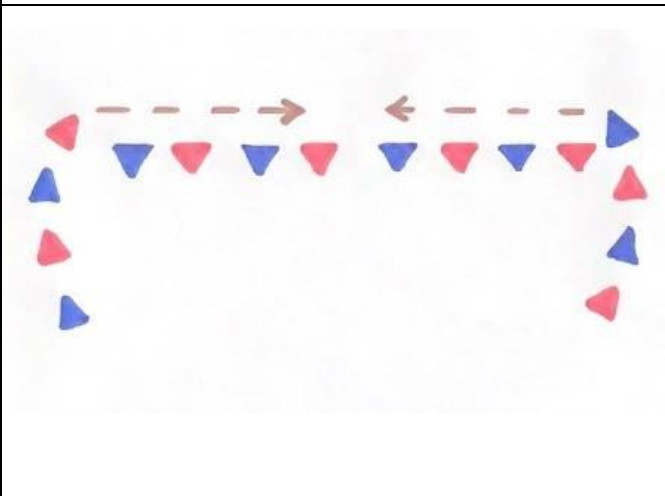
		1-2-права нога через «пасе» виноситься в сторону.
	25-26 такти	25 такт 1-2-поворот праворуч на 360°, руки по черзі піднімаються наверх та опускаються. 26 такт 1-поворот, права колона до правих куліс, ліва колона до лівих куліс, 2-взмах правою, лівою руками по черзі, опуститися в глибоке присідання (права нога трохи попереду лівої), голова опущена Мати- Україна в центрі кола.
	27-30 такти	Дівчата в сукнях 27 такт 1-2-«ронд» по підлозі правою ногою, замах руками до колін, голова вниз. 28 такт 1-2-руки штовхають коліна, ноги широко, повертаються в

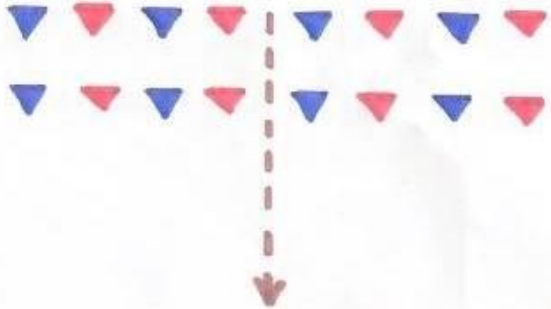
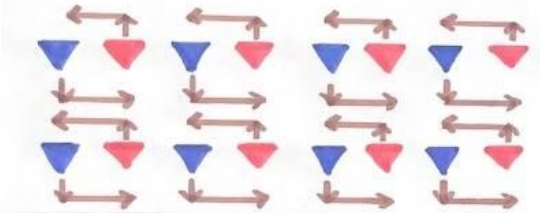
		зігнуте положення. 29 такт 1-2-підйом з містка, ліва рука вверх. 30 такт 1-2-пауза.
	31-34 такти	31 такт 1-2 «гранд пліє», права, ліва рука перед собою. 32 такт 1-2-замах руками назад, стрибок, присідання в пліє, руки плавно опускають донизу. 33 такт 1-2 переكات в партер праворуч на 360°. 34 такт 1-2- встають обличчям до центру кола, права нога витягнута назад на півпальці.
	35-40 такти	Всі дівчата, які є на сцені 35 такт 1-2 стрибок на рівні ноги, руки сонечком через верх, права рівна перед собою, ліва за голову 36 такт 1-2-руки прокручуються до себе, поворот на

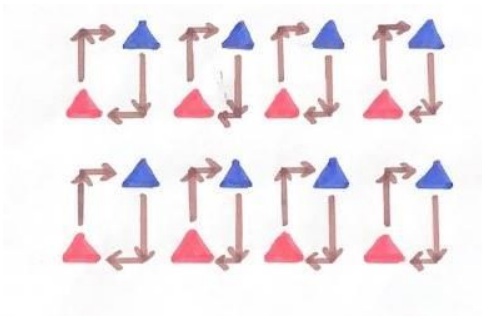
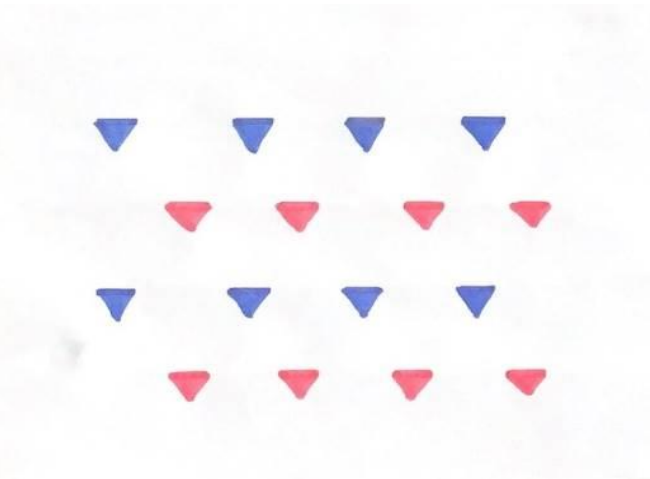
		360° праворуч, руки відкриваються вниз. 37-40 такти простим танцювальним кроком (Рух №1) розходяться на лінії.
	41-44 такти	41 такт 1-2 стрибок на праву ногу, ліва під кутом 90°, 42 такт 1-2 руки з підготовчого положення піднімаються в діагональ - права зверху. 43 такт 1-2-вага корпусу на лівій нозі, права на носку, спини прогинаються, 44 такт 1-2-руки розриваються в сторону.
	45-48 такти	45 такт 1-2- права, ліва руки по черзі вперед, пліє з руками в хресту. 46 такт 1-2 руки по сторонах на рівних ногах. 47 такт 1-2 права, ліва руки по черзі вперед хвилькою.

		48 такт 1-2-руки закриваються в хрестик на ліву сторону
	49-52 такти	49 такт 1-2-права нога виноситься на півпалець, 50 такт 1-2-ноги зігнуті; викидання рук в сторони, анфас. 51 такт 1-2-права рука відкривається через 1-у позицію в 3-ю, ліва рука за спиною. 52 такт 1-2-права нога виноситься на 90 ° в сторону, галоп вправо
	53-56 такти	53 такт 1-2 мах правою ногою на 90° в сторону, руки діагональ — ліва зверху; права рука до лівої зігнутої ноги. 54 такт 1-2 стрибок на правій нозі, ліва нога робить мах на 90° в сторону, руки в діагональ — права зверху. 55 такт 1-2-руки роблять

		«сонечко», схрестивши кладуться на груди. 56 такт 1-2-хвилька корпусом в точку 2.
	57-60 такти	57 такт 1-2 перехід корпусу з точки 2 в 7 58 такт 1-2-дві руки перед собою, прокрут кистей до себе. дві руки перед собою, прокрут кистей до себе. 59 такт 1-2-«ронд» правою ногою, поворот в точку 2 обличчям «анфас», руки через сторони закриваються в хрестик. 60 такт 1-2-точка, пауза Під перші акорди наступної музичної композиції залишають сцену, рухаються до лівих куліс
ДРУГА ДІЯ		

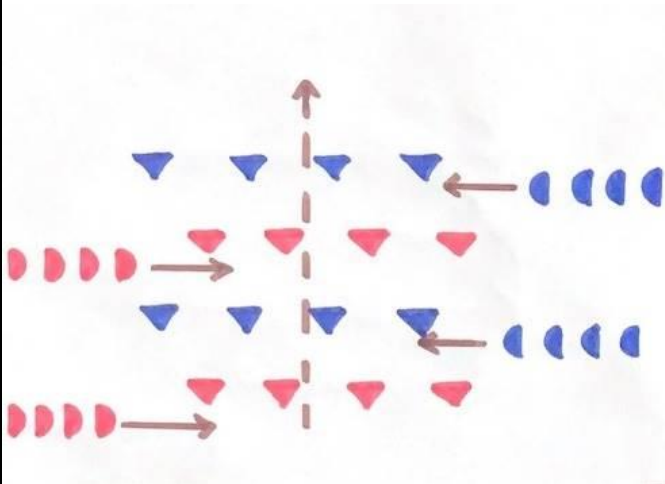
	1-8 такти	Хлопці 1-8 такти (див. Додаток Б, рис. 2.4.) Хлопці з останніх куліс виходять рухом №1 (32 кроки), руки в кулаках на талії, перетинаються в центрі сцени і проходять через одного до авансцени. Повертаються і рухаються біля куліс до глибини сценічної площадки.
	9-16 такти	9-16 такти Перші 4 хлопців з однієї і з іншої колони заходять на першу лінію, інші 4 хлопці – на другу лінію.

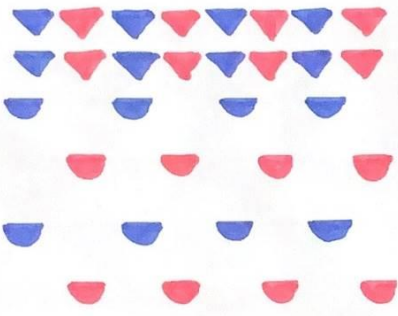
	17-20 такти	17-20 такти Двома лініями рухаються вперед до авансцени рухом №1.
	21-24 такти	Хлопці в 1 і 3 ліній виконують: 21 такт 1- крок назад лівою ногою, 2-крок правою ногою в сторону 22 такт 3 - приставити ліву до правої в 6 позицію, 4- крок на місці правою. 23 такт 5- крок вперед правою ногою, 6-крок в сторону лівою ногою 24 такт 7-приставити праву ногу в 6 позицію 8-крок на місці лівою ногою. Хлопці в 2 і 4 ліній виконують:

		21 такт 1- крок вперед правою ногою, 2- крок в сторону лівою ногою, 22 такт 3- приставити праву ногу в 6 позицію 4- крок на місці лівою ногою. 23 такт 5- крок назад лівою ногою, 6- крок правою ногою в сторону, 24 такт 7- приставити ліву до правої в 6 позицію, 8- крок на місці правою. Таким чином міняються та стають в 4 лінії, в шахматному порядку.
	25-28 такти	25-27 такти Виконують рух №2-3 рази 28 такт На 7-8 притуп (правою і лівою ногою), руки на талії в кулаках

	29-32 такти	29 такт 1-Крок правою ногою по діагоналі в точку 8 2-мах лівою ногою на 90 градусів 30 такт 3-крок лівою ногою назад, 4-права нога переводиться на носок назад, вага корпусу на лівій нозі. 31-32 такти 5-8- рухом №1 (4 кроки) виконують оберт навколо себе праворуч, при цьому руки через першу позицію розкриваються в другу, на останній рахунок повертаються на талію в кулачки.
	33-36 такти	33 такт 1-Стрибком перейти в широку другу позицію в пліє, руки через першу позицію розкрити в другу. 2-стрибком зібрати ноги та повернути корпус в точку 8, одночасно праву ногу, зігнуту в коліні, підняти до коліна лівої ноги. 34 такт

		3-стрибком праву ногу поставити на підлогу, а ліву, випрямлену винести вперед. 4-опустити ліву ногу на каблук попереду. 35 такт 5- повернутися анфас, одночасно викинути праву ногу в сторону на 35 градусів, вага корпусу на лівій нозі. 6-викинути в сторону ліву ногу, вага корпусу на правій нозі. 36 такт 7-ліву поставити на підлогу, а праву ногу, зігнуту в коліні, підняти до коліна лівої ноги. 8-опустити праву ногу попереду лівої в 3 позицію.
	37-40 такти	37 такт 1-2-крок правою ногою вперед, одночасно через першу позицію розкрити праву руку в другу позицію. 38 такт 3-4-крок лівою ногою

		вперед, одночасно через першу позицію розкрити ліву руку в другу позицію. 39 такт 5-6-приставити праву ногу в третю позицію попереду, одночасно через першу позицію закрити руки в кулаки на талію. 40 такт 7-8-пауза
	41-44 такти	Дівчата в українських народних костюмах (див. Додаток Б, рис. 2.5.) 41-42 такти Виходять на 4 лінії рухом №1 (8 кроків) 43 такт 1- крок вперед правою ногою, 2- крок в сторону лівою ногою, 3- розвернути ноги в першу зворотну позицію. 4- повернути ноги в першу виворотну позицію. 44 такт

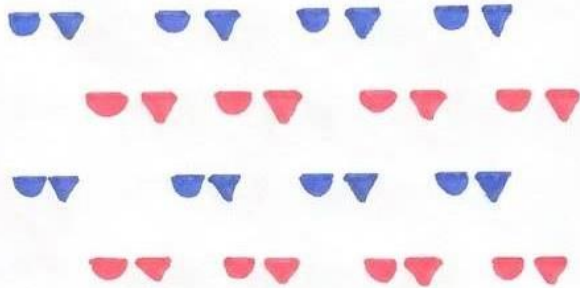
		5 крок назад лівою ногою, 6 – крок правою ногою в сторону , 7-приставити ліву до правої в 6 позицію, 8- крок на місці правою. Хлопці 41-42 такти 8 кроків назад (Рух №1) 43-44 такти 8 кроків, крокують на місці.
	45-48 такти	Дівчата в українських народних костюмах 45такт 1-2-крок правою ногою вперед, одночасно через першу позицію розкрити праву руку в другу позицію. 46 такт 3-4-крок лівою ногою вперед, одночасно через першу позицію розкрити ліву руку в другу позицію. 47-48 такти 5-8- виконується рух № 3, одночасно руки через першу позицію

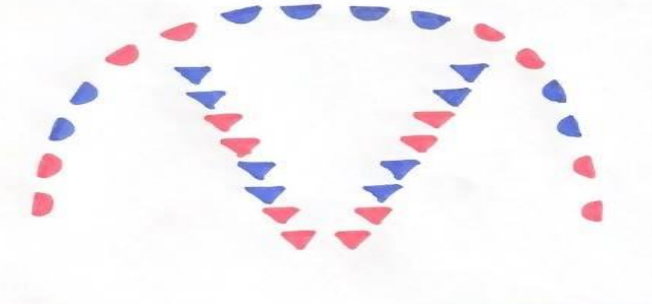
		закриваються на талію. Хлопці 45 такт 1-2-крок правою ногою в сторону, ліва нога витягнута на носок, руки на талії в кулаках, голова повертається праворуч. 46 такт 3-4- перенести вагу корпусу на ліву ногу, голову повернути ліворуч, права нога витягнута на носок. 47 такт 5-6- перенести вагу корпусу на праву ногу, голову повернути праворуч, ліва нога витягнута на носок. 48 такт 7-8- перенести вагу корпусу на ліву ногу, голову повернути ліворуч, права нога витягнута на носок.
	49-52 такти	Дівчата в українських народних костюмах

		49-50 такти 1-4- рух №4 в праву сторону з правої ноги. 51-52 такти 5-6- виконується поворот в ліву сторону рухом №1. 7-8- приставити праву ногу в 6 позицію. Хлопці 49-52 такти 1-правою ногою зробити крок в точку 2, вага корпусу на обох ногах, одночасно через першу позицію розкрити ліву руку в 3 позицію. 2-4-пауза 51-52 такти 5-закрити ліву руку на талію в кулак, 6-8- зберігається положення.
	53-56 такти	Дівчата в українських народних костюмах 53 такт 1-крок правою ногою в сторону на пів пальцях. 2-крок лівою ногою на пів пальцях навхрест

		правої, одночасно руки через першу позицію розкриваються: права в 3 позицію, долонею донизу, ліва-в другу, долонею донизу, корпус злегка повертається в точку 2. 54 такт 3-крок лівою ногою в ліву сторону, на пів пальцях. 4- крок правою ногою навхрест лівої, одночасно права рука переводиться до грудей, а ліва- лишається в другій позиції, корпус злегка повертається в точку 8. 55-56 такти 5-8- поворот через праве плече на пів пальцях, одночасно права рука розкривається в другу позицію, а ліва — закривається на талію. Хлопці 53 такт 1-2-крок правою ногою в сторону, ліва нога втягнута на

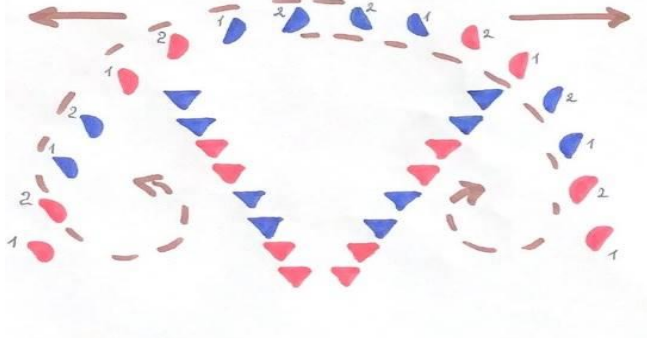
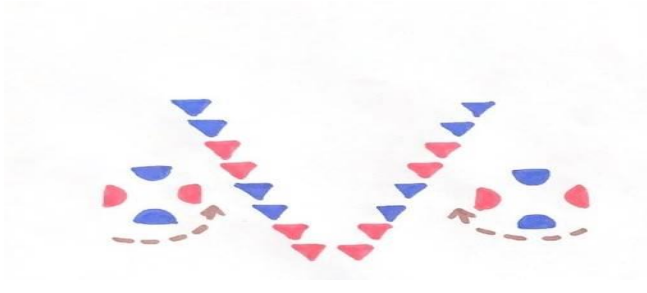
		носок, руки на талії в кулаках, голова повертається праворуч. 54 такт 3-4- перенести вагу корпусу на ліву ногу, голову повернути ліворуч, права нога витягнута на носок. 55 такт 5-6- перенести вагу корпусу на праву ногу, голову повернути праворуч, ліва нога витягнута на носок. 56 такт 7-8- перенести вагу корпусу на ліву ногу, голову повернути ліворуч, права нога витягнута на носок.
	57-60 такти	Дівчата в українських народних костюмах 57 такт 1-2 рух № 5 з правої ноги 58 такт 3-4- 3 маленькі кроки на пів пальцях,

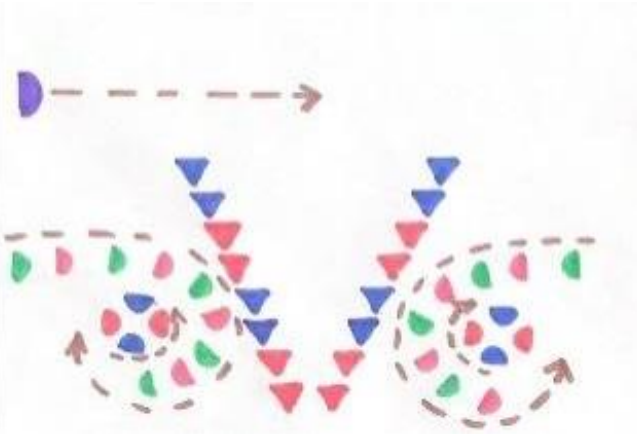
		(права-ліва, права нога). 59 такт 5-6 рух № 5 з лівої ноги 60 такт 7-8- 3 маленькі кроки на пів пальцях, (ліва - права, ліва нога). Хлопці 57-60 такти Виконуючи рух №1 (8 кроків) підходять до дівчат з лівої сторони.
	61-68 такти	Рухи виконуються в парах 61-62 такти 1-4- рух №4 хлопчик в праву сторону з правої ноги, позаду дівчинки, а дівчинка з лівої ноги в ліву сторону попереду хлопчика. 63-64 такти 5-6- виконується поворот: хлопчик в ліву сторону рухом №1, позаду дівчинки, а дівчинка в праву сторону ухом № 1 попереду хлопчика 7-8- приставити ногу в 6 позицію: хлопці-

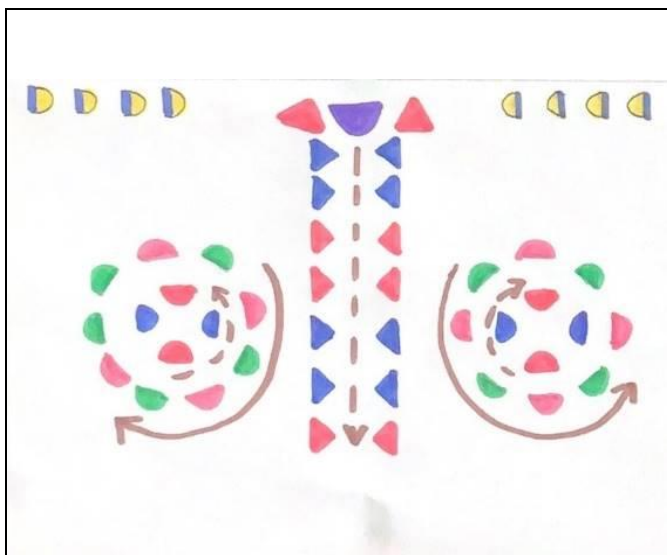
		праву, дівчата-ліву. 65-66 такти 1-4-2 рази виконується рух №3, корпус анфас 67-68 такти 5-8- 4 рази виконується рух №3, одночасно хлопчик і дівчинка повертаються півобертом один до одного: дівчинка в точку 8, хлопчик в точку 2, руки через першу позицію розкриваються в третю.
	69-70 такти	69-70 такти Дівчата в українських народних костюмах 1-4- рухом №1 розходяться: дівчата на півколо, хлопці в ключ.
	71-72 такти	Хлопці 71-72 такти 1-4 Вибудувавши ключ, стоять обличчям до глядача, ноги в 2 позиції, вага корпусу на обох ногах, ліва рука опущена, права-на серці.

		Дівчата в українських народних костюмах 71-72 такти 1-4-вибудувавши півколо, стоять в третій позиції ніг, права попереду, руки опущені, обличчям до центру сцени.
	73-80 такти	Хлопці Зберігається попереднє положення Дівчата в українських народних костюмах 73 такт 1-2-крок правою ногою в сторону, ліва нога витягнута на носок, руки піднімаються вгору в третю позицію, голова повертається праворуч. 74 такт 3-4-перенести вагу корпусу на ліву ногу, голову повернути ліворуч, права нога витягнута на носок. 75 такт 5-6- крок правою ногою

		вперед через демі-пліє, ліва витягнута позаду на носок, руки опущені до низу. 76 такт 7-8- перенести вагу корпусу на ліву ногу через пліє, права нога витягнута попереду на носок. 77 такт 1-2-крок правою ногою в сторону, ліва нога витягнута на носок, руки піднімаються вгору в третю позицію, голова повертається праворуч. 78 такт 3-4- перенести вагу корпусу на ліву ногу, голову повернути ліворуч, права нога витягнута на носок. 79 такт 5-6- крок правою ногою вперед через демі-пліє, ліва витягнута позаду на носок, руки опущені до низу. 80 такт

		7-8- перенести вагу корпусу на ліву ногу через пліє, права нога витягнута попереду на носок.
	80-88 такти	Хлопці 80-88 такти Зберігається попереднє положення Дівчата в українських народних костюмах 80-88 такти Діляться навпіл і тримаючись за руки виконують рух №1, міняються місцями. (16 кроків). Міняючись 4 дівчинки з кожної частини (парні номери) заходять за куліси, а інші 4 утворюють коло, тримаючись за руки. Коло біля правої куліси рухається за годинниковою стрілкою, коло біля лівої куліси рухається проти годинникової стрілки.
	89-92 такти	89-92 такти

	1-4-рух №1 в колах. Одночасно з других куліс виходять рухом №1 дівчата в льолях та сукнях і утворюють більші кола навколо дівчат в українських народних костюмах. Ці великі кола рухаються в протилежних напрямках відносно малих кіл. 5-8- продовжується рух №1 Одночасно з третьої куліси рухом №1 виходить Україна-Мати і рухається до середини сценічної площадки. Хлопці Зберігається попереднє положення

93-96 такти

93-96 такти

1-8- всі

дівчата виконуючи рух №1 рухаються в своїх напрямках по колах

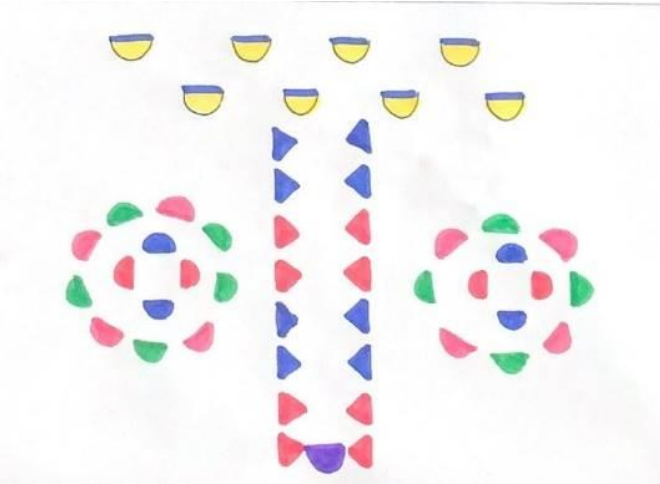
Одночасно хлопці рухом №1 перебудовуються в 2 колони, повертаються обличчям один до одного, руки утворюють «стілець» (правою рукою взяти за зап'ястя свою ліву руку, а лівою рукою взяти за зап'ястя праву руку партнера). Таким чином утворюється сходинки. Ті пари, які стоять в глибині сцени присідають повністю, чим ближче до авансцени, тим вище сходинки. (та пара хлопців, яка перша, стоять повністю.)

Дівчата з прапорами

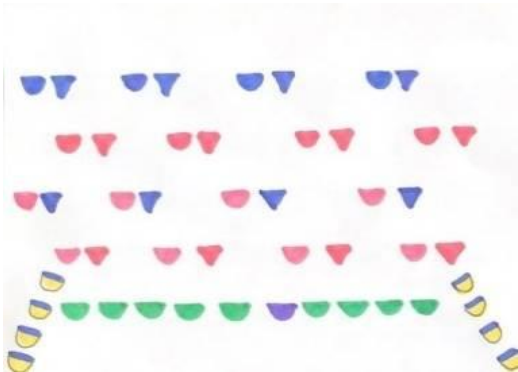
93-94 такти

1-4 рухом №1

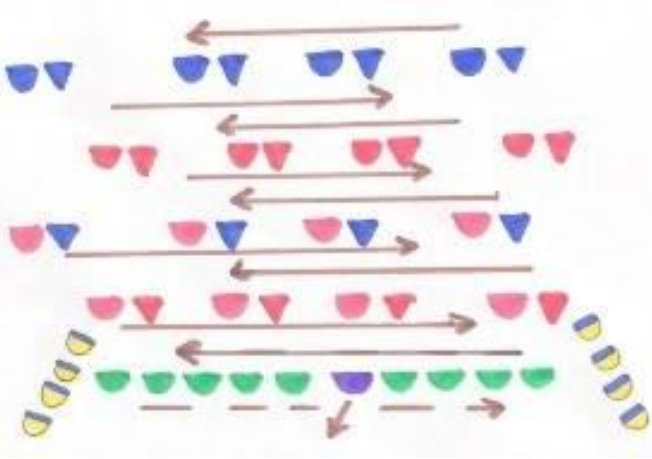
виходять на сцену з третьої куліси, в правій руці тримаючи стяг, ліва-на талії

		95-96 такти 5-8- продовжують рух на точки.
	97-100 такти	Хлопці 97-98 такти 1-4- стоять у 2 колонах 99-100 такти 5-8 стоять у 2 колонах Мати-Україна 97-98 такти 1-4- піднімається сходами. 99-100 такти 5-8- продовжує рух. Дівчата в льолях і сукнях 97 такт 1-2-Дівчата, які утворюють великі кола (дівчата в льолях і сукнях) роблять крок правою ногою з кола і сідають на ліве коліно. 98 такт 3-4-зімкнуті руки піднімають вперед 99-100 такти 1-4 пауза Дівчата в українських народних костюмах 97-98 такти

		1-4 повільно повертаються через праве плече, в малих колах, всередині великих кіл. 5-8 повільно піднімають зімкнені руки в 3 позицію. 99-100 такти 1-4 пауза Дівчата з прапорами 97 такт 1-2 крок правою ногою в сторону, ліва нога витягнута на носок, помах прапором праворуч. 98 такт 3-4 перенести вагу корпусу на ліву ногу, права нога витягнута на носок, помах прапором ліворуч 99 такт 5-6 крок правою ногою в сторону, ліва нога витягнута на носок, помах прапором праворуч. 100 такт 7-8- перенести вагу корпусу на ліву ногу, права нога витягнута на

		носок, помах прапором ліворуч
	100-104 такти	Хлопці Мати- Україна Дівчата в льолях і сукнях Дівчата в українських народних костюмах Дівчата з прапорами 1-8-пауза
ТРЕТЯ ДІЯ		
	1-4 такти	Хлопці 1-2 такти хлопці опускають Україну на сцену. 3-4 такти рухом №1 розходяться на свої місця Мати- Україна 1-2 такти плавно знімає накидку з ГОЛОВИ 3-4 такти стає на своє місце Дівчата в льолях і сукнях Дівчата в українських народних костюмах 1-2 такти пауза 3-4 такти

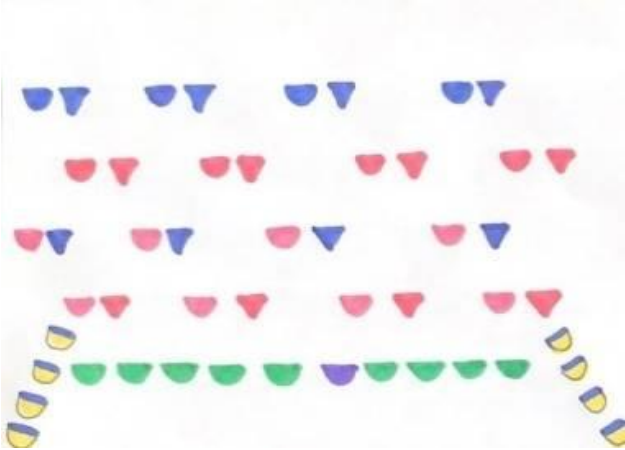
		рухом №1 розходяться на свої місця Дівчата з прапорами 1-2 такти рухом №1 рухаються біля правих та лівих куліс до сходів. 3-4 такти продовжують рух до точок.
	5-8 такти	Дівчатка в сукнях і Україна- Мати 5-6 такти дівчатка стоять в першій лінії парами, виконуючи рух №1 розкривають руки через першу позицію в другу, роблять оберт за годинниковою стрілкою, стоять спиною одна до одної. 7-8 такти продовжують поворот. Хлопці, дівчата в льолях і в українських народних костюмах стоять парами 5-6 такти хлопчик правою рукою тримає дівчинку за талію, лівою рукою тримає ліву

		руку дівчинки, права рука дівчинки на її талії. Виконуючи рух №1 проводить по колу ліворуч. 7 такт завершує поворот. 8 такт прокручує дівчинку під лівою рукою, праворуч. Дівчата з прапорами 5-6 такти продовжують рух до точок. 7-8 такти пауза
	9-12 такти	Україна-Мати 9-10 такти робить крок вперед правою ногою. Одночасно через 1 позицію відкриває руки в третю позицію. 11 такт пауза 12 такт опускає руки стає до першої лінії, береться з ними за руки. Всі діляться навпіл 9-10 такти рух №1 (міняються місцями, сторонами),

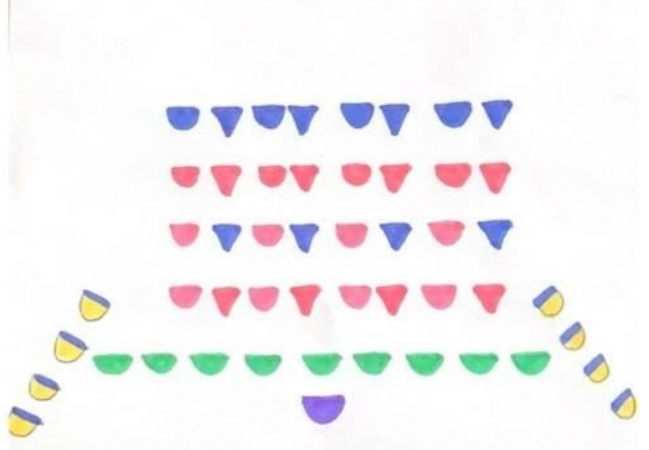
		тримаючись за руки, руки в третій позиції. 11-12 такти продовжуєть ся рух №1, руки опускаються донизу. Дівчата з прапорами Перші та треті виконують: 9 такт крок правою ногою в сторону, ліва нога витягнута на носок, помах прапором праворуч. 10 такт перенести вагу корпусу на ліву ногу, права нога витягнута на носок, помах прапором ліворуч 11 такт перенести вагу корпусу на праву ногу, ліва нога витягнута на носок, помах прапором праворуч. 12 такт перенести вагу корпусу на ліву ногу, права нога витягнута на носок, помах прапором ліворуч

		Другі та четверті виконують: 9 такт крок лівою ногою в сторону, права нога витягнута на носок, помах прапором ліворуч. 10 такт перенести вагу корпусу на праву ногу, ліва нога витягнута на носок, помах прапором праворуч 11 такт перенести вагу корпусу на ліву ногу, права нога витягнута на носок, помах прапором ліворуч. 12 такт перенести вагу корпусу на праву ногу, ліва нога витягнута на носок, помах прапором праворуч.
	13-16 такти	Всі 13 такт 1-виконують похитування: крок вправо, вага корпусу на правій нозі, ліва на носок, руки зімкнені підняти в 3 позицію. 14 такт

		перенести вагу корпусу на ліву ногу, права-на носок, руки залишаються в 3 позиції. 15 такт вагу корпусу перенести на праву ногу, ліва на носок, зімкнені руки опустити донизу. 16 такт перенести вагу корпусу на ліву ногу, права-на носок, зімкнені руки внизу. Дівчата з прапорами Перші та треті виконують: 13-14 такт крок правою ногою в сторону, ліву ногу приставити в 6 позицію до правої, помах прапором праворуч. 15-16 такт крок лівою ногою, праву ногу приставити до лівої в шосту позицію, помах прапором ліворуч Другі та четверті виконують: 13-14 такт крок лівою ногою в сторону,

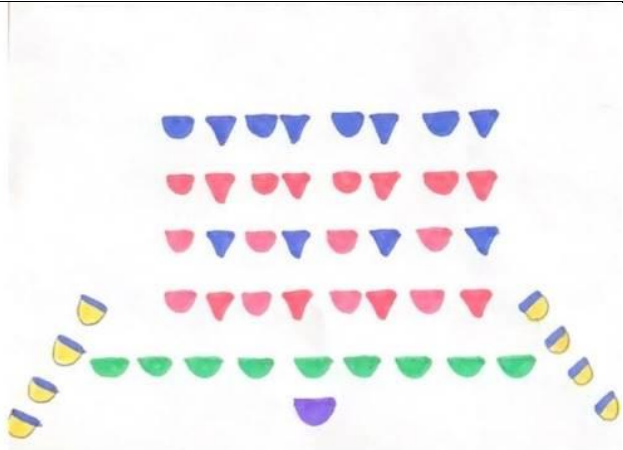
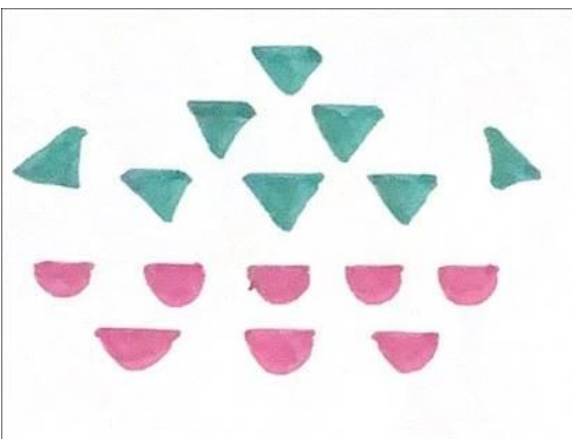
		праву ногу приставити до лівої в шосту позицію, помах прапором ліворуч. 15-16 такт крок правою ногою, ліву ногу приставити до правої в шосту позицію, помах прапором праворуч
	17-20 такти	Всі 17-18 такти Виконують рух №1 Через одного рухаються Перші-ідуть вперед, руки закриті на талії. Другі-рухаються назад, руки розкриваються в 3 позицію. 19-20 такти продовжується рух №1 Перші-рухаються назад, руки розкриваються в 3 позицію. Другі- ідуть вперед, руки закриті на талії. Дівчата з прапорами Перші та треті виконують: 17 такт

		крок правою ногою в сторону, ліву ногу приставити в 6 позицію до правої, помах прапором праворуч. 18 такт крок лівою ногою, праву ногу приставити до лівої в шосту позицію, помах прапором ліворуч 19 такт крок правою ногою в сторону, ліву ногу приставити в 6 позицію до правої, помах прапором праворуч. 20 такт крок лівою ногою, праву ногу приставити до лівої в шосту позицію, помах прапором ліворуч Другі та четверті виконують: 17 такт крок лівою ногою в сторону, праву ногу приставити до лівої в шосту позицію, помах прапором ліворуч. 18 такт крок правою ногою, ліву ногу приставити до

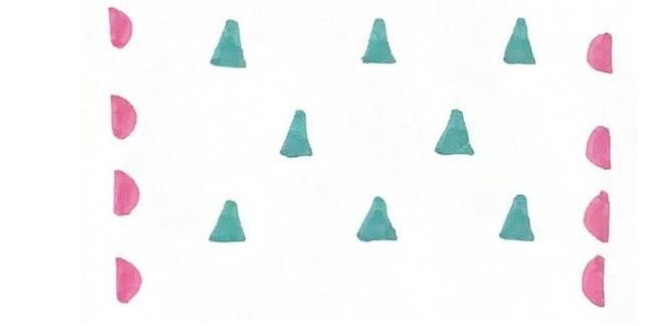
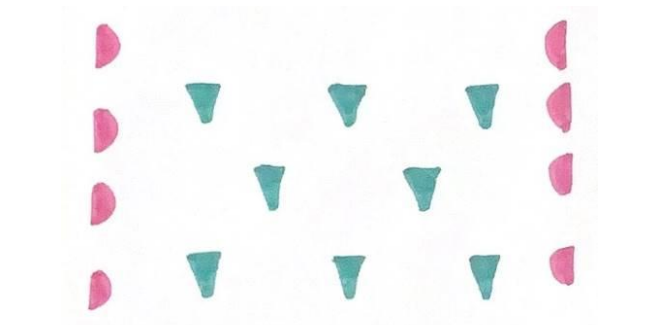
		правої в шосту позицію, помах прапором праворуч. 19 такт крок лівою ногою в сторону, праву ногу приставити до лівої в шосту позицію, помах прапором ліворуч. 20 такт крок правою ногою, ліву ногу приставити до правої в шосту позицію, помах прапором праворуч.
	21-24 такти	Дівчатка в сукнях і Україна-Мати 21-22 такти дівчатка стоять в першій лінії парами, виконуючи рух №1 розкривають руки через першу позицію в другу, роблять оберт за годинниковою стрілкою, стоять спиною одна до одної. 23-24 такти продовжують поворот. Хлопці, дівчата в льолях і в українських народних

		КОСТЮМАХ СТОЯТЬ парами 21-22 такти 1-4- хлопчик правою рукою тримає дівчинку за талію, лівою рукою тримає ліву руку дівчинки, права рука дівчинки на її талії. Виконуючи ух №1 проводить по колу ліворуч. 23 такт завершує поворот. 24 такт прокручує дівчинку під лівою рукою, праворуч. Дівчата з прапорами Перші та треті виконують: 21 такт крок правою ногою в сторону, ліву ногу приставити в 6 позицію до правої, помах прапором праворуч. 22 такт крок лівою ногою, праву ногу приставити до лівої в шосту позицію, помах прапором ліворуч 23 такт крок правою ногою в сторону,

		ліву ногу приставити в 6 позицію до правої, помах прапором праворуч. 24 такт крок лівою ногою, праву ногу приставити до лівої в шосту позицію, помах прапором ліворуч Другі та четверті виконують: 21 такт крок лівою ногою в сторону, праву ногу приставити до лівої в шосту позицію, помах прапором ліворуч. 22 такт крок правою ногою, ліву ногу приставити до правої в шосту позицію, помах прапором праворуч. 23 такт крок лівою ногою в сторону, праву ногу приставити до лівої в шосту позицію, помах прапором ліворуч. 24 такт крок правою ногою, ліву ногу приставити до правої в шосту

		позицію, помах прапором праворуч.
	25-26 такти	Всі 25-26 такти виконують крок вперед правою ногою і повільно піднімають руки в третю позицію. Дівчата з прапорами 25-26 такти пауза, прапори тримають: дівчатка біля правих куліс в лівій витягнутій руці, дівчатка біля лівих куліс-в правій.
ЧЕТВЕРТА ДІЯ		
	точка	Опис костюму (див. Додаток Б, рис. 2.6.) Піраміда-танцівники стоять анфас в глибині сцени, по центру. Троє дівчат в першій лінії – у сидячому положенні, на правому коліні. П'ятеро дівчат на другій лінії, «demi-plie» по 2 позиції, руки на коліна. Шестеро хлопців

		утворюють піраміду: 3 хлопця стоять в «demi-plie» по другій позиції, 2 хлопця стоять на колінах трьох хлопців, та ще один хлопець залазить вверху, на плечі 2 хлопців, тримаючи прапор в руках. Два хлопця стоять по бокам – один справа, інший зліва, тримаючи прапори.
	1-4 такти	1-2 такти На 1-4 перша лінія дівчат повертають голову наліво, друга лінія дівчат – направо. Хлопці спускаються по черзі з піраміди. 3-4 такти На 5-8 хлопці та дівчата розбігаються на 3 лінії – рух №6. На кожній лінії по 3 пари, дівчина справа, хлопці зліва.

	5-8 такти	5-6 такти На 1-4 хлопці і дівчата стрибком ліву ногу ставлять навхрест, права нога піднімається, потім ліва нога повертається на місце. 7-8 такти На 5-8 права нога вбік з правою рукою в сторону, перемінна на ліву ногу; поворот в сторону на 360. Стрибком ноги нарізно права рука вгору.
	9-12 такти	9-12 такти На 1-8 дівчата виходять за куліси. Хлопці повертаються через праве плече, спиною до глядачів, руки за спиною.
	13-16 такти	13-16 такти На 1-8 хлопці по лініях повертаються через праве плече, до глядачів.
	17-20 такти	Хлопці 17 такт На 1-2 хлопці роблять крок правою ногою,

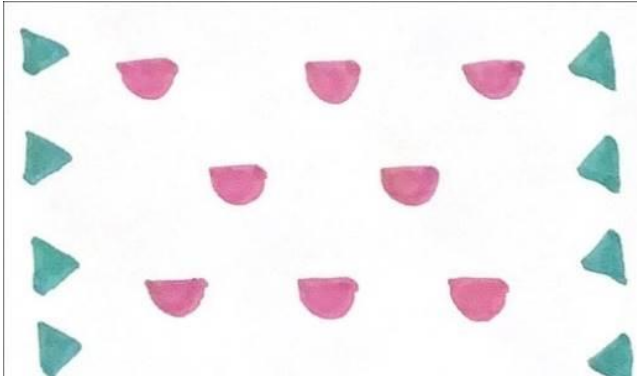
		права рука зігнута в ліктях, потім крок лівою, ліва рука зігнута в ліктях. 18 такт На 3-4 нахил корпусу до правою і до лівої ноги. 19 такт На 5-6 випад в ліво, права рука згинається в лікті потім розгинається в сторону. 20 такт На 7-8 випад в право, ліва рука згинається в лікті потім розгинається в сторону.
	21-36 такти	21 такт На 1-2 крок лівою ногою вперед рука до серця, робить два удари. 22 такт На 3 глибокий випад вперед лівою ногою, права рука — вказівний палець вниз. На 4 вузька стійка руки перед собою, права зверху. 23 такт

		На 5-6 права рука робить оберт навколо лівої руки, зупиняється прямо і правим плечем назад. 24 такт На 7-8 права рука робить коло, лівою ногою випад в сторону, при випаді права рука зігнута в лікті. 25 такт На 1-2 поворот вправу сторону. 26 такт На 3-4 «кач» на «plie» з руками. 27 такт На 5-6 права нога на п'ятці, носочком повертає в праву сторону. 28 такт На 7-8 права нога зігнута в коліні згинається та розгинається, опорна нога підтягується, руками помагаючи собі. 29 такт На 1-2 стрибком ноги нарізно руки в сторони, на два корпус вперед руки перед собою, носки в середину.

		30 такт На 3-4 стрибок на праву ногу, ліва зігнута, руки вниз. 31 такт На 5-6 кроки назад з лівою. 32 такт На 7-8 лівою ногою вперед, стрибковий удар вниз. 33-34 такти На 1-4 хлопці роблять рух №7 35 такт На 5-6 кроками назад з правої ноги, руки до себе. 36 такт На 7-8 рух №8
	37-44 такти	37-38 такти На 1-4 дівчата підходять до хлопців, стають перед ними. Хлопці в цей час роблять мах руками до себе, права нога і ліва по черзі ставляться на п'ятку. 39 такт На 5-6 дівчата роблять коло руками в ліву сторону, хлопці – коло руками вправу сторону.

		40 такт На 7-8 дівчата крок вправу сторону, хлопці – вліво. 41 такт На 1-2 дівчата і хлопці роблять ривок вбік. 42 такт На 3-4 дівчата стрибком відходять назад до хлопців. Хлопці роблять той самий стрибок на місці. 43 такт На 5-6 дівчата і хлопці роблять мах руками до себе, ліва нога на п'ятку, потім мах руками вправу сторону до себе, права нога п'ятку. 44 такт На 7-8 дівчата роблять переكات на спині хлопця, хлопці нахил вперед; потім дівчат і хлопці стають на свої місця.
	45-52 такти	45 такт На 1-2 хлопці і дівчата роблять крок правою і лівою ногою вперед, руки плавно через

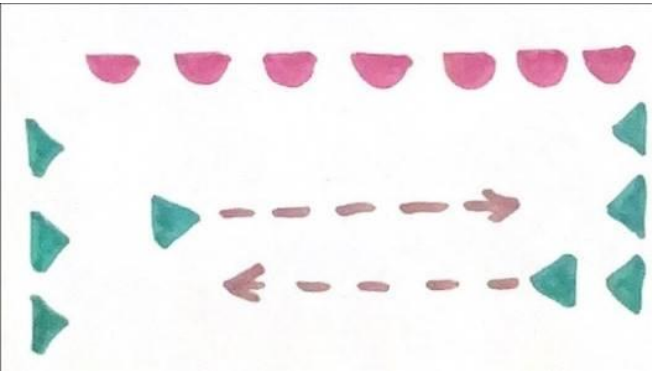
		сторони загрібають до себе. 46-47 такти На 3-6 крок через «кач» на право і потім на ліво з руками. 48 такт На 7-8 хлопці і дівчат через хвилюк присід на праву ногу, а потім стрибком на ліву ногу назад. 49-50 такти На 1-4 права нога зігнута в колiні назад, права рука робить удар по п'ятці. Просування через хвилюк вперед. 51-52 такти На 5-8 дівчата і хлопці стрибком повертаються один до одного лицем, руки зігнуті в сторону; хвилюк всім тулубом один до одного.

	53-84 такти	Дівчата 53-54 такти На 1-4 дівчата роблять «step wave» направо і наліво. Хлопці ідуть за куліси. 55-56 такти На 5-8 дівчата роблять стрибки на місті, роблячи зігнутими руками махи з низу до вверху і на 8 «кач» вперед. 57-60 такти На 1-8 дівчата роблять правою ногою навхрест, руки теж навхрест знизу потім права нога вбік, руки в сторону, далі права нога ставиться назад, потім права нога зігнута в коліні вверху лівою рукою удар по носку правої ноги. Дівчата праву ногу ставлять на носок в сторону на пригнувши на ліву ногу, ставши в точку два. Далі стрибок ноги навхрест. Правою ногою крок вперед — руки вгору, підняти

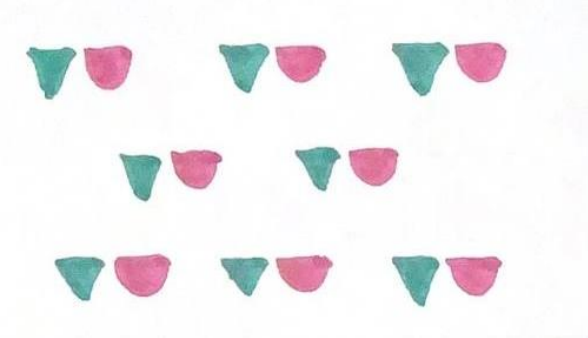
		вверх зігнути в коліні ліву ногу руки до коліна лівої ноги , ліва нога ставиться на підлогу - руки вгору. Далі випад лівою ногою вперед – права рука торкається до підлоги. 61-62 такти На 1-4 широка стійка руки в сторону, права нога приставляється до лівої руки зігнуті в ліктях; крок правою ногою в бік руки навхрест спереду. Правою ногою, роблячи притупи, руками вводячи по собі знизу до вверху, потім лівою ногою тупаючи, руками вводячи по собі знизу до вверху. 63-64 такти На 5-8 дівчата сідають в «grand-plie» потім встають «demi-plie» в права нога попереду, руки в сторону і тулубом роблячи хвиляку на право. Потім ліва нога попереду, руки в сторону і тулубом

		роблячи хвиляку на ліво. 65-68 такти На 1-8 дівчата стають в широку стійку качаючи, крутять зігнутими руками. Потім ліва рука знизу в стороні, а права робить удар до лівої і вгору. Роблячи «кач» на правій нозі, права рука проводить зверху до низу по тулубу дівчини. Права нога попереду робить хвиляку наліво, потім на право, руками тнуть одна об одну і по вісім дівчата роблять нахил тулуба до правого коліна, руками кидок вниз. 69-72 такти На 1-8 дівчата стоять на лівій нозі, права стоїть на носку, руками навхрест вперед, потім вниз, потім махи руками зігнутих в ліктях вперед і назад. Потім дівчата роблять «тиктонік» зупиняючись руки в сторону —

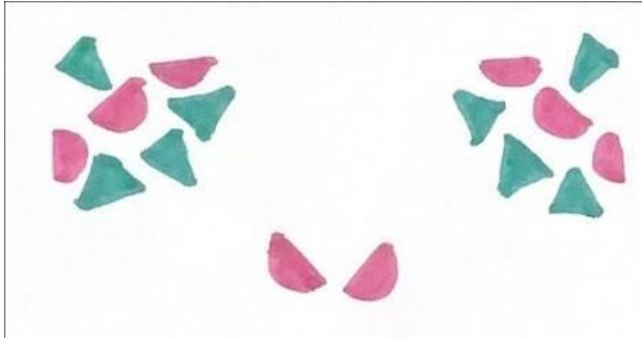
		зігнуті, ноги широка стійка. 73-76 такти На 1-8 лівою крок – права рука на ліве бедро; правою крок – ліва рука на праве бедро. Кроки назад правою ногою, лівою і права попереду – руками малюючи серце на тулубі. Далі кроки вперед лівою, правою і ліва попереду – лівою рукою роблячи кого голови. Права нога попереду – руки навхрест знизу, носки обох ніг в середину. Руки в сторону носки ніг назовні і знову всередину. Нахил тулуба, ліва нога в сторону робить притупи –ліва рука перед собою зігнута в ліктях. Крок правою ногою - права рука вверх, крок лівою – права рука на лівого бедра. 77-80 такти На 1-8 дівчата роблять мах правою ногою вліво, повертаючись

		сідають в «grant-plie» рухи в сторону. Далі стають в планка, ліва нога переступає через праву, правою ногою мах вверх. 81-84 такти На 1-8 восьмеро дівчата стають з мостика та йдуть «indian step» на одну лінію в глибину сцени.
	85-88 такти	85-88 такти На 1-8 два хлопця на руках, виходять із-за куліс по правій стороні і по лівій на вісім роблять перекач вперед. Дівчата в лінії в глибині сцени На 1-4 ноги шоста позиція, 7 дівчат в лінії роблять «кач» вправо і вліво, руками проводячи по правому печу і по лівому. На 4 стрибком ноги нарізно, руки вниз. На 5-8 роблять «кач» підіймаючи праве коліно вверх, потім ліве.

	89-92 такти	89-90 такти На 1-4 один хлопець робить колесо із лівої куліси досередини сцени, стає анфас – широка стійка, руки за спину. 91-92 такти На 5-8 двоє хлопця з 3 правої і 3 лівої куліси по черзі біжать та перестрибують хлопця, який стоїть по центру. Дівчата в лінії в глибині сцени На 1-8 дівчата ноги нарізно, руки перед собою – права зверху, роблять коло бедрами в ліво по 4, потім вправо по 4.

	93-96 такти	93-96 такти На 1-8 троє хлопців біжать за куліси, а з лівою третьої куліси розбігається дівчина до правої першої куліси та робить «колесо без рук» та стає в лінію. На 1-8 поворот тулуба на 90 права нога в сторону, права рука робить замах потім розворот тулуба на 180 ліва нога в сторону, права рука зігнута, ліктем удар вгору. І так два рази.
	97-112 такти	97-100 такти На 1-8 дівчата розбігаються на свої місця, а хлопці виходять із-за куліс до дівчат. Хлопець справа, а дівчина зліва. 100-104 такти На 1-8 хлопці і дівчат роблять наприжку на ліву ногу, праве коліно вгору руки зігнуті спереду, плавно переводять зверху до низу.

		Наприжка на праву ногу ліва пряма на 25-30, руки плавно через сторони загібають до себе. Далі руки зігнуті в сторону; хвилька всім тулубом в праву сторону. Далі роблять кроки, переступаючи права, ліва, права. 105-108 такти На 1-8 роблять кроки, переступаючи права, ліва, права, руки при цьому малюють «вісімку». Роблять руками до грудей тулуб вперед – руки вниз тулуб назад. Правою ногою крокують із сторони – вперед, права рука зігнута в лікті, а ліва внизу. Ліва нога назад подивилися на п'ятку, стрибок широка стійка. 109-112 такти На 1-8 дівчата і хлопці на раз присіли права рука до підлоги, на два сіли боком ліва нога на

		коліно, на три присіли права рука до підлоги, на чотири планка на лівій руці, на п'ять присіли права рука до підлоги, на шість встали, на сім-вісім мах правою ногою вліво, повернулися.
	113-116 такти	113-114 такти На 1-4 троє дівчат і 4 хлопця біжать до правих куліс на діагональ, та троє дівчат і 4 хлопця біжать до лівих куліс на діагональ, двоє дівчат йдуть за куліси, беруть прапори. 115 такт На 5-6 хлопці і дівчата будуються на «віяла»: один хлопець стає на четвереньки, двоє хлопців по боках стають в планки, закладаючи ноги на спину хлопця, який на четвереньках, а дівчина стає йому спину. 116 такт

		На 7-8 двоє дівчат дають руки тій дівчині, яка зверху та ногами впираються в ноги дівчини, а іншими руками впираються в спину хлопців, які в планці; четвертий хлопець ззаду тримає за талію дівчину, яка стоїть зверху. Двоє дівчат вибігають із-за куліс з прапорами і стають по середині – та дівчина, що справа тримає прапор у лівій руці, права нога в сторону на носочок, а та дівчина, що зліва тримає прапор у правій руці, ліва нога в сторону на носочок.

2.6 Опис рухів

Рух №1 Простий танцювальний крок

Вихідне положення — третя позиція ніг.

На «раз» — крок вперед правою ногою;

на «два» — крок вперед лівою ногою.

Ставати слід на всю ступню, починаючи крок з носка. Руки можуть бути в різних положеннях.

Рух №2 Присядка з винесенням ноги в сторону на 45°

Музичний розмір 2/4.

Вихідне положення – І відкрита позиція ніг.

раз – зіскок у глибоке присідання;

два – перескочити на низькі півпальці правої ноги, піднімаючись з глибокого присідання в напівприсідання, одночасно відкрити ліву ногу з витягнутим підйомом ліворуч на висоту 45°.

Рух №3 Мотузок

Вихідне положення – третя позиція ніг, права нога попереду.

На затакт «і» з ледь помітним підскоком прослизнути вперед на низьких півпальцях лівої ноги, коліно вільне. Праву ногу, зігнуту в коліні, підняти попереду лівої і перевести назад за ліву ногу; коліно спрямувати вбік і трохи вперед, підйом витягнути, але не напружувати;

на «раз» опустити праву ногу на низькі півпальці позаду лівої в третю позицію; коліно вільне або злегка зігнуте;

на «і» з трохи помітним підскоком прослизнути вперед на правій нозі. Ліву ногу підняти вперед і перевести назад за праву ногу, як на затакт «і»;

на «два» опустити ліву ногу на низькі півпальці позаду правої, як на «раз».

Рух №4 Низький голубець з притупом

Вихідне положення – шоста позиція ніг.

На «затакт» – праву ногу підняти праворуч, коліно й підйом вільні;

на «1», підскачівши на лівій нозі, легко підбити нею в повітрі праву, яка відскакує трохи вище в сторону. Удар робиться внутрішньою стороною ступні об ступню, коліна вільні;

на «і» опуститися з підскоку на всю ступню лівої ноги, злегка присідаючи. Права нога залишається піднятою вбік;

на «2» – підскачівши на лівій нозі, ще раз легко підбити нею в повітрі праву, яка відскакує трохи вище в сторону.

на «і» - пауза.

Так само рух виконується з другої ноги. Голова трохи повертається в сторону піднятої ноги, корпус злегка нахиляється у протилежному напрямку.

Рух №5 Простий вихиляс (колупалочка)

Вихідне положення – третя або шоста позиція ніг.

На «раз» – легенький підскік на лівій нозі, одночасно праву ногу, трохи зігнуту в коліні, вивернути п'яткою догори і поставити на носок праворуч від себе. Корпус трохи повернути вперед правим плечем. Можна також нахилитися вперед;

на «два» – знову легенький підскік на лівій нозі, а праву ногу поставити на каблук носком догори на те місце, де стояв носок. Корпус вирівнюється.

На наступний такт все повторюється з другої ноги.

Рух №6 Indian-step

Вихідне положення – шоста позиція ніг.

1-2- права нога робить крок в сторону, за нею ліва в іншу сторону.

3-4- повторюється рух на 1-2.

Рух №7 Step-coup

Вихідне положення – шоста позиція ніг.

1-крок правою ногою, права рука зігнута в лікті, ліва рука-пряма

2- зміна рук до положення правої ноги

3-4-поворот через праве плече

Рух №8 Side jump

Вихідне положення – шоста позиція ніг.

1- Стрибок вбік на обох ногах

2- Стопи на п'ятку

Рух №9 Tiktonik

Вихідне положення – шоста позиція ніг.

1 – Права нога в сторону разом з лівою рукою , права рука вверх

2 – руки опускаються, права нога приставляється.

Рух №10 Step wave

Вихідне положення - шоста позиція ніг.

1 – Права нога і права рука вбік

2 – Ліва нога вбік, права нога приставляється, і руки опускаються

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андросук Л. М. Професійна підготовка майбутніх учителів хореографії в закладах вищої освіти : монографія. – Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2018. – 312 с.
2. Базела О. В. Методика роботи з дитячим хореографічним колективом : навч.-метод. посіб. – Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. – 198 с.
3. Василенко К. Ю. Теорія і практика хореографічної композиції : навч. посіб. – 3-тє вид., допов. – Київ : Мистецтво, 2017. – 256 с.
4. Гутник І. М. Педагогіка мистецтва : теорія і практика художньо-естетичного виховання : навч. посіб. – Київ : Академвидав, 2016. – 304 с.
5. Кіндеркнехт О. М. Народно-сценічна хореографія України : навч. посіб. – Київ : НАКККиМ, 2017. – 228 с.
6. Коваленко О. В. Сучасний танець у системі мистецької освіти : навч. посіб. – Київ : Освіта України, 2021. – 198 с.
7. Котляр О. П. Драматургія танцю та основи балетмейстерської майстерності : навч. посіб. – Харків : ХДАК, 2020. – 220 с.
8. Лисенко О. С. Постановча діяльність керівника дитячого хореографічного колективу : метод. рекомендації. – Київ : НАКККиМ, 2021. – 164 с.
9. Павлюк С. П. Традиційна танцювальна культура українців : монографія. – Київ : Наукова думка, 2020. – 284 с.
10. Плахотнюк О. А. Сучасна хореографічна освіта в Україні: теорія, методика, практика : монографія. – Львів : СПОЛОМ, 2018. – 368 с.
11. Плахотнюк О. А. Український народний танець: теорія, методика, практика : навч. посіб. – Львів : Сполом, 2016. – 312 с.
12. Рубан Н. В. Хореографічне мистецтво в системі естетичного виховання дітей та молоді : навч. посіб. – Київ : Освіта України, 2022. – 240 с.
13. Чілікіна Н. В. Український народний танець у сценічній інтерпретації : навч.-метод. посіб. – Харків : ХДАК, 2019. – 190 с.

14. Шариков Д. І. Мистецтво балетмейстера: композиція, драматургія, образ : навч. посіб. – Київ : Кондор, 2019. – 276 с.
15. Шариков Д. І. Сучасна хореографія: теорія та практика : навч. посіб. – Київ : Ліра-К, 2018. – 240 с.
16. Ярошенко О. Г. Методика викладання хореографічних дисциплін у закладах освіти : навч. посіб. – Суми : Університетська книга, 2020. – 210 с.